

DUTCH BIRDING

VOLUME 23 • NO 4 • 2001

Dutch Birding

*Internationaal tijdschrift over
Palearctische vogels*

REDACTIE

Dutch Birding
Postbus 116
2080 AC Santpoort-Zuid
Nederland
fax 023-5376749
e-mail editors@dutchbirding.nl

FOTOREDACTIE

Dutch Birding
p/a René Pop
Postbus 1007
1780 EA Julianadorp
Nederland
e-mail pop.en.p@wxs.nl

ABONNEMENTENADMINISTRATIE

p/a Jeannette Admiraal
Iepenlaan 11
1901 ST Castricum
Nederland
e-mail circulation@dutchbirding.nl

BESTUUR

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Nederland
e-mail dba@dutchbirding.nl

COMMISSIE DWAALGASTEN

NEDERLANDSE AVIFAUNA
CDNA
Postbus 45
2080 AA Santpoort-Zuid
Nederland
e-mail cdna@dutchbirding.nl

COMMISSIE SYSTEMATIEK

NEDERLANDSE AVIFAUNA
CSNA, p/a George Sangster
President Steinstraat 3A
2312 ZP Leiden
Nederland
e-mail csna@dutchbirding.nl

TELEFOONLIJNEN

0900-20 321 28
(vogellijn, 75 cpm)
010-4281212 (inspreklijn)

INTERNET

www.dutchbirding.nl

Dutch Birding

HOOFDREDACTEUR Arnoud van den Berg (tel 023-5378024, fax 023-5376749,
e-mail arnoud.vandenberg@inter.nl.net)

ADJUNCT HOOFDREDACTEUR Enno Ebels (tel 030-2961335, fax 030-2980924, e-mail ebels@wxs.nl)

UITVOEREND REDACTEUR André van Loon (tel / fax 020-6997585, e-mail laan@bio.vu.nl)

FOTOGRAFISCH REDACTEUR René Pop (tel 0223-690141, fax 0223-690142, e-mail pop.en.p@wxs.nl)

REDACTIERAAD Gunter De Smet, Ferdy Hieselaar, Diederik Kok, Peter Meininger, Gerald Oreeel, George Sangster en Roland van der Vliet

REDACTIE-ADVIESRAAD Peter Adriaens, Peter Barthel, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Lars Jonsson, Paul Lehman, Anthony McGeehan, Killian Mullarney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, Hadoram Shirihai en Lars Svensson

REDACTIEMEDEWERKERS Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Nils van Duivendijk, Klaas Haas, Hans van der Meulen, André van der Plas, Kees Roselaar en Peter de Rouw

PRODUCTIE EN LAY-OUT André van Loon, René Pop en René van Rossum

ADVERTENTIES Leon Edelaar, p/a Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam
e-mail advertising@dutchbirding.nl

ABONNEMENTEN De abonnementsprijs voor 2001 bedraagt: NLG 65.00/EUR 30.00 (Nederland), BEF 1320.00/EUR 32.00 (België), NLG 72.50/EUR 33.00 (overige landen binnen Europa) en NLG 77.50/EUR 35.00 (landen buiten Europa).

U kunt zich abonneren door het overmaken van de abonnementsprijs op girorekening 01 50 697 (Nederland), girorekening 000 1592468 19 (België) of bankrekening 54 93 30 348 van ABNCAMRO (Castricum), o.v.v. 'abonnement Dutch Birding'. Alle rekeningen zijn ten name van de Dutch Birding Association. Het abonnement gaat in na ontvangst van de betaling.

Dutch Birding is een tweemaandelijks tijdschrift. Het publiceert originele artikelen en mededelingen over morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied en andere gebieden.

De volgorde van vogels in Dutch Birding volgt in eerste instantie een klassieke 'Wetmore-indeling'. Binnen dit raamwerk worden voor taxonomie en naamgeving de volgende overzichten aangehouden: Zeldzame vogels van Nederland door A. B van den Berg & C. A. W. Bosman (2001, Haarlem) (taxonomie en wetenschappelijke, Nederlandse en Engelse namen van Nederlandse vogels); Palearctic birds door M. Beaman (1994, Stonyhurst) (Engelse namen van overige Palearctische vogels); Vogels van de wereld – complete checklist door M. Walters (1997, Baarn) (Nederlandse namen van overige vogels van de wereld); en Birds of the world door C. G. Sibley (1996, Version 2.0, Cincinnati) (taxonomie en wetenschappelijke en Engelse namen van overige vogels van de wereld). Afwijkingen van en aanvullingen op bovenstaande overzichten zijn gebaseerd op beslissingen van de CSNA (cf Dutch Birding 19: 21-28, 1997; 20: 22-32, 1998).

Een lijst met tarieven voor de vergoeding van auteurs, fotografen en tekenaars is verkrijgbaar bij de redactie.

Dutch Birding Association

BESTUUR Theo Admiraal (penningmeester), Gijsbert van der Bent (voorzitter, tel 071-4024547), Leon Edelaar, Rob Olivier en Marc Plomp (secretaris, tel 0348-433730); tevens is de redactie van Dutch Birding met een zetel vertegenwoordigd.

BESTUURSMEDWERKERS Jeannette Admiraal, Lucien Davids, Klaas Haas, Marcel Haas, Leo Heemskerk, Sander Lagerveld, Ger Meesters, Arnold Meijer en Leonie Olivier-van Hille.

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA)

LEDEN Theo Bakker, Max Berlijn, Ruud van Beusekom, Bert de Bruin (secretaris, tel 050-3139251), Nils van Duivendijk, Jan van der Laan (voorzitter, tel 072-5203091), Teus Luijendijk en Roland van der Vliet (archivaris). De CDNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA)

LEDEN Arnoud van den Berg, Cornelis Hazevoet, Kees Roselaar, George Sangster (secretaris, tel 071-5143790) en Ronald Sluys. De CSNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

© 2001 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2878.

Drukkerij Rob Stolk bv, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Nederland

FOCUS

THOMSONLAAN 96
TEL.: 070 363 83 98

2565 JE DEN HAAG
FAX: 070 361 71 47

DÉ SPECIAALZAAK OP HET GEBIED VAN KIJKERS - CAMERA'S - TELESCOPEN - STATIEVEN OPNAMEAPPARATUUR - VIDEO

NIEUWS EN AANBIEDINGEN

Bausch & Lomb • Bresser • Bushnell • Bynolyt • Canon • Gitzo • Kowa

Kijker

Swarovski EL 10 x 42 SLC
Gegarandeerde inruilprijs van
min. f 300,-
voor elke
goedwerkende
verrekijker.

Prijs na inruil
f 2669,-

Boeken

Avifauna deel 1 en 2 op voorraad
Per deel voor DB-leden f 80,-
Deel 1 en 2 samen f 155,-

Kijker

Bresser Montana 10 x 42
Waterdicht, stikstof gevuld,
dakkant-
principe

Normaal f 1175,-
**Nu DBA-prijs
f 925,-**

Geluid

Sony MZ-R700 PC
Minidisk-recorder met microfoon-
ingang en aansluitkabel via USB
aan PC. Incl. software, oplaadbare
batterij en dragtas

Normaal f 669,-
DBA-prijs
f 599,-

Onderdelen

Losse onderdelen
voor Manfrotto en Gitzo
statieven op voorraad
of te bestellen.

Fototas

LowePro Minimag P, een ideale
fototas voor 1 body en 3 lenzen

Voor DB-leden
nu van f 149,-
voor
f 99,-

Alle apparatuur geleverd met Nederlandse garantie
Verzending mogelijk door heel Nederland
Met 20 jaar veldervaring geheid een goed advies
Inruil van camera's, kijkers e.d. mogelijk

BEL VOOR DE LAATSTE PRIJS!

Prijzen incl. BTW. excl. verzendkosten. Prijswijzigingen voorbehouden.

• Leica • Manfrotto • Minolta • Nikon • Novoflex • Olympus • Optolyth •

Pentax • Sigma • Slik • Sony • Swarovski • Swift • Tamron • Zeiss e.v.a.

DE SNELSTE „BEELDEN- VANGER“ TER WERELD

SWAROVSKI EL 8,5 x 42/10 x 42

De innovatie die U grijpen kunt: de Swarovski EL 8,5 x 42 of 10 x 42. Met de unieke open greep en de slanke body heeft U onmiddellijk alles in beeld en toch nog 1 hand vrij.

Gewoonweg schitterend:

- volledig nieuw berekende optiek voor perfecte beeldscherpte en natuurgetrouwe kleurweergave.
- extra groot breedhoek gezichtsveld.
- close focus van slechts 2,5 m.
- stof- en waterdicht.
- slechts 780 gr. door extreem lichte en uiterst stabiele magnesiumbehuizing.
- stof- en regenbeschermkapje dat zich automatisch aanpast aan de individuele pupilafstand.
- tegen torsie bestand verbindingstuk met dubbele brug voor een duurzame assenparalleliteit.

De nieuwe Swarovski EL 8,5x42/10x42 zijn beschikbaar bij Uw Swarovski dealer. Informatie onder www.swarovskioptik.com of direct bij ons.

SWAROVSKI

OPTIK

MET DE OGEN VAN EEN HAVIK

NV TYROLIT BELGIUM • Afd. Swarovski Optik • Bollinckxstraat 43 • B-1070 Brussel
Tel. 076 / 520 77 71 • Fax 076 / 520 87 17 (Nederlandse nummers) • e-mail: gino.merchiers@tyrolit.com

Identification of Two-barred, Greenish, Bright-green and Arctic Warblers

Roland E van der Vliet, Peter R Kennerley & Brian J Small

The misidentification of a Two-barred Warbler *Phylloscopus plumbeitarsus* as Arctic Warbler *P borealis* in the Netherlands (van der Vliet 2001, cf van der Vliet & Ouwkerk 1998) again highlights the difficulties that can be encountered in separating Arctic Warbler from the taxa of the greenish warbler complex (including Two-barred, Greenish *P trochiloides viridanus* and Bright-green Warblers *P nitidus*). Therefore, it seems appropriate to document the field characters of these four similar taxa. The article also discusses the possible consequences for the field identification of Two-barred Warbler in Europe.

In south-western China and the Himalayas, several more subspecies of Greenish Warbler occur (*P t ludlowi*, *P t obscuratus* and *P t trochiloides*) which are not dealt with in this article (for a map of the breeding distribution of all taxa of the greenish warbler complex, see Collinson 2001). They will however be touched upon if they obviously differ from *P t viridanus* (which is the only subspecies occurring in the Western Palearctic). In addition, the extralimital Large-billed Leaf Warbler *P magnirostris* is similar to both Greenish Warbler and Arctic Warbler and an ever-present source of confusion where overlap occurs with these species. It breeds in the Himalayas and western China, overlapping to a limited extent with Greenish Warbler (of the subspecies *P t trochiloides*). In winter, it again overlaps with Greenish Warbler (of the subspecies *P t ludlowi* and *P t viridanus*) in peninsular India and there separation of silent birds becomes problematic. However, with no records outside its known range, it is an unlikely candidate for vagrancy to western Europe and will not further be discussed here.

Identification

The following discussion is especially based on Ticehurst (1938), Cramp (1992), Svensson (1992), Leader (1993), Baker (1997) and Svensson et al (1999). It should be noted that it is primarily valid for birds in fresh plumage though

many of the features discussed are also useful in identifying birds in spring. However, especially the wing-bars and upperpart coloration can wear off to a point that in worn plumage quoted differences therein should be regarded as of no use. Also, as in all difficult species groups, plumage and structural differences between the taxa discussed are (very) subtle. Any identification should therefore be based on a combination of as many characters as possible.

Structure and behaviour

With experience, it can be seen that the overall shape and 'feel' of Arctic Warbler is different to that of the taxa of the greenish warbler complex. The former is bigger, with a longer flatter head, more sturdy legs and proportionately shorter tail. The taxa of the greenish warbler complex are finer, rounder headed, with finer legs and proportionately longer tails. Compared with the taxa of the greenish warbler complex, Arctic Warbler often shows an 'almost conical' bill, unlike the long and slender (spiky) bill of the taxa of the greenish warbler complex. The taxa of the greenish warbler complex have a bill that seemingly angles up from the head, again unlike Arctic Warbler. The latter is more deliberate in its movements whilst the taxa of the greenish warbler complex are quicker and more nervous.

Wing structure

Arctic Warbler differs in two important ways in wing structure from the taxa of the greenish warbler complex. The number of emarginations and the relative length of p1 (primaries numbered ascendently). These differences can sometimes be seen on good photographs (and of course with birds in the hand) although they are usually impossible to see in the field. Primary projection can also be helpful and is less difficult to establish in the field. Among the taxa of the greenish warbler complex, wing structure is rather similar but there are tendencies for it to differ subtly between them. Whether these differences would

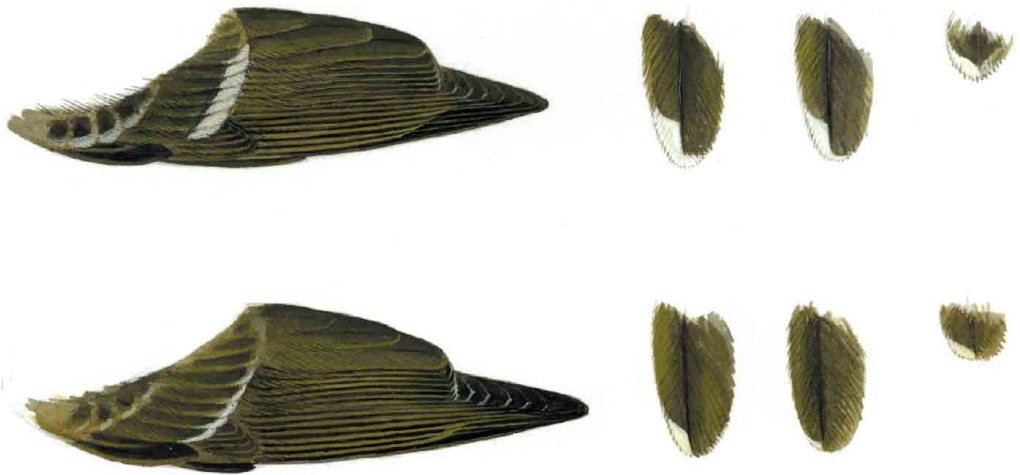

FIGURE 1 Wing details of Two-barred Warbler / Swinhoe's Boscanger *Phylloscopus plumbeitarsus* (upper) and Arctic Warbler / Noordse Boscanger *P borealis* (lower). Note differences in length, width and shape of wing-bars. Note also differences in wing structure. Two-barred Warbler has emarginations on p3-6 and long p1 while Arctic Warbler has emarginations on p3-5 only and short p1 (Brian J Small)

be of help in the field is debatable, except perhaps for Bright-green Warbler.

Arctic Warbler has emarginations on p3-5 (as in all *Phylloscopus* species) but never on p6. Therefore, the presence of an emargination on p6 alone excludes Arctic Warbler and directly points to a bird belonging to one of the taxa of the greenish warbler complex. Also, the length of p1 compared with the primary-coverts may be noted. In Arctic Warbler, p1 extends at most c 3 mm beyond the primary-coverts while in the taxa of the greenish warbler complex this is 5-10 mm. In Arctic Warbler, it may even be shorter than the primary-coverts which is never the case in the taxa of the greenish warbler complex. Furthermore, there is a difference in wing formula between the taxa (tables 1 and 2). The differences in wing formula result in a more rounded wing for Two-barred and Greenish Warblers compared with Bright-green and especially Arctic Warblers. Note also the differences in primary projection between Arctic Warbler and the taxa of the greenish warbler complex (cf Baker 1997). It is longer in Arctic Warbler than in the taxa of the greenish warbler complex (table 2). Alternatively, it is possible to judge primary projection in relation to the tail projection beyond the wing-tip. Primary projection in Arctic Warbler is equal to or slightly shorter than the tail projection (with the wing-tip being almost midway from tertial-tip to tail-tip). In Two-barred

Warbler, the primary projection is noticeably shorter than the tail projection, falling about one-third of the way from the tertial-tip to the tail-tip (giving at times a proportionally longer-tailed look to Two-barred Warbler).

Finally, another wing feature that may be seen on excellent photographs is the presence of white spikes (extensions of the feather-shaft, sometimes called 'arrowheads') to the tips to the outer secondaries and inner primaries of freshly plumaged Arctic Warbler. Although Two-barred, Greenish and Bright-green Warblers may show these spikes as well, it is more commonly shown by Arctic Warbler. Therefore, when present, this feature may be a useful supporting character for the identification as Arctic Warbler. On the other hand, the taxa of the greenish warbler complex can have quite prominent pale tips to the inner primaries when fresh.

Head pattern

Although an upturning supercilium is sometimes associated with the taxa of the greenish warbler complex, there is a total overlap with Arctic Warbler (although the latter typically shows a narrow supercilium that turns down behind the ear-coverts). Depending on the position of the head in relation to the body, all four taxa may show a supercilium that turns either up or down. The supercilium of Two-barred Warbler is marginally longer than that of Arctic Warbler and is

TABLE 1 Position of p2 in Two-barred Warbler *Phylloscopus plumbeitarsus*, Greenish Warbler *P trochiloides* (subspecies *P t trochiloides* and *P t viridanus*), Bright-green Warbler *P nitidus* and Arctic Warbler *P borealis*. Data based on Ticehurst (1938). Figures are percentages of sample size (in bold most common position). m = male; f = female

Taxon	p5-6	p6	p6-7	p7	p7-8	p8	p8-9	p9	p9-10	p10	<p10
<i>P plumbeitarsus</i> (n = 162)											
m	-	-	12	0	77	7	5	-	-	-	-
f	-	-	7	2	70	10	10	-	-	-	-
<i>P t trochiloides</i> (n = ?)	-	-	-	-	-	2	10	14	26	24	22
<i>P t viridanus</i> (n = 564)											
m	-	-	14	22	60	1	1	-	-	-	-
f	-	-	9	10	68	7	4	-	-	-	-
<i>P nitidus</i> (n = 152)	-	-	84	14	2	-	-	-	-	-	-
<i>P borealis</i> (n = 478)	88	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-

TABLE 2 Wing-structure characteristics of Two-barred Warbler *Phylloscopus plumbeitarsus*, Greenish Warbler *P trochiloides* (subspecies *P t trochiloides* and *P t viridanus*), Bright-green Warbler *P nitidus* and Arctic Warbler *P borealis*. Data based on measurements of skins at BMNH, Tring, England (n = 20 in all cases), except for position of p2 (based on Ticehurst 1938, cf table 1). Primary projection given as percentage of length of tertials. NM = not measured. *Beware that figures cited are 'tendencies'. There is overlap between taxa (although figures are as a rule quite consistent)*

Taxon	Wing-tip	p2	Primary projection
<i>P plumbeitarsus</i>	p4-5 (p3)	p7-8	55-65
<i>P t trochiloides</i>	p4-5 (p3)	p9-10	NM
<i>P t viridanus</i>	p4-5 (p3)	p7-8	55-65
<i>P nitidus</i>	p3-4	p6-7	55-70
<i>P borealis</i>	p3-4	p5-6	70-90

normally widest above and behind the eye where it reaches to the nape. The supercilium of Two-barred Warbler is also longer than that of Greenish and Bright-green Warblers but differences are very slight. Only in Greenish Warbler, the supercilia usually join above the bill. In Bright-green Warbler, they reach the bill-base but do not meet over the bill although at least some birds tend to show a pattern as described for Two-barred and Arctic Warblers. The supercilium in Bright-green is also less well-defined than in Two-barred. In Two-barred and Arctic Warblers, the supercilia very rarely (if ever) join above the bill although they reach the bill-base on occasion. The usual pattern in the latter two taxa is a supercilium that stops about halfway between eye and bill-base. Regarding colour, the supercilium of Arctic Warbler averages a shade yellow (especially the pre-ocular part) than in Two-barred and Greenish Warblers (in which it is creamy-yellow) but this difference is of little use in the field. Bright-green Warbler, being more yellow in the face than the other three taxa, has an all-yellow supercilium.

The shape of the loreal stripe is different among the discussed taxa, with Two-barred and Arctic Warblers often showing a long dark loreal stripe that reaches the bill-base (Alström & Olsson 1987, 1989) although it is more variable in appearance in Two-barred Warbler. On the other hand, Greenish Warbler normally has a dark spot in front of the eye that does not reach the bill-base (Alström & Olsson 1987, 1989). In Two-barred and Arctic Warblers, both loreal stripe and eye-stripe are darker, better defined and more contrasting than in Greenish Warbler. In both respects (shape and prominence of the dark on the loreal area), Bright-green Warbler is intermediate, with some birds showing a spot while others have a well-defined loreal stripe.

Mottled ear-coverts, often quoted as a feature of Arctic Warbler, can on occasions be matched by the taxa of the greenish warbler complex, in particular Two-barred Warbler (eg, Bradshaw & Riddington 1997, Brian Small pers obs).

Upperparts

The upperparts of Bright-green Warbler are very

197 Arctic Warbler / Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis*, first-year, Beidaihe, Hebei, China, 6 September 1992 (*Jari Peltomäki*). Classic bird. Wing with very long primary projection (about 90%) and emarginations on p3-5 only (p6 without emargination). P1 not visible here. Typical head pattern (including narrow supercilium), 'broken' wing-bar, greyish underparts and 'conical' bill are all characteristic of Arctic Warbler, although legs look dark

198 Two-barred Warbler / Swinhoes Boszanger *Phylloscopus plumbeitarsus*, Happy Island, Hebei, China, 30 September 2000 (*Henry Lehto*). Note wider supercilium above eye and obvious bicoloured legs. Note also shape of whitish tips of greater coverts, forming broad and long wing-bar

199 Greenish Warbler / Grauwe Fitis *Phylloscopus trochiloides viridanus*, Lemland, Lågskär, Finland, 27 May 1988 (Asko Rokala). Spring bird with greyish-green upperparts, very indistinct lower wing-bar, supercilium reaching forehead and loral stripe restricted to dark spot between eye and bill. Note very dark legs and feet, primary projection of c 60% and long p1 (reaching well beyond primary-coverts), excluding possibility of it being Arctic Warbler *P borealis*

200 Bright-green Warbler / Groene Fitis *Phylloscopus nitidus*, first-year, Sivri Kaya, Turkey, 20 July 1988 (Hannu Jännes). Head pattern similar to that of Greenish Warbler *P trochiloides viridanus* (cf plate 215) but note supercilia not joining over bill. Other differences with Greenish Warbler are minty-green upperparts, broader wing-bar and weak but distinct yellowish tinge to throat and breast. Also note rather long primary projection (c 70 %)

201

202

203

204

201 Arctic Warbler / Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis*, Beidaihe, Hebei, China, 10 September 1992 (*Jari Peltomäki*). Bird showing typical head pattern with supercilium stopping halfway between eye and forehead (pattern as in Two-barred Warbler *P plumbeitarsus* but Arctic Warbler has narrower supercilium) and prominent loreal stripe reaching bill-base. Note also strong bill, mottled ear-coverts, extensive dark smudge on lower mandible and blotchy, almost streaked, underparts

202 Two-barred Warbler / Swinhoes Boszanger *Phylloscopus plumbeitarsus*, Happy Island, Hebei, China, 30 September 2000 (*Henry Lehto*). Note classic head pattern, rather like that of Arctic Warbler *P borealis*, but supercilium wider. Differs from Greenish Warbler *P trochiloides viridanus* by supercilia not joining over bill and stronger loreal stripe. Same bird as in plate 206

203 Greenish Warbler / Grauwe Fitis *Phylloscopus trochiloides viridanus*, first-year, Parilajärvi, Hämeenkyrö, Finland, 1 August 1992 (*Esko Pasanen*). Typical head pattern with supercilia joining over bill-base and dark spot on lore. Note also fine bill (compared with Arctic Warbler *P borealis*) and clean-white underparts

204 Bright-green Warbler / Groene Fitis *Phylloscopus nitidus*, first-year, Sivri Kaya, Turkey, 20 July 1988 (*Hannu Jännes*). Typical head pattern with yellowish supercilium reaching bill-base (but supercilia not as well-defined as on Two-barred Warbler *P plumbeitarsus*). Loreal stripe restricted to dark spot in front of eye. Compared with Greenish Warbler *P trochiloides viridanus* in plate 203, this freshly plumaged bird is much more yellow on face and underparts

bright green (almost minty-green when fresh). Two-barred Warbler is the darkest olive of the four taxa discussed, with a tendency to a slightly greyer head. Compared with Two-barred Warbler, the upperparts of Greenish Warbler (of the subspecies *P t viridanus*) are a brighter paler green, with a greyish bloom (the upperparts of the subspecies *P t obscuratus* and *P t trochiloides* being darker and duller). Arctic Warbler is darker and more olive than Greenish Warbler (of the subspecies *P t viridanus*) but brighter green than Two-barred Warbler.

In Two-barred Warbler, the wing-coverts may seem dark in comparison with the other taxa, highlighting the wing-bars (see below), similarly to the difference between Yellow-browed *P inornatus* and Hume's Leaf Warblers *P humei* (cf Svensson 1992).

Underparts

In Arctic Warbler, the underparts tend to show a dingy-yellow or greyish wash across the whole breast and flanks that can form quite distinct but diffuse streaking on especially the breast. Greenish Warbler (of the subspecies *P t viridanus*) exhibits underparts which are cleaner and whiter than in Arctic Warbler, with a restricted dingy-yellow smudging on the sides of the breast and/or flanks only (although a yellowish wash may be present on breast and belly as well). When fresh (and when worn), Two-barred Warbler has even whiter underparts than Greenish Warbler (of the subspecies *P t viridanus*) and Arctic Warbler, resulting in a slightly stronger contrast with the (greener) upperparts. Two-barred Warbler can show a very pale greyish wash across the breast. In fresh plumage, whitish coloration of the underparts rules out eastern Bright-green Warbler (including those of eastern Turkey) because in fresh plumage the underparts in this taxon are conspicuously washed with yellow. However, this is not the case for Bright-green Warbler of western Turkey (cf Albrecht 1984, van der Have 1987). Also, the yellow underpart coloration in Bright-green Warbler may especially be susceptible to wear. Already in November, in southern India, many Bright-green Warblers had a yellow wash restricted to the chin, throat and sometimes the upperbreast (Peter Kennerley pers obs). It was not bright, easily overlooked but usually present. In some birds, it may be absent and then separation from Greenish Warbler will be more difficult. However, an autumn vagrant to western Europe is most likely to occur earlier in autumn, before wear and fading have had an effect.

Wing-bars

The four taxa discussed differ in the number as well as the length and width of the wing-bars. The prominence of the upper wing-bar (median-covert bar) in Two-barred Warbler is stronger than in Greenish, Bright-green and Arctic Warblers. Although Bright-green Warbler can show an upper wing-bar, it is unusual for it to appear as prominent as in Two-barred Warbler. Greenish Warbler (of the subspecies *P t viridanus*) rarely shows pale on the median wing-coverts (a pale tip at most) although it is more of a feature of the other subspecies of Greenish Warbler (*P t ludlowi*, *P t obscuratus* and *P t trochiloides*). Most Arctic Warblers normally show a very narrow upper wing-bar that is usually difficult to see, even on birds in fairly fresh plumage.

Among the four taxa discussed, the lower wing-bar (greater-covert bar) is, when fresh, most obvious on Two-barred Warbler. Broad whitish tips to the greater wing-coverts can usually be found on seven greater coverts, sometimes only five or six and only rarely does it reach the innermost two greater wing-coverts (cf plate 211). These produce a lower wing-bar of more even width, not necessarily narrowing on to the inner greater wing-coverts; in comparison, in the other taxa this wing-bar is shorter, confined to the central and greater wing-coverts and less prominent, though it must be stressed that on specimens of all four taxa, there is some variation. For instance, some Greenish Warblers match Two-barred Warbler in this respect (Brian Small pers obs). However, this occurs only rarely and, if so, the wing-bar in Greenish Warbler is still usually restricted to four or five outer greater wing-coverts. Also, a wide wing-bar in Greenish Warbler often seems broader than it is because it tends to be smudgy (in contrast to the wide wing-bar in Two-barred Warbler which is clear-cut, well-defined from the rest of the feather). If in Greenish Warbler the lower wing-bar is as broad as in Two-barred Warbler, then it narrows after the outermost three greater wing-coverts (thus less even in width than in Two-barred Warbler). In the meantime, one may use the rule of thumb given by Svensson et al (1999) who note that the lower wing-bar of Two-barred Warbler is generally wider than the tarsus while in Greenish Warbler it is generally narrower. In Bright-green and Arctic Warblers, the width and length of the wing-bar is between those of Two-barred and Greenish Warblers.

There are differences in the pale patterning on the tips to the central greater wing-coverts

205

206

207

208

205 Arctic Warbler / Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis*, Mai Po, Hong Kong, China, 1 October 1995 (Ray Tipper). Note long primary projection, dark olive-green upperparts and presence of two wing-bars. Supercilium does not reach over bill-base

206 Two-barred Warbler / Swinhoes Boszanger *Phylloscopus plumbeitarsus*, Happy Island, Hebei, China, 30 September 2000 (Henry Lehto). Same bird as in plate 202 (but not same as in plate 198). Compared with Arctic Warbler *P borealis* in plate 205, this bird has short primary projection

207 Greenish Warbler / Grauwe Fitit *Phylloscopus trochiloides viridanus*, Lemland, Långskär, Finland, June 1990 (Asko Rokala). Difficult bird without obvious wing-bar. Primary projection medium, about two-thirds of exposed tertial length. Prominent supercilia joining over bill-base although not conspicuously. Note growth bars in tail

208 Bright-green Warbler / Groene Fitit *Phylloscopus nitidus*, adult, Sivri Kaya, Turkey, 20 July 1988 (Hannu Jännes). Moulting bird. Primary projection medium-long, about two-thirds of exposed tertial length (similar to that of Greenish Warbler *P trochiloides viridanus*). Note yellow supercilium and throat

between Two-barred and Greenish Warblers (Peter Kennerley pers obs). Although both taxa show pale tips to both the outer and inner webs, they differ primarily in the extent of them on the inner web. Two-barred Warbler shows a pattern of broad pale tips (c 3 mm) to both webs, with on the inner web it hooking up towards the feather-shaft in a rosethorn-like shape. On the outer web, the tip is of uniform width. This pale patterning on the tip to the central greater wing-coverts is consistently shown by Two-barred Warbler (Peter Kennerley pers obs). Greenish Warbler (of the subspecies *P t viridanus*) has much smaller pale tips to the inner webs of the central greater wing-coverts. Regarding the size of the pale tip on the outer web, the patterning in Bright-green Warbler is between that of Two-barred and Greenish in extent, with some showing the rose-thorn pattern, while others do not. In Arctic Warbler, the whitish tip is restricted to the outer web only. These differences make the wing-bar of Two-barred and Greenish Warblers more homogeneous whereas on Arctic Warbler it appears more 'broken' as dashes on the tips to the outer greater wing-coverts.

Bill colour

The taxa of the greenish warbler complex often have a distinctly bicoloured bill, with an all-dark upper mandible and an orangey lower mandible. In Arctic Warbler, the base of the upper mandible is sometimes paler, reducing the bicoloured effect of the bill. Although Greenish Warbler (at least of the subspecies *P t viridanus*) and Arctic Warbler often show a dark smudge on the tip of the lower mandible, the tip of the lower mandible of especially Two-barred Warbler is more often without this dark smudge (cf Bradshaw & Riddington 1997, Lars Svensson in litt).

Leg colour

In all taxa of the greenish warbler complex, the legs can be dark brown or grey but usually have a fleshy or pink-brown undertone (Lars Svensson in litt) and the back of the leg can be quite pale. Contrary to general belief, Two-barred Warbler does not always have entirely grey legs. Typically, the legs are not as dark as in Greenish Warbler and the tarsus usually appears reddish-brown. In particular, the back of the leg can actually be quite pale (Leader 1993). In autumn, Arctic Warbler often has a paler overall straw colour to the legs and even yellower feet.

Call

With experience, the typical call of Arctic Warbler, a harsh buzzing *zit*, usually repeated at intervals of 3-5 seconds, can instantly be recognized. It can be likened to the call of White-throated Dipper *Cinclus cinclus*. The call of Greenish Warbler is disyllabic and often likened to that of White Wagtail *Motacilla alba*. Its call is louder than that of Hume's Leaf Warbler but its structure is very similar. The typical call of Two-barred Warbler is a disyllabic *chew-wee* or occasionally a trisyllabic *chew-el-wee*, not dissimilar to that of Pallas's Leaf Warbler *P proregulus* (Leader 1993) but even more similar to that of Hume's Leaf Warbler (Peter Kennerley pers obs, Brian Small pers obs). However, the vocabulary of Two-barred Warbler may be more varied than is generally realized. For instance, the Two-barred Warbler on Terschelling, the Netherlands (van der Vliet 2001), had a short *tzit* call, seemingly at variance with this taxon. A similar monosyllabic call to that of the Terschelling bird, of a Two-barred Warbler in Thailand, is shown in figure 2 (sonagram *plumbeitarsus-e*). Although most vagrants give the usual contact call heard in the normal range of the taxon, an individual may some-

209 Arctic Warbler / Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis*, Tuas, Singapore, 26 October 1995 (*Peter R Kennerley*). Bird with narrow supercilium that turns up behind eye (cf plate 212). Note dark tip of lower mandible

210 Two-barred Warbler / Swinhoes Boszanger *Phylloscopus plumbeitarsus*, Mai Po, Hong Kong, China, 9 November 1991 (*Peter R Kennerley*). Bird with rather indistinct wing-bars. Note short primary projection and lower mandible without obvious dark tip

211 Two-barred Warbler / Swinhoes Boszanger *Phylloscopus plumbeitarsus*, Beidaihe or Happy Island, Hebei, China, 10 May 1990 (*Pekka J Nikander*). Even in spring many Two-barred Warblers show two conspicuous broad pale wing-bars, with lower wing-bar typically wide. Note also emarginations on p3-6 and relative length of p1 (ie, extending beyond primary-coverts)

212

213

214

215

212 Arctic Warbler / Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis*, Mai Po, Hong Kong, China, 1 October 1995 (Ray Tipper). Same bird as in plate 205. Two wing-bars, with lower bar distinct (yet short and narrow) and upper bar indistinct. Supercilium becomes very slightly broader behind eye and turns down behind eye in this photograph. Tip of p1 falls equal with tips of primary-coverts

213 Arctic Warbler / Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis*, Värriö, Finland, June 1986 (Hannu Jännes). Spring bird showing typical head pattern and long primary projection. Lower wing-bar restricted to just a few pale-tipped outer wing-coverts, producing dashed effect typical of Arctic

214 Greenish Warbler / Grauwe Fitis *Phylloscopus trochiloides viridanus*, first-year, Parilajärvi, Hämeenkyrö, Finland, 1 August 1992 (Esko Pasanen). Freshly plumaged bird with atypically broad lower wing-bar that however rapidly narrows inwards. Note that wing-bar is not as clear-cut as on Two-barred Warbler *P plumbeitarsus*. Same bird as in plate 203

215 Greenish Warbler / Grauwe Fitis *Phylloscopus trochiloides viridanus*, Lägsjärvi, Finland, 6 June 1987 (Henry Lehto). This bird nicely illustrates length of supercilium before (supercilia joining over bill) and behind eye

216 Possible Bright-green Warbler / mogelijke Groene Fitis *Phylloscopus nitidus*, Helgoland, Schleswig-Holstein, Germany, 8 June 1997 (*Martin Gottschling*). Difficult bird, still pending with German rarities committee (cf *Limicola* 14: 237-340, 2000). Bright green upperparts and bright yellow underparts seem to point to Bright-green Warbler

217 Bright-green Warbler / Groene Fitis *Phylloscopus nitidus*, 7 km north of Ikizdere, Rize, Turkey, altitude 1000 m, 14 May 1987 (*Arnoud B van den Berg*). Typical example of population in western Turkey, showing whitish underparts, thus very similar to those of Greenish Warbler *P trochiloides viridanus*. Otherwise it shows typical head pattern of Bright-green Warbler with supercilia not joining above bill. Note also spot in loreal area and broad wing-bar

218 Arctic Warbler / Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis*, Beidaihe, Hebei, China, 24 September 1992 (*Jari Peltomäki*). Lower wing-bar less wide and less long than in Two-barred Warbler *P plumbeitarsus*. In this bird supercilium widens somewhat behind eye. Note rather small bill on this individual and pale legs

219 Two-barred Warbler / Swinhoes Boszanger *Phylloscopus plumbeitarsus*, Happy Island, Hebei, China, 23 September 2000 (Hannu Jännes). Compare with Arctic Warbler *P borealis* in plate 218 and note much broader and longer lower wing-bar and rather long supercilium of even width. Note also dark legs of this bird

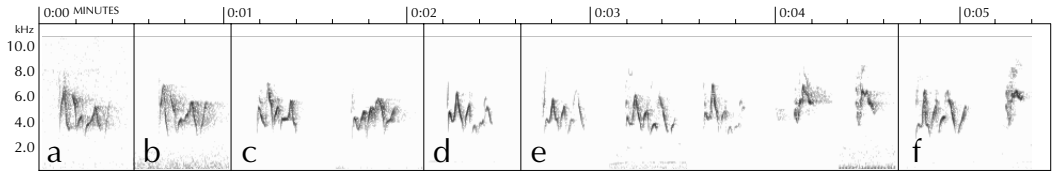
times call quite differently from the typical call, perhaps especially if under pressure (Per Alström and Lars Svensson in litt). It is therefore interesting that a Greenish Warbler at De Cocksdorp, Texel, Noord-Holland, the Netherlands, on 2 September 1999 gave short monosyllabic calls in the morning (when it presumably had just arrived) before starting to utter more familiar disyllabic calls later on the day (Arend Wassink pers comm). The call of Bright-green Warbler is similar to the normal call of Two-barred Warbler. In summary, although a monosyllabic call is characteristic of Arctic Warbler, it does not necessarily rule out any taxon of the greenish warbler complex, especially if uttered by an individual in an unusual situation (like a vagrant).

To illustrate the variety of calls in Arctic Warbler and the taxa of the greenish warbler complex, a number of sonagrams of contact calls (figure 2) and 'thin calls' (figure 3) have been included in this paper. The corresponding sound files can be found on the Dutch Birding website (www.dutchbirding.nl). It was interesting to compare the calls of these four taxa. Contact calls of *viridanus* were highly consistent, differing very

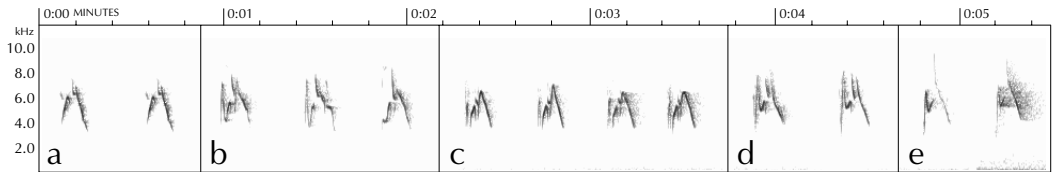
little between examples from the Netherlands (sonagram *viridanus*-b) and Kazakhstan (sonagram *viridanus*-d). There is a rising first part and a descending final part, the separation of which may not always be clear. Contact calls of *borealis* always have a grating White-throated Dipper *Cinclus cinclus*-like quality, but occasionally occur in a clearly disyllabic version (sonagram *borealis*-c). The unusual variability of the calls in sonagram *borealis*-d is due to their being included in developmental song late in the winter season. *Nitidus* and *plumbeitarsus* have rather similar sparrow *Passer*-like contact calls, although with slightly differing patterns. That of *nitidus* covers a wider frequency range with part of the call sometimes over 8 kHz. In *plumbeitarsus*, we found two examples (sonagrams *plumbeitarsus*-e, f) of a shortened high monosyllabic call, given alongside the normal call. Interestingly, all four taxa also had a monosyllabic, high 'thin call' of similar pattern. It is unknown whether the shown examples of thin calls are typical for each taxon.

For a description of the variation in song in the taxa of the greenish warbler complex, see Irwin (2000).

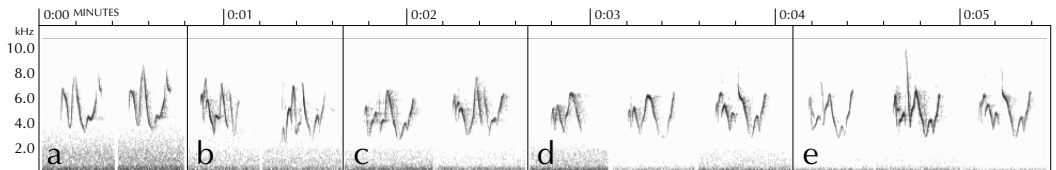
plumbeitarsus

viridanus

nitidus

borealis

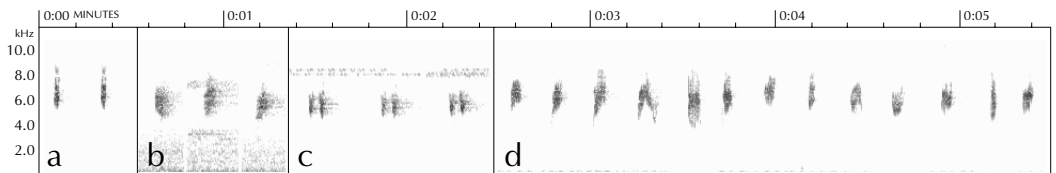

FIGURE 2 Sonograms of Two-barred *Phylloscopus plumbeitarsus*, Greenish *P. trochiloides viridanus*, Bright-green *P. nitidus* and Arctic Warblers *P. borealis*. All sonograms refer to normal contact calls, except when stated otherwise. Note variation in contact calls. In all sonograms distances between calls have been shortened. Each call is treated individually. Sometimes there are several calls from a single sound-recording

Two-barred Warbler / Swinhoes Boszanger *Phylloscopus plumbeitarsus*

- a Adult male, Sayan mountains, Tuva, south-central Siberia, Russia, July 1995 (*Magnus S Robb/The Sound Approach*)
- b Khao Yai, Thailand, 17 November 1991 (*Arnoud B van den Berg*)
- c Khao Yai, Thailand, 20 November 1991 (*Arnoud B van den Berg*)
- d Khao Yai, Thailand, 20 November 1991 (*Arnoud B van den Berg*)
- e Khao Yai, Thailand, 29 November 1991 (*Arnoud B van den Berg*). Includes some high, sharp, short calls which might be mistaken for Arctic Warbler *P. borealis*
- f Khao Yai, Thailand, 29 November 1991 (*Arnoud B van den Berg*)

Greenish Warbler / Grauwe Fitis *Phylloscopus trochiloides viridanus*

- a De Cocksdorp, Texel, Noord-Holland, Netherlands, 2 September 1999 (*Roy Slaterus*)
- b Probably juvenile male, IJmuiden, Velsen, Noord-Holland, Netherlands, 9 September 2000 (*Magnus S Robb/The Sound Approach*)
- c Chokpak Ornithological Station, Kazakhstan, 12 May 2000 (*Magnus S Robb/The Sound Approach*)
- d Chokpak Ornithological Station, Kazakhstan, 12 May 2000 (*Magnus S Robb/The Sound Approach*)
- e Near Bolshoe Almaty Lake, 32 km south of Almaty, Kazakhstan, 18 May 2000 (*Magnus S Robb/The Sound Approach*)

Bright-green Warbler / Groene Fitis *Phylloscopus nitidus* (Arnoud B van den Berg)

- a 3 km south of Ikizdere, Rize, Turkey, altitude 1300 m, 13 May 1987
- b 7 km north of Ikizdere, Rize, Turkey, altitude 1000 m, 14 May 1987 (bird portrayed in plate 217)
- c 7 km north of Ikizdere, Rize, Turkey, altitude 1000 m, 14 May 1987
- d 7 km north of Ikizdere, Rize, Turkey, altitude 1000 m, 14 May 1987
- e 7 km north of Ikizdere, Rize, Turkey, altitude 1000 m, 14 May 1987

Arctic Warbler / Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis* (Arnoud B van den Berg)

- a Bloemendaal, Noord-Holland, Netherlands, 9 September 1991. Call of trapped bird in cage
- b Bang Thieo, south-east of Krabi, Thailand, 11 May 1994
- c Kuala Selangor, Selangor, Malaysia, 19 October 1993
- d Ko Libong Island, west of Trang, Thailand, 18 March 1989. Variable calls given in context of 'plastic' or developmental song

thin calls

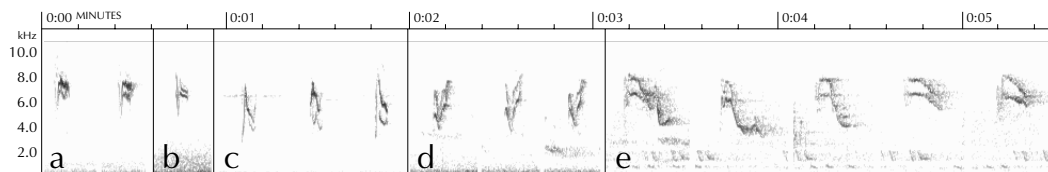

FIGURE 3 Sonograms of 'thin calls' of Bright-green *P nitidus*, Arctic *P borealis*, Greenish *P trochiloides viridanus* and Two-barred Warblers *Phylloscopus plumbeitarsus*. 'Thin calls' can be given in several contexts. Note variation. In all sonograms distances between calls have been shortened

Bright-green Warbler / Groene Fitis *Phylloscopus nitidus*

- a 7 km north of Ikizdere, Rize, Turkey, altitude 1000 m, 14 May 1987 (Arnoud B van den Berg). Alarm calls (bird portrayed in plate 217)
- b 7 km north of Ikizdere, Rize, Turkey, altitude 1000 m, 14 May 1987 (Arnoud B van den Berg). Alarm calls

Arctic Warbler / Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis*

- c Ko Libong Island, west of Trang, Thailand, 18 March 1989 (Arnoud B van den Berg). Calls given in context of 'plastic' or developmental song

Greenish Warbler / Grauwe Fitis *Phylloscopus trochiloides viridanus*

- d Adult male, Chokpak Ornithological Station, Kazakhstan, 12 May 2000 (Magnus S Robb/The Sound Approach). Calls given during song bout

Two-barred Warbler / Swinhoes Boszanger *Phylloscopus plumbeitarsus*

- e Cat Tien, Vietnam, 16 January 1998 (Edward Vercruyse)

Similarity of Two-barred and Arctic Warblers

Given good views, the separation of Two-barred and Arctic Warblers should be fairly straightforward although the features that are most useful in their separation have only become well-established in recent years. Until the late 1980s, there was considerable confusion in Hong Kong where both taxa occur regularly. Leader (1993) discussed the separation of Two-barred and Arctic Warblers based upon field experience gained in Hong Kong. Although the occurrence of Two-barred Warbler was only established here in 1989, by the end of 1992 there had been 21 accepted records (cf Leader 1993). Presumably, Two-barred Warbler had been overlooked in the past. Could the same be happening in Europe?

European field guides treating Two-barred and

Arctic Warblers generally consider them as obviously different birds (eg, Jonsson 1992, Svensson et al 1999). However, from the above discussion, it is clear that they share more characters than is generally realized. The head pattern of Two-barred Warbler often resembles that of Arctic Warbler more than that of Greenish Warbler. Both Two-barred Warbler and Arctic Warbler often show a supercilium that does not reach the bill-base. This feature can for instance be seen in video-recordings by Doherty (1998ab) in which Two-barred Warbler are portrayed showing this head pattern. It has also been shown by Two-barred Warbler recorded in Europe as witnessed by for example photographs in Grant (1987), van der Have (1987), Elmberg (1992), Schekkerman (1992), Kemp (1996), Bradshaw (2001) and van

der Vliet (2001) and the description in Kemp (1996). As the legs of Two-barred Warbler may be paler than is commonly thought, in particular when viewed from behind, this is another source for confusion with Arctic Warbler. Finally, in comparison with Greenish Warbler, the upperparts of Two-barred Warbler are often a darker green and approach those of Arctic Warbler. In summary, the most useful characters that can be used to separate Two-barred Warbler from Arctic Warbler are wing structure, width of the supercilium behind the eye, shape of wing-bars, underpart coloration and call.

Acknowledgements

Peter Adriaens, Per Alström, Diederik Kok and Lars Svensson kindly provided comments on drafts of this article. Arnoud van den Berg, Magnus Robb, Roy Slaterus and Ward Vercruysse supplied sound-recordings of one or more taxa. Magnus Robb spent many nightly hours to turn them into sonagrams and kindly provided an explanatory section on these. Finally, a word of thanks to all photographers who supplied us with photographs to scrutinize. They were Arnoud van den Berg, Jochen Dierschke, Martin Gottschling, André van Loon, Anders Melin, Hannu Jännes, Henry Lehto, Esko Pasanen, Jari Peltomäki, Asko Rokala, Deryk Shaw and Dave Wheeler (both at Fair Isle Bird Observatory), and Ray Tipper.

Samenvatting

HERKENNING VAN SWINHOES BOSZANGER, GRAUWE FITIS, GROENE FITIS EN NOORDSE BOSZANGER. De recente geschiedenis van een in eerste instantie foutief gedetermineerde Swinhoes Boszanger *Phylloscopus plumbeitarsus* op Terschelling, Friesland, geeft aan dat de herkenning van deze soort niet altijd even gemakkelijk verloopt. In dit artikel worden daarom de kenmerken van deze soort behandeld in vergelijking met die van Grauwe Fitis *P. trochiloides viridanus*, Groene Fitis *P. nitidus* en Noordse Boszanger *P. borealis*. Hoewel de kenmerken in eerste instantie gelden voor vogels in vers kleed, zijn de meeste ook bruikbaar voor meer gesletten exemplaren.

Wanneer af te vinden van bijvoorbeeld foto's, is het verschil in vleugelstructuur van Noordse Boszanger diagnostisch. Deze heeft als enige van de besproken taxa geen versmalde p6 maar wel een korte p1. Swinhoes Boszanger, Grauwe Fitis en Groene Fitis hebben daarentegen een versmalde p6 en een langere p1. De handpenprojectie van Noordse Boszanger is bovendien langer dan bij de andere taxa.

Verdere verschillen zijn te vinden in de lengte en breedte van de vleugelstreep op de grote dekveren. Bij Swinhoes Boszanger is deze zowel breed als lang (tot op de binnenste grote dekveren) terwijl de andere taxa

juist meestal één smalle en korte vleugelstreep hebben. Swinhoes en Noordse Boszanger hebben bovendien een tweede vleugelstreep op de middelste dekveren (hoewel Noordse Boszanger niet altijd) die echter alleen bij Swinhoes Boszanger ook breed is.

De kleur van de boven- en onderdelen in vers kleed verschilt tussen de taxa. Groene Fitis is het meest groen op de bovendelen terwijl Grauwe Fitis (van de ondersoort *P. t. viridanus*) het meest grijsgroen is. Noordse Boszanger is donkerder en meer olijfgroen dan Grauwe Fitis terwijl Swinhoes Boszanger het donkerst is van de vier taxa, met een grijzere kop. Qua onderdelen is in vers kleed Groene Fitis de meest gele van de vier taxa (behalve in West-Turkije) en Swinhoes Boszanger het meest wit. Grauwe Fitis (van de ondersoort *P. t. viridanus*) en Noordse Boszanger zijn intermediair waarbij vooral Noordse Boszanger tendeert naar een grijzige onderzijde, regelmatig in de vorm van enige streping.

In tekening lijken Swinhoes en Noordse Boszanger veel op elkaar. De wenkbrauwstrepen van Swinhoes en Noordse Boszanger komen zelden (nooit?) samen boven de snavel. Bij beide taxa begint de wenkbrauwstreep meestal halverwege snavel en oog. Ook de tekening van de teugel komt bij Swinhoes en Noordse Boszanger overeen. De teugel is geheel donker van snavelbasis tot oog. Bij Groene Fitis raakt de wenkbrauwstreep meestal de snavelbasis (hoewel een aantal een patroon laat zien zoals beschreven voor Swinhoes en Noordse Boszanger). Bij Grauwe Fitis komen de wenkbrauwstrepen meestal samen boven de snavel. Bij Grauwe Fitis bestaat de teugelstreep meer uit een donkere vlek die de snavel niet raakt dan uit een streep. Groene Fitis zit hier tussenin. Individuen kunnen zowel een vlek als een complete teugelstreep vertonen.

De poot van Swinhoes Boszanger lijkt in het veld vaak bruin en vooral de achterzijde kan tamelijk licht van kleur zijn zodat de pootkleur bij Swinhoes Boszanger meestal niet zo donker is als bij Grauwe Fitis. Noordse Boszanger heeft in de herfst lichte poten.

Hoewel een enkelvoudige roep vaak wordt geassocieerd met Noordse Boszanger, hoeft een dergelijke roep niet per se Swinhoes Boszanger en Grauwe Fitis uit te sluiten. Van beide taxa zijn individuen geobserveerd die enkelvoudige roepjes hadden die kunnen lijken op de roep van Noordse Boszanger.

References

- Albrecht, J S M 1984. Some notes on the identification, song and habitat of the Green Warbler in the western Black Sea coastlands of Turkey. Sandgrouse 6: 69-75.
- Alström, P & Olsson, U 1987. Field identification of Arctic and Greenish Warbler. Proc 4th Int Identif Meet Eilat Nov 1986: 54-57.
- Alström, P & Olsson, U 1989. Die Unterscheidung von Wander- *Phylloscopus borealis* und Grünlaubsänger *P. trochiloides*. Limicola 3: 269-279.
- Baker, K 1997. Warblers of Europe, Asia and North Africa. London.
- Bradshaw, C 2001. 'Two-barred Greenish Warbler' on

- Scilly: new to Britain and Ireland. *Br Birds* 94: 284-288.
- Bradshaw, C & Riddington, R 1997. How certain are the separation features of Arctic and Greenish Warblers? *Br Birds* 90: 180-184.
- Collinson, M 2001. Greenish Warbler, 'Two-barred Greenish Warbler', and the speciation process. *Br Birds* 94: 278-283.
- Cramp, S (editor) 1992. The birds of the Western Palearctic 6. Oxford.
- Doherty, P 1998a. Eastern rarities: the birds of Beidaihe. Video. Sherburn-in-Elmet.
- Doherty, P 1998b. The warblers of Britain and Europe. Video. Sherburn-in-Elmet.
- Elmberg, J 1992. Sällsynta fåglar i Sverige 1991. *Vår Fågelvärld* 51 (7-8): 17-32.
- Grant, P 1987. Two-barred Greenish Warbler on Scilly – a new British bird. *Twitching* 1: 333-336.
- van der Have, T M 1987. Mystery photographs 25: Green Warbler. *Dutch Birding* 9: 167-169.
- Irwin, D E 2000. Song variation in an avian ring species. *Evolution* 54: 998-1010.
- Jonsson, L 1992. Birds of Europe with North Africa and the Middle East. London.
- Kemp, J 1996. The Two-barred Greenish Warbler at Wells. *Birding World* 9: 396-397.
- Leader, P J 1993. The field identification of Arctic, Eastern Crowned, Two-barred Greenish and Pale-legged Leaf Warblers in Hong Kong. *Hong Kong Bird Rep* 1992: 153-159.
- Schekkerman, H 1992. Swinhoes Boszanger te Castricum in september 1990. *Dutch Birding* 14: 7-10.
- Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Fourth edition. Stockholm.
- Svensson, L, Grant, P J, Mullaney, K & Zetterström, D 1999. Collins bird guide. London.
- Ticehurst, C B 1938. A systematic review of the genus *Phylloscopus* (willow-warblers or leaf-warblers). London.
- van der Vliet, R E 2001. Two-barred Warbler on Terschelling in October 1996. *Dutch Birding* 23: 191-195.
- van der Vliet, R E & Ouwerkerk, A 1998. Noordse Boszanger op Terschelling in oktober 1996. *Dutch Birding* 20: 290-291.

Roland E van der Vliet, Oosterdorpsstraat 89, 3871 AC Hoevelaken, Netherlands
(r.vandervliet@geog.uu.nl)

Peter R Kennerley, 16 Coppice Close, Melton, Woodbridge, Suffolk IP12 1RX, UK
(peterkennerley@supanet.com)

Brian J Small, 78 Wangford Road, Reydon, Southwold, Suffolk IP18 6NX, UK (brianjsmall@aol.com)

Two-barred Warbler on Terschelling in October 1996

Roland E van der Vliet

On 2 October 1996, Johan Goudzwaard, Cor Oskam, Arie Ouwerkerk, Kees Ouwerkerk and Roland van der Vliet performed a seawatch at Oosterend on Terschelling, Friesland, the Netherlands. At c 17:00, a small songbird flew in from the east and landed in the low dunes in front of the observers. The bird proved to be a *Phylloscopus* warbler with an obvious double wing-bar and was subsequently identified as Arctic Warbler *P borealis* (cf van der Vliet & Ouwerkerk 1998). During the remaining hour of daylight, only 14 birders saw the bird, of whom Rudy Offereins and AO photographed it. The next day, it was gone.

The bird was accepted as Arctic Warbler by the Dutch rarities committee (CDNA) and the record was published in Wiegant et al (1998). However, after publication of a note of the record and the accompanying photograph (van der Vliet & Ouwerkerk 1998), both Peter Kennerley and Brian Small expressed their doubts about the identification. They pointed out that the photographed bird exhibited characters not associated with Arctic Warbler but rather with Two-barred Warbler *P plumbeitarsus*. After having studied additional (and not previously scrutinized) photographs of the warbler, they were even more convinced of their view on its identity. In addition,

Per Alström, Gunter De Smet, Lars Svensson and Edward Vercruysse were consulted and they all agreed that the bird was a Two-barred Warbler. The record was resubmitted as such and accepted by the Dutch rarities committee.

This note gives a detailed description of the bird and briefly discusses its characters, mainly based on the additional photographs.

Description

The following description is the original field description translated from van der Vliet & Ouwerkerk (1998) but adapted from what can be seen from published and previously unpublished photographs. Two photographs have already been published (Dutch Birding 18: 277, plate 270, 1996; 20: 290, plate 246, 1998).

SIZE & STRUCTURE *Phylloscopus* warbler with short tail. Bill length about equal to combined length of lore and eye. Leg slender. Undertail-coverts short. Although described in field as strong and large, with large head, this not apparent in photographs.

WING STRUCTURE Emarginations visible on p3-6 (primaries numbered ascendently). P1 extending well beyond primary-coverts. Long primary projection (esti-

mated from photographs as c 55% of length of tertials although difficult to judge accurately).

HEAD Upperhead plain dark 'mossy'-green as upperparts, darker than in Willow Warbler *P trochilus* or Northern Chiffchaff *P collybita*. Supercilium creamy-yellow and sharply bordered by crown and eye-stripe (supercilia not joining above bill), (abruptly) starting halfway lore, broadening behind eye with upturn onto rear of head (where ending abruptly). Eye-stripe very dark 'mossy'-green like crown. Ear-coverts mottled. Although earlier judged from photographs to show clear demarcation between ear-coverts and underparts, this not appearing to be visible in additional photographs.

UPPERPARTS More or less plain 'mossy'-green as crown and wing.

UNDERPARTS White with (in good light conditions) indistinct yellow-green wash. On side of neck more greyish-green, resulting in visible contrast between white throat and darker breast (also visible in poor light conditions).

WING 'Mossy'-green as upperparts, with creamy-yellow double wing-bar. Tips to greater coverts forming lower wing-bar, showing as long and distinct stripe (not reaching outer edge of wing). Tips to median coverts forming upper wing-bar (also not reaching outer edge of wing). Upper wing-bar consisting of tips to a few feathers rather than forming clear stripe; therefore less

220 Two-barred Warbler / Swinhoes Boszanger *Phylloscopus plumbeitarsus*, Oosterend, Terschelling, Friesland, Netherlands, 2 October 1996 (Arie Ouwerkerk)

221-222 Two-barred Warbler / Swinhoes Boszanger *Phylloscopus plumbeitarsus*, Oosterend, Terschelling, Friesland, Netherlands, 2 October 1996 (Arie Ouwerkerk)

clear than lower wing-bar. Both wing-bars of equal width. Pale green edges to remiges only visible in good light conditions but never forming pale wing panel. Yellow spot at carpal joint as in other Willow Warbler or Northern Chiffchaff. Tertiaries without pale edge or tip, unlike Yellow-browed Warbler *P inornatus*.

BARE PARTS Eye dark. Upper mandible dark and lower one orangey, without dark tip. Leg bicoloured, with dark front side and pale orange-pink, almost straw-coloured back side.

CALL Short, 'bitten-off', metallic, soft *tzit*.

BEHAVIOUR Agile, sometimes climbing into stems of grass. Keeping low while flying, always for short distances. Approachable down to 1 m. During moving often looking up and sometimes cocking tail.

Identification

The identification of the Terschelling bird as Two-barred Warbler will be discussed in short below, mainly based on Cramp (1992), Leader (1993), Baker (1997), Svensson et al (1999) and van der Vliet et al (2001). The discussion will only focus on the more important characters that separate the individual from Greenish *P trochiloides viridanus*, Bright-green *P nitidus* and Arctic Warblers. The extralimital subspecies of Greenish Warbler (*P t ludlowi*, *P t obscuratus* and *P t trochiloides*) can be excluded by the fairly pale upperparts and the fairly long primary projection of the Terschelling bird (Lars Svensson in litt). Besides, these taxa are short-distance migrants and therefore very unlikely to occur as vagrant in Europe (Cramp 1992, Baker 1997). They will not be considered further. A more extensive discussion on the identification of Two-barred, Greenish, Bright-green and Arctic Warblers is presented in van der Vliet et al (2001).

Wing

As soon as it was established that the Terschelling bird had emarginations on p3-6, it was clear that identification as Arctic Warbler could not be maintained as this species only has emarginations on p3-5. P1 of the Terschelling bird is also longer than in Arctic Warbler but its length is correct for Two-barred, Greenish and Bright-green Warblers (cf Svensson 1992). The primary projection falls within the range of Two-barred, Greenish and Bright-green Warblers but is too short for Arctic Warbler.

The Terschelling bird showed two distinct pale bars on each wing. The lower wing-bar (on the greater coverts) was both wide and long, in contrast to the narrow and short wing-bars found in Greenish, Bright-green and Arctic Warblers. Although the presence of an upper wing-bar (on the median coverts) on the Terschelling bird does not exclude Arctic Warbler, it was too conspicuous for most Bright-green Warblers and, in particular, Greenish Warblers which have only a very narrow upper wing-bar, if at all.

Head pattern

The head pattern of the Terschelling bird resembled that of Two-barred and Arctic Warblers, notably the pre-ocular part of the supercilium stopping short halfway the lore. In contrast, the supercilia in both Greenish and Bright-green Warblers mostly reach the bill or even join above it. Also, the dark lore of the Terschelling bird was more like that in Two-barred and Arctic Warblers (long and reaching bill) than that in Greenish Warbler (only a dark spot in front of the eye not reaching bill) (Alström & Olsson 1987).

Underparts

The underparts of the Terschelling warbler were whitish without a yellow wash, quite unlike in Arctic Warbler in which the underparts tend to show a dingy-yellow or greyish wash across the whole breast, often with some streaking. As the Terschelling bird was in fresh plumage, the whitish coloration of the underparts rules out eastern Bright-green Warbler because in fresh plumage the underparts in this taxon are conspicuously washed with yellow (although this is not the case in Turkish birds; cf Albrecht 1984, van der Have 1987). Both Two-barred and Greenish Warblers exhibit underparts which are generally cleaner and whiter than in Arctic Warbler.

Bare parts

One may wonder whether during the taking of the field description only the back side of the leg was described. On the additional photographs, contrary to the original description, the legs seem to be bicoloured, with a dark front side and an almost straw-coloured back side. Arctic Warbler normally has pale legs but in Two-barred, Greenish and Bright-green Warblers the legs are normally darker although the back side can be quite pale, especially in Two-barred Warbler (Leader 1993).

The bill of the Terschelling warbler seemed quite long, yet slender. The bill of Arctic Warbler is normally stronger and thicker, resulting in an almost conical shape. Also, the Terschelling bird lacked a dark smudge on the tip of the lower mandible. This bill-tip pattern is regular in Two-barred, Greenish and Bright-green Warblers but not in Arctic Warbler.

Call

The described call note seems to be at variance with those described for Two-barred, Greenish and Bright-green Warblers of which the contact calls are described as multisyllabic. However, as the Terschelling bird was pushed and pressured somewhat, it gave perhaps a less-known monosyllabic alarm call rather than the more familiar disyllabic contact call associated with Two-barred, Greenish and Bright-green Warblers. Interestingly, a Greenish Warbler at De Cocksdorp, Texel, Noord-Holland, the Netherlands, on 2 September 1999 gave similar short calls, reminiscent of those of Arctic Warbler, in the morning (when it presumably had just arrived) before starting to utter more familiar disyllabic calls later on the day (Arend Wassink pers comm). After additional research into the vocalizations of

Two-barred, Greenish and Bright-green Warblers, the observers are now convinced that the single call of the Terschelling warbler is not necessarily at variance with the vocabulary of Two-barred, Greenish and Bright-green Warblers (cf van der Vliet et al 2001).

In conclusion, particularly considering the photographic evidence, the Terschelling bird was a Two-barred Warbler and not an Arctic Warbler.

Distribution and occurrence

Two-barred Warbler breeds in Siberia from the Yenisey river east to the Sea of Okhotsk and winters from south-eastern China south into Thailand and Indochina (Baker 1997). After records of Two-barred Warbler on Gugh, Scilly, England, on 21-27 October 1987, at Castricum, Noord-Holland, the Netherlands, on 17 September 1990 and at Ottenby, Öland, Sweden, on 5 July 1991 (Grant 1987, Elmberg 1992, Schekkerman 1992, Bradshaw 2001), the record on Terschelling on 2 October 1996 constitutes the fourth for Europe and the second for the Netherlands. Shortly after the record on Terschelling, a Two-barred Warbler was present at Wells, Norfolk, England, on 15-16 October 1996 (Kemp 1996), establishing the fifth record for Europe. On 6 October 1999, the sixth Two-barred Warbler for the Western Palearctic was reported at Utklippan, Blekinge, Sweden (Erling Jirle in litt).

Acknowledgements

I want to thank both Peter Kennerley and Brian Small for pointing out the mis-identification in the first place. Per Alström, Gunter De Smet, Lars Svensson and Edward Vercruyse kindly provided their comments on the identification of the Terschelling warbler. Erling Jirle informed me on the Swedish records. Arie Ouwerkerk commented on a draft of this article.

Samenvatting

SWINHOES BOSZANGER OP TERSCHELLING IN OKTOBER 1996 Op 2 oktober 1996 werd te Oosterend, Terschelling, Friesland, een *Phylloscopus*-zanger gedetermineerd als Noordse Boszanger *P borealis*. Na publicatie van een mededeling over deze waarneming en de hierin opgenomen foto werden reacties ontvangen van Peter Kennerley en Brian Small. Beiden meenden dat de vogel op grond van een op de foto zichtbare versmalling van p6 en de lange p1 geen Noordse Boszanger maar een Swinhoes Boszanger *P plumbeitarsus* was. Noordse Boszanger heeft nooit een versmalde p6 en alleen al dit kenmerk sloot deze soort uit. Nader onderzoek bevestigde de determinatie als Swinhoes Boszanger. Groene Fitis *P nitidus* en Grauwe Fitis *P trochiloides viridanus* konden onder meer wor-

den uitgesloten op grond van de brede en lange vleugelstreep op de grote dekveren, de aanwezigheid van een tweede vleugelstreep op de middelste dekveren, de kleur van de onderdelen en de koptekening.

Na de gevallen van Swinhoes Boszanger op Gugh, Scilly, Engeland, op 21-27 oktober 1987, te Castricum, Noord-Holland, Nederland, op 17 september 1990 en te Ottenby, Öland, Zweden, op 5 juli 1991 is de waarneming op Terschelling op 2 oktober 1996 het vierde geval voor Europa en het tweede voor Nederland. Het vijfde Europese geval van Swinhoes Boszanger volgde kort na de waarneming op Terschelling toen op 15-16 oktober 1996 een exemplaar te Wells, Norfolk, Engeland, verbleef. Een zesde exemplaar werd gemeld op 6 oktober 1999 te Utklippan, Blekinge, Zweden.

References

Albrecht, J S M 1984. Some notes on the identification, song and habitat of the Green Warbler in the western Black Sea coastlands of Turkey. *Sandgrouse* 6: 69-75.
 Alström, P & Olsson, U 1987. Field identification of Arctic and Greenish Warbler. *Proc 4th Int Identif Meet Eilat Nov 1986*: 54-57.
 Baker, K 1997. *Warblers of Europe, Asia and North Africa*. London.
 Bradshaw, C 2001. 'Two-barred Greenish Warbler' on Scilly: new to Britain and Ireland. *Br Birds* 94: 284-288.

Cramp, S (editor) 1992. *The birds of the Western Palearctic* 6. Oxford.
 Elmberg, J 1992. Sällsynta fåglar i Sverige 1991. *Vår Fågelvärld* 51 (7-8): 17-32.
 Grant, P 1987. Two-barred Greenish Warbler on Scilly – a new British bird. *Twitching* 1: 333-336.
 van der Have, T M 1987. Mystery photograph 25: Green Warbler. *Dutch Birding* 9: 167-169.
 Kemp, J 1996. The Two-barred Greenish Warbler at Wells. *Birding World* 9: 396-397.
 Leader, P J 1993. The field identification of Arctic, Eastern Crowned, Two-barred Greenish and Pale-legged Leaf Warblers in Hong Kong. *Hong Kong Bird Rep* 1992: 153-159.
 Schekkerman, H 1992. Swinhoes Boszanger te Castricum in september 1990. *Dutch Birding* 14: 7-10.
 Svensson, L 1992. *Identification guide to European passerines*. Fourth edition. Stockholm.
 Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 1999. *Collins bird guide*. London.
 van der Vliet, R E & Ouwerkerk, A 1998. Noordse Boszanger op Terschelling in oktober 1996. *Dutch Birding* 20: 290-291.
 van der Vliet, R E, Kennerley, P R & Small, B J 2001. Identification of Two-barred, Greenish, Bright-green and Arctic Warblers. *Dutch Birding* 23: 175-191.
 Wiegant, W M, de Bruin, A & CDNA 1998. Rare birds in the Netherlands in 1996. *Dutch Birding* 20: 145-167.

Roland E van der Vliet, Oosterdorpsstraat 89, 3871 AC Hoevelaken, Netherlands
 (r.vandervliet@geog.uu.nl)

Jan van der Laan, chairman of the Dutch rarities committee (CDNA), commented as follows: 'After comments by Peter Kennerley and Brian Small were received on the identification of this bird as Arctic Warbler *Phylloscopus borealis*, the CDNA decided to review this record. The decision to accept this record as such was based on one available photograph (Dutch Birding 18: plate 270, 1996) and the description. In the description, the observers put a lot of weight on the

calls of the Terschelling bird while the description of the bird very much supported the identification as Arctic Warbler. However, after reviewing the additional photographs (previously not available to the CDNA), the CDNA now fully supports the identification as Two-barred Warbler *P plumbeitarsus*. This example goes to show that as much evidence as possible should be submitted for each and every report, not just the obvious'.
 EDITORS

Hybridisatie tussen Waterhoen en Meerkoet

Johan H van Balen, Albert C Perdeck & Harvey van Diek

In 1999 werd in een vijver bij Arnhem, Gelderland, een gemengd broedgeval van Waterhoen *Gallinula chloropus* en Meerkoet *Fulica atra* geconstateerd. Het broedsel leverde vijf jongen op die bij de laatste waarneming van alle vijf tezamen (c 45 dagen oud) sterk op Waterhoenjongen leken (de Vaan 1999). Toen in het voorjaar van 2000 verscheidene vogels met kenmerken van beide soorten werden waargenomen, besloten wij zoveel mogelijk gegevens te verzamelen. In 2000 zijn op verschillende plaatsen en tijdstippen vier verschillende, goed onderscheidbare, hybriden waargenomen (aangeduid met de letters A, B, C en D). Hybride C was gepaard met een Meerkoet. Dit paar nestelde in dezelfde vijver als het gemengde paar Waterhoen x Meerkoet uit 1999.

Locaties en verplaatsingen

De meeste waarnemingen werden gedaan in het landgoed Warnsborn, 4 km ten noordwesten van het centrum van Arnhem. Ten noorden van hotel Groot Warnsborn liggen drie vijvers waarvan alleen de tweede een rietkraag heeft en dus voor broeden geschikt is. Deze tweede vijver was het toneel van de meeste waarnemingen, inclusief de broedgevallen. Op respectievelijk 0.8 en 1.1 km afstand liggen de Schaatsvijver en de Eilandvijver waar in het voorjaar en de zomer van 2000 korte tijd hybriden huisden. In de winter van 2000/01 werden hybriden waargenomen in vijvers op respectievelijk 4.9 km (Thomas à Kempislaan, Arnhem-Noord), 6.9 km (park Rosendaal) en 5.8 km (plas Elderveld, Arnhem-Zuid) afstand van de tweede vijver in Warnsborn.

223 Hybriden Waterhoen x Meerkoet / hybrids Common Moorhen x Eurasian Coot *Gallinula chloropus* x *Fulica atra*, van links naar rechts hybriden D, A en C, en Waterhoen, Warnsborn, Arnhem, Gelderland, 19 september 2000 (Albert C Perdeck)

224 Hybride Waterhoen x Meerkoet / hybrid Common Moorhen x Eurasian Coot *Gallinula chloropus* x *Fulica atra*, hybride C, Warnsborn, Arnhem, Gelderland, 20 maart 2000 (Albert C Perdeck) **225** Hybride Waterhoen x Meerkoet / hybrid Common Moorhen x Eurasian Coot *Gallinula chloropus* x *Fulica atra*, hybride B, Schaatsvijver, Warnsborn, Arnhem, Gelderland, 17 april 2000, nog niet geringd (Albert C Perdeck) **226** Hybride Waterhoen x Meerkoet / hybrid Common Moorhen x Eurasian Coot *Gallinula chloropus* x *Fulica atra*, hybride C, Warnsborn, Arnhem, Gelderland, 28 juni 2000 (Harvey van Diek)

227 Hybride Waterhoen x Meerkoet / hybrid Common Moorhen x Eurasian Coot *Gallinula chloropus* x *Fulica atra*, hybride B, geringd aan rechter tibia, met Meerkoet, plas Elderveld, Arnhem, Gelderland, 17 januari 2001 (Harvey van Diek) **228** Hybriden Waterhoen x Meerkoet / hybrid Common Moorhen x Eurasian Coot *Gallinula chloropus* x *Fulica atra*, hybriden A (links) en C, dreigend aan territoriumgrens, Warnsborn, Arnhem, Gelderland, 17 september 2000 (Albert C Perdeck)

Het feit dat de vier hybriden gemakkelijk konden worden herkend, vooral aan de snavel en de bles en later ook aan de ringen (zie onder), gaf de gelegenheid hun verplaatsingen vast te leggen. Terwijl hybride C met de Meerkoeft in de tweede vijver van Warnsborn verbleef, bevonden de hybriden A en B zich van april tot begin juli 2000 in de Schaatsvijver. Beide vogels verdedigden een deel van de vijver waarbij A duidelijk dominant was. Er waren geen tekenen die op broeden wezen. In juli verplaatste A zich naar de derde vijver en in augustus van daar naar de tweede vijver. B verscheen hier eind augustus ook. Daarna verdween de Meerkoeft uit deze vijver. Begin september 2000 verscheen in de tweede vijver een nieuwe hybride (D). Ruim een week zaten er vier hybriden (en een Waterhoen) in deze vijver, hun vermoedelijke geboorteplaats (plaat 223, met drie hybriden). Er waren twee territoria, één van C met een Waterhoen en het andere van de drie overige hybriden. Op de grens van de territoria werd druk gedreigd, ook door het Waterhoen (plaat 223 en 228). Hybride C en het Waterhoen gedroegen zich als een paar en verdedigden hun gebiedje gezamenlijk – terwijl C hiervóór met een Meerkoeft gepaard was geweest! Daarna verdween eerst B en later, in oktober, ook A en C. Hybride D bleef in de tweede vijver tot deze eind december dichtvroor. Hybride B verbleef in oktober enkele weken in de Eilandvijver. In de herfst en winter van 2000/01 werden A, B en C regelmatig gezien in andere vijvers in en om Arnhem (respectievelijk Thomas à Kempislaan, plas Elderveld en park Rosendaal). Ze bleven maandenlang trouw aan hun gekozen winterverblijf.

Opvallend is dat in de winter van 1999/2000 een vermoedelijke hybride is waargenomen in de vijver van park Rosendaal (Cor de Vaan in litt). Wij vermoeden dat dit C is geweest, de enige hybride die in de winter van 2000/01 ook in deze vijver is waargenomen. In februari 2001 waren C en een geringde Meerkoeft (vermoedelijk de oude partner) weer aanwezig in de tweede vijver in Warnsborn waarin ze in 2000 hadden gebroed. Vanwege de MKZ-crisis konden geen verdere waarnemingen gedaan worden.

De vogels moeten zich, gezien de deels bosrijke en deels stedelijke omgeving, zeer regelmatig over ongeschikte habitats hebben verplaatst.

Beschrijving

GROOTTE & BOUW Vier waargenomen hybriden (A-D) op het oog iets kleiner dan Meerkoeft en royaal groter dan Waterhoen. Vorm van lichaam meest lijkend op

die van Meerkoeft, wat plomper dan die van Waterhoen (plaat 229). Zwemmende vogels staart opgewipt en nek gestrekt houdend (plaat 224). Tenen voorzien van smalle lobben, smaller dan bij Meerkoeft (plaat 225 en 227). Bovenrand van bles enigszins uitstekend, vooral bij A (plaat 228). Neusgat opvallend lang, als bij Waterhoen. VERENKLEED Kop, hals, borst en buik leizwart (als bij Meerkoeft), bovendelen en vleugel zwartbruin (als bij Waterhoen, plaat 229). Witte flankstreep ontbrekend. Bij C kleine witte vlekjes op flank en witte buitenvlag van buitenste handpen (plaat 226). Opgewipte staart van anderen wit met zwarte middenpartij (plaat 229) maar hoeveelheid wit kleiner dan bij Waterhoen en tussen vier hybriden variërend.

NAAKTE DELEN Iris donkerrood. Poot geelgroen, met oranje band boven loopbeen. Zeer opvallende oranje bles en snavel, laatste met gele punt. Bleskleur variërend van geeloranje tot roodoranje (plaat 228). Op snavel (behalve bij C) onregelmatige rode vlekken, vooral rond neusgat en aan basis van ondersnavel (plaat 230). Bij B geel vlekje op bles (plaat 225), later verdwijnend (plaat 227).

GELUID Geluiden sterk verschillend van die van Waterhoen maar ook anders dan hoge geluid van mannetje Meerkoeft. Bij B, C en D enigszins lijkend op 'kefen' van vrouwtje Meerkoeft, bij A meer ie-klank.

GEDRAG Zwemmend hybriden veelal schokkende kopbewegingen van Waterhoen vertonend. Van C ook duidend voedselzoeken waargenomen, met typische opsprong van Meerkoeft (Waterhoen laat dit zelden zien; Engler 2000). Lopend als Waterhoen, met wippende bewegingen van staart. Bij dreiggedrag staart spreidend en witte onderkant tonend, als bij Waterhoen (plaat 223 en 228).

Determinatie

De hybriden werden als zodanig gedetermineerd omdat ze zowel kenmerken van Meerkoeft (zoals grootte, ontbreken van witte streep op de flanken) als van Waterhoen (zoals witte onderstaart en groene poten) vertoonden, alsmede intermediaire kenmerken zoals de smalle lobben aan de tenen. De kenmerken van de hybriden komen vrijwel geheel overeen met die van de beschrijving en kleurenfoto's van een hybride Waterhoen x Meerkoeft in de winter van 1995/96 in Stuttgart, Duitsland, in Pfiz (1997) en met de algemene beschrijving van hybriden Waterhoen x Meerkoeft door Thiede (1995). Meer foto's van de Arnhemse hybriden zijn te vinden in Anonymus (2000) en Perdeck et al (2000).

Hybriden Waterhoen x Meerkoeft kunnen in bepaalde gevallen verward worden met Amerikaanse Meerkoeft *F. americana*, een soort die enkele malen als dwaalgast in Europa is vastgesteld (Azoren, Engeland, Ierland, IJsland en Spanje) en die kenmerken gemeen heeft met zowel Meerkoeft als Waterhoen (Hutchinson et al

229 Hybride Waterhoen x Meerkoet / hybrid Common Moorhen x Eurasian Coot *Gallinula chloropus* x *Fulica atra*, hybride D, Warnsborn, Arnhem, Gelderland, 21 september 2000 (Albert C Perdeck)

230 Hybride Waterhoen x Meerkoet / hybrid Common Moorhen x Eurasian Coot *Gallinula chloropus* x *Fulica atra*, hybride A, geringd aan linker tarsus, Thomas à Kempislaan, Arnhem, Gelderland, 13 januari 2001 (Harvey van Diek)

TABEL 1 Maten (mm) van Meerkoet *Fulica atra* en Waterhoen *Gallinula chloropus* (gemiddelde waarden met minimum en maximum) en drie hybriden. Selectie van gegevens uit Glutz von Blotzheim et al (1973) en Cramp et al (1980), meest uit Duitsland en Nederland / Measurements (mm) of Eurasian Coot *Fulica atra* and Common Moorhen *Gallinula chloropus* (mean values with minimum and maximum) and three hybrids. Selection from data from Glutz von Blotzheim et al (1973) and Cramp et al (1980), mostly from Germany and Netherlands

Kenmerk	Meerkoet / Eurasian Coot		hybriden ^a			Waterhoen / Common Moorhen	
	Mannetje	Vrouwtje	A	B	C	Mannetje	Vrouwtje
Vleugellengte / Wing length	222 (211-235)	207 (197-219)	209	218	219	185 (178-194)	176 (169-184)
Tarsuslengte / Tarsus length	61.7 (59-65)	56.8 (54-60)	60.0	60.2	61.5	51.3 (49-55)	47.8 (44-51)
Bles + snavel ^b / Frontal shield + bill	– (55.5-60.2)	– (47.4-54.0)	50.0	46.1	48.9	34.8 (27-43)	34.3 (31-38)
Eilengte / Egg length	53 (44-61)		43 (37-51)				
Eibreedte / Egg width	36 (33-40)		31 (27-34)				

^a Eimaten van paar van Meerkoet x hybride / Measurements of eggs of pair of Eurasian Coot x hybrid: 56.5 x 36.7, 56.3 x 36.4, 59.5 x 36.5 en 54.0 x 35.0 mm

^b Maten voor bles + snavel van de Meerkoet zijn maandgemiddelden / Measurements of frontal shield + bill of Eurasian Coot are monthly mean values

TABEL 2 Verdeling van broeden tussen geslachten bij gemengd paar van Meerkooet *Fulica atra* en hybride Waterhoen *Gallinula chloropus* x Meerkooet / distribution of breeding turns between sexes in mixed pair of Eurasian Coot *Fulica atra* and hybrid Common Moorhen *Gallinula chloropus* x Eurasian Coot, Warnsbom, Arnhem, Gelderland, Netherlands, 27 maart-1 mei 2000

Tijd van de dag / Time of day	Aantal malen broedend waargenomen / Number of observations breeding	
	Meerkooet / Eurasian Coot	Hybride / hybrid
07:00–10:00	9	1
10:00–13:00	6	2
13:00–16:00	6	6
16:00–21:00	3	7

1984). Een belangrijk verschil van Amerikaanse Meerkooet met hybriden Waterhoen x Meerkooet is dat de laatste in de regel een gele of oranje kleur op snavel en bles vertonen terwijl Amerikaanse Meerkooet een witte bles (met rood vlekje ter hoogte van het voorhoofd) en snavel (met donkerrode subterminale band) heeft (Flower 1983, Moore & Piotrowski 1983, Hutchinson et al 1984).

Broedgeval

Op 5 maart 2000 werden in de tweede vijver van Warnsbom de bovengenoemde Meerkooet en hybride C gezien die de indruk maakten gepaard te zijn. Een Waterhoen werd gezamenlijk verjaagd, evenals een broedpaar Dodaarzen *Tachybaptus ruficollis*. Vanaf 13 maart werd door beide partners aan een nest gebouwd. Op 23 maart was er tenminste één ei (de nestinhoud was vanaf het punt van waarneming niet goed te zien). De Meerkooet en C broedden beide maar de Meerkooet het meest. De Meerkooet broedde vooral 's morgens, C meer in de middag en avond (tabel 2). Na ruim een maand broeden werd duidelijk dat de eieren niet zouden uitkomen; ze werden door ons op 1 mei verzameld. Er bleken twee eieren in het nest en twee naast het nest in het water te liggen. De eieren bevatten geen embryo. De maten (tabel 1) liggen binnen de variatie van Meerkooeteieren en zijn duidelijk groter dan bij Waterhoen. In grondkleur en pigmentatie leken de eieren sterk op die van Meerkooet (zie foto in Perdeck et al 2000).

Op 4 mei 2000 was er alweer een begin van een nest dat later tenminste twee eieren zou bevatten. Tot en met 12 juni werd weer om beurten gebroed, daarna was het nest niet meer bezet. Het lot van de eieren is niet bekend maar zeker is dat het paar in 2000 geen nakomelingen heeft gehad.

Ringwerk, biometrie en geslachtsbepaling

Drie van de vier hybriden zijn door Frank Majoor gevangen, geringd en opgemeten (A op 4 mei 2000 aan het linker loopbeen in de Schaatsvijver, B en C in hun winterkwartieren, respectievelijk aan de rechter tibia en aan de rechter tarsus). Vleugel- en tarsuslengte lagen dicht bij de gemiddelden van Meerkooet; de totale lengte van bles en snavel en de breedte van de bles waren iets kleiner dan de gemiddelden van Meerkooet (tabel 1). De Meerkooet die met C nestelde was door Frank Majoor geringd aan de linker tarsus in het nabij gelegen park Sonsbeek op 9 januari 1999.

Het verschil in broedgedrag bij het broedpaar van Meerkooet en C (zie boven) duidt erop dat de Meerkooet een vrouwtje was (Kornowski 1957); C zal dus wel een mannetje zijn geweest, wat klopt met zijn agressieve gedrag rond het nest. A en B, die veel samen vochten en geen reproductief gedrag vertoonden, waren waarschijnlijk van hetzelfde geslacht. Over het geslacht van D kan geen uitspraak worden gedaan. In de literatuur worden vaker mannelijke dan vrouwelijke hybriden vermeld (Gray 1958).

Bespreking

Toen Cor de Vaan in 1999 een gemengd paar Waterhoen x Meerkooet met jongen in de tweede vijver aantrof, determineerde hij de jongen als Waterhoenders. Hij vermoedde daarom dat één van de Waterhoenouders was verdwenen en een Meerkooet diens plaats had ingenomen (de Vaan 1999). Omdat in het volgend jaar in dezelfde vijver vogels met kenmerken van zowel Meerkooet als Waterhoen werden waargenomen nemen wij echter aan dat dit jongen van het gemengde paar uit 1999 waren en dat het bij nader inzien dus een echt geval van hybridisatie is geweest.

Hybridisatie tussen nauw verwante soorten komt in de natuur nogal eens voor maar tussen

soorten uit verschillende *genera* is dit veel zeldzamer (Gray 1958, Landsborough Thomson 1964). Hybriden Waterhoen x Meerkoet zijn echter met enige regelmaat waargenomen in de uitgestrekte verspreidingsgebieden van beide soorten. Thiede (1995) gaf een lijst van de hem uit de literatuur bekende 15 hybriden (1892-1994) tussen Waterhoen en Meerkoet (drie uit Engeland, twee uit Duitsland, twee volgroeide uit zeven pulli uit Italië en drie uit Zuid-Afrika) en vermeldde ook een kruising tussen Waterhoen *G c cachinnans* en Amerikaanse Meerkoet in de VS (1936). Een 16e hybride Waterhoen x Meerkoet, uit België in 1980 (Desmet 1983), werd niet door Thiede (1995) genoemd. De 17e werd in 1995/96 in Duitsland waargenomen (Pfiz 1997). De Arnhemse vogels zijn daarmee nummer 18-21 en tevens de eerste (gepubliceerde) waarnemingen voor Nederland.

Het lijkt er dus op dat Waterhoen en Meerkoet een zekere predispositie hebben om te hybridiseren. Dit kan te maken hebben met het verschijnsel 'interspecifiek broedparasitisme', namelijk het leggen van een ei in een nest van een andere soort. In een Meerkoetpopulatie in Aalsmeer, Noord-Holland, is een aantal malen een ei van een Waterhoen in een Meerkoetnest gevonden (Martin Brinkhof en Jan Visser pers meded). Bij Waterhoenders is broedparasitisme geconstateerd, doorgaans intraspecifiek en soms ook interspecifiek (Engler 2000). Daarom is het mogelijk dat één van de vermoedelijke ouders van de hybriden geboren is in een nest van de andere soort en daardoor gefixeerd was op verkeerde ouders. Dit zou het paren met de andere soort bevorderd kunnen hebben.

Een ander typisch verschijnsel van beide soorten (vooral van Waterhoen) is dat jongen uit het eerste broedsel helpen bij het grootbrengen van jongen uit volgende broedsels (Glutz von Blotzheim et al 1973). Dat dit niet alleen binnen de soort voorkomt blijkt uit een waarneming van Langley, die door Thiede (1996) werd geciteerd. In een vijver in Rondevlei, Zuid-Afrika, begon een Meerkoet aandacht te schenken aan jonge Waterhoenders. Maanden verliepen waarin de Meerkoet voortdurend hielp bij het grootbrengen van de Waterhoenders en zelfs tot het bebroeden van de eieren overging. Het idee van Cor de Vaan dat een Meerkoet hielp bij het grootbrengen van jongen van een Waterhoen was dus op zichzelf niet zo gek. Dat dit gedrag kan leiden tot echte hybridisatie bleek uit het vervolg in Rondevlei waar tenslotte hybriden werden waargenomen ('Moots' genoemd, Langley 1988). Het

lijkt ons mogelijk dat zich in Arnhem een vergelijkbaar proces heeft voltrokken.

Hybriden hebben gewoonlijk een lage fertiliteit en zijn soms geheel steriel (Landsborough Thomson 1964). Een uitzondering vormen vele eendensoorten, waar de hybriden binnen hetzelfde geslacht vaak fertiel zijn. Hybriden van soorten uit verschillend geslacht zijn gewoonlijk steriel. Het is daarom niet verbazingwekkend dat een kruising tussen Meerkoet en Waterhoen een hybride opleverde die met een van de oudersoorten paarde maar geen jongen kreeg.

Dankzegging

Wij bedanken Frank Majoor voor het ringen van de hybriden en het beschikbaar stellen van waarnemingen, Het Geldersch Landschap voor toestemming om de eieren te verzamelen en Michael Pfiz voor zijn hulp bij literatuuronderzoek.

Summary

HYBRIDISATION BETWEEN COMMON MOORHEN AND EURASIAN COOT In 2000, up to four hybrids of Common Moorhen *Gallinula chloropus* and Eurasian Coot *Fulica atra* were observed in several ponds at Warnsborn near Arnhem, Gelderland, the Netherlands. It is assumed that these hybrids resulted from a mixed pair breeding in 1999 in the area. In 2000, one hybrid was paired with a Eurasian Coot; two consecutive clutches (with eggs closely resembling those of Eurasian Coot) were laid and incubated for more than a month but no young hatched.

The hybrids showed characteristics of Eurasian Coot (for example, size and lack of white pattern on flank) and Common Moorhen (for example, white undertail and green legs), as well as intermediate features, such as small lobes on the toes. The most obvious feature was the orange frontal shield and bill, the latter with a yellow tip. The four hybrids could be distinguished by differences in shield coloration and later, after having been ringed, by the position of their rings. As a result, it was possible to study their individual behaviour and movements in detail.

Verwijzingen

- Anonymous 2000. Meerhoen of Waterkoet? Gelders Landschap 22 (4): 18.
Cramp, S & Simmons, K E L (redactie) 1980. The birds of the Western Palearctic 2. Oxford.
Desmet, J 1983. Uiterlijk en gedrag van een hybride Meerkoet (*Fulica atra*) x Waterhoen (*Gallinula chloropus*). *Giervalk* 73: 293-302.
Engler, H 2000. Die Teichralle. Die Neue Brehm-Bücherei 536.
Flower, G 1983. Hybrid Coot x Moorhen in North Yorkshire. *Br Birds* 76: 409-410.
Glutz von Blotzheim, U N, Bauer, K M & Bezzel, E

(redactie) 1973. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 5. Frankfurt am Main.

Gray, A P 1958. Bird hybrids. A checklist with bibliography. Commonwealth Agricultural Bureaux. Farnham Royal.

Hutchinson, C D, Kelly, T C & O'Sullivan, K 1984. American Coot: new to Britain and Ireland. Br Birds 77: 12-16.

Kornowski, G 1957. Beiträge zur Ethologie des Bläshuhns (*Fulica atra*). J Ornithol 98: 318-355.

Landsborough Thomson, A L 1964. A new dictionary of birds. Nelson.

Langley, C H 1988. The 'Moot' story. Promerops 183: 12.

Moore, D R & Piotrowski, S J 1983. Hybrid Coot x Moorhen resembling American Coot in Suffolk.

Br Birds 76: 407-409.

Perdeck, A C, van Balen, J H & Visser, J 2000. Hybridisation between Coot (*Fulica atra*) and Moorhen (*Gallinula chloropus*). Internetpagina (met 10 foto's): www.nioo.knaw.nl/scope/Hybride/hybrid2.html.

Pfiz, M 1997. Ein Hybride von Bläshuhn (*Fulica atra*) und Teichhuhn (*Gallinula chloropus*) in Stuttgart. Internetpagina (met twee foto's): www.uni-hohenheim.de/~pfiz/hybrid.html.

Thiede, W 1995. Das Dutzend ist schon erreicht: Zur Bastardierung von Bläshuhn (*Fulica atra*) und Teichhuhn (*Gallinula chloropus*). Ornithol Schnellmitt Bad-Württ NF 48: 33-35.

de Vaan, C 1999. Meerkooit assisteert Waterhoen. Vlerk 16: 174-177.

Johan H van Balen, Kemperbergerweg 257, 6816 RS Arnhem, Nederland

Albert C Perdeck, De Wolfiaan 10, 6815 HJ Arnhem, Nederland (perdeck@cto.nioo.knaw.nl)

Harvey van Diek, Jacob Cremerstraat 15-2, 6821 DA Arnhem, Nederland (harvey.vandiek@sovon.nl)

Broedgeval van Noordse Nachtegaal in Flevoland in 1995

Ruud F J van Beusekom

Op 3 juni 1995 hoorde ik 's morgens in het Horsterwold, Zeewolde, Flevoland, heel kort een zingende Noordse Nachtegaal *Luscinia luscinia*. Ik wees de toevallig passerende Leo Smits van Staatsbosbeheer op mijn ontdekking maar het lukte ons niet om de vogel te zien. Overtuigd van mijn determinatie was ik 's avonds weer ter plekke, in het gezelschap van Nico Marra Sr, Karel Mauer, Toine Morel en Onno Wildschut. De vogel zong nu wat fanatieker en het lukte om de vogel goed te zien en om de zang op te nemen met een cassetterecorder. De matige zangintensiteit deed mij vermoeden dat de vogel gepaard was. Wij besloten daarom de ontdekking slechts in beperkte kring bekend te maken om verstoring van een eventueel broedgeval te voorkomen. De daaropvolgende weken bleef de vogel uitermate obscuur (slechts af en toe een zangstrofe) maar op 17 juni zagen Rina Huisman, Jelle de Jong en Kees Renes op de bewuste plek een vogel met voer die zij als Nachtegaal *L. megarhynchos* determineerden. Hierdoor gealarmeerd, besloot ik om in de zeer vroege ochtend van 18 juni mijn geluk te beproeven. Groot was de opwindning toen ik al na enkele

minuten een luid alarmerende Noordse Nachtegaal met voer in de bek zag die mij al snel naar een nest met vijf pulli leidde. Even later zag ik een andere vogel met voer en ook deze vogel bleek een heuse Noordse Nachtegaal te zijn! Hiermee was het eerste bewezen broedgeval van deze soort in Nederland een feit. Op 24 juni werden uitgevlogen bedelende jongen verspreid in het territorium waargenomen zodat sprake was van een succesvol broedgeval.

Documentatie

Nadat op 3 juni de zang werd opgenomen, kon ik op 5 juni het zingende mannetje beschrijven en veldschetsen maken. Op 18 juni werd het nest gevonden met vijf pulli, werd ook het vrouwtje waargenomen en werden aanvullende notities gemaakt over het kleed van beide vogels. Van het nest met de bedelende jongen werden op 18 juni foto's gemaakt; ook de ouders werden gefotografeerd. Op 18 juni werden geluidsopnamen gemaakt van de alarmerende ouders en op 24 juni van de bedelroep van de uitgevlogen jongen. De nestjongen zijn niet beschreven om verstoring te voorkomen. Na het uitvliegen zaten de jongen zo diep

231 Noordse Nachtegaal / Thrush Nightingale *Luscinia luscinia*, Horsterwold, Flevoland, 18 juni 1995 (Karel A Mauer) **232** Locatie van nest van Noordse Nachtegaal / Thrush Nightingale *Luscinia luscinia*, Horsterwold, Flevoland, 18 juni 1995 (Karel A Mauer) **233-234** Noordse Nachtegaal / Thrush Nightingale *Luscinia luscinia*, nest met pulli, Horsterwold, Flevoland, 18 juni 1995 (Karel A Mauer)

verscholen in de vegetatie dat ook toen geen beschrijving kon worden gemaakt. Op 29 juni werd het verlaten nest beschreven maar niet verzameld.

Beschrijving

De onderstaande beschrijving heeft betrekking op beide adulte vogels; indien er verschillen waren in het kleed, dan is dit vermeld.

GROOTTE & STRUCTUUR Groter dan Heggenmus *Prunella modularis* en Zwartkop *Sylvia atricapilla* waarmee direct vergelijkbaar. Fraai geproportioneerde vogel, lijsterachtig, met tamelijk lange, afgeronde staart, relatief kleine kop, forse en lange poten en opvallend groot, expressief oog. Handpenprojectie vrij lang.

KLEED Lichte oogring. Kin en keel bruingrijs met onopvallende streepjes; bij andere vogel (waarschijnlijk vrouwtje) kin en keel in midden lichter, geflankeerd door banen van donkere vlekjes. Bovendelen geheel donker aardebruin, zonder tekening; bij één vogel kleine lichte puntjes op stuit. Bovenborst en flank met donkere vlekjes, onopvallend en alleen van dichtbij zichtbaar, op zijborst zwakke strepen vormend. Overige onderdelen grijsbruin, buik en onderstaart lichter. Onderstaartdekveren in ieder geval bij mannetje met vlekjes (bij vrouwtje niet op gelet). Vleugel geheel aardebruin, zonder kleurcontrast met mantel en schouderveren; alula iets donkerder. Staart donker roodbruin, duidelijk donkerder dan bij Nachtegaal en met minder kleurcontrast met bovendelen dan bij Nachtegaal.

NAAKTE DELEN Oog donker. Snavel bruin, mondhoek geel. Poot rozebruin.

Determinatie

Hoewel de handpenprojectie moeilijk te beoordelen is zonder directe vergelijking met Nachtegaal en de lengte van de buitenste handpen ten opzichte van de handdekveren in het veld vrijwel onmogelijk is vast te stellen, geeft bij beide vogels de combinatie van de tekening op de onderdelen (gevlekte borst, aanzet van baardstreep, vlekjes op onderstaartdekveren), de donkere aardebruine kleur van de bovendelen, de donker roodbruine staart, de kenmerkende zang en de alarmroep voldoende zekerheid om Nachtegaal uit te sluiten. Deze soort is lichter en warmer oranjebruin op de bovendelen, heeft een helderder oranjebruine staart en heeft geen tekening op de lichtere onderdelen. Verder verschilt de zang van die van Noordse Nachtegaal (zie Geluid) en is de alarmroep diagnostisch: op één toonhoogte blijvend bij Noordse Nachtegaal maar oplopend bij Nachtegaal (Bergmann & Helb 1982, Glutz von Blotzheim & Bauer 1988, Becker 1995, King 1996, Jonsson 1997, Svensson et al 1999). De waarneming is aanvaard door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA); omdat ook pulli worden meegeteld voor de totaaloverzichten, werden hiermee maar liefst zeven Noordse Nachtégalen aan het Nederlandse totaal toegevoegd (Wiegand et al 1997).

Geluid

De zang (figuur 1) leek oppervlakkig op die van Nachtegaal maar de strofen werden trager voorgedragen en duurden ongeveer tweemaal zo lang. Bepaalde soortenkenmerkende zangelementen werden veel gehoord, zoals het *tsj-ok tsj-ok* (het zogenaamde 'castagnetten'-geluid, cf Glutz von Blotzheim & Bauer 1988), terwijl de strofen vaak werden afgesloten met luid geratel. Verder was de zang veel luider dan die van Nachtegaal en ver hoorbaar. Bepaalde zangelementen die kenmerkend zijn voor Nachtegaal, zoals het zeer lange *puu puu puu-crescendo*, werden nooit gehoord. De zang had wel wat trekjes van die van Zanglijster *Turdus philomelos*.

Als alarmroep bij het nest lieten beide vogels een zeer hoog, op gelijke hoogte blijvend *hiep* horen, hoger dan de vergelijkbare roep van Nachtegaal, vaak gevolgd door een laag Nachtegaal-achtig *krrr* (figuur 3). Deze roepen werden afzonderlijk of in combinatie gebruikt. De bedelroepen van de uitgevlogen jongen (figuur 2) kunnen omschreven worden als een laag hard, karekiet *Acrocephalus*-achtig *krt*, *tsh-tshik krt*, *tsie-krt*, *trie-trk*. Bij opwinding (vlak voor het voeren) werd een versnellend en in toonhoogte

oplopend, enkele seconden lang aangehouden *trk-trk-trk-trk-trk* gehoord. Dit klonk ook wel als *dk-dk-dk-dk-dk*. De harde tonen klonken droog en mechanisch alsof er kiezelstenen tegen elkaar aan werden geschuurd. Het *tsie-krt* had wel iets van de bedelroep van een jonge Merel *T. merula*.

Gedrag en habitat

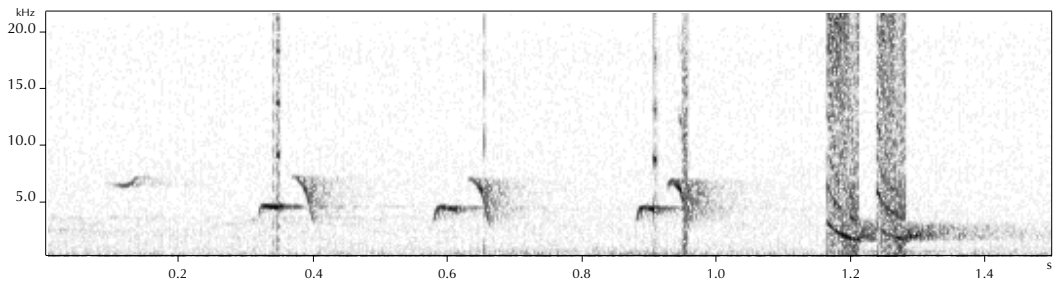
Het mannetje zong op een hoogte van 0.5 tot c 2 m hoogte, verborgen in dicht gebladerte maar soms ook vrij zittend in kale takken. Hij zong nogal onregelmatig, het meest in de vroege ochtend maar nauwelijks laat in de ochtend, 's avonds en 's nachts. Op 11 juni werd het mannetje voor het laatst voluit zingend waargenomen; op 18 juni werd nog een enkele losse strofe gehoord. De zang duurde hooguit enkele minuten achtereen waarna lange pauzes volgden van een half uur tot soms wel enkele uren die slechts onderbroken werden door een enkele slag. De zingende vogel verplaatste zich binnen een gebied met een doorsnede van c 100 m; hierin werden drie favoriete zangposten regelmatig bezocht.

Beide ouders foerageerden vrijwel uitsluitend op de grond, meestal in dicht struikgewas maar op 18-20 juni foerageerden ze veel in de openheid van gemaaide bermen langs een fietspad. Het voedsel werd meestal gewoon opgepikt van de grond en van lage vegetatie maar ook rennen naar insecten werd waargenomen, alsmede springen om prooi van vegetatie te pikken. Eenmaal werd gezien dat een vogel een slakje stuk sloeg op het fietspad (Nico Marra Sr pers meded). Als voedsel konden naast kleine slakjes ook wormpjes en rupsen worden vastgesteld.

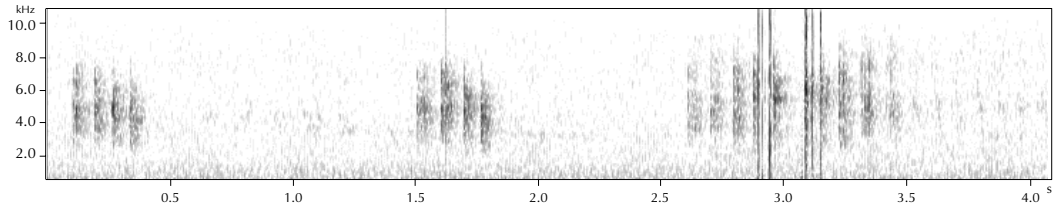
De vogels foerageerden tot op c 30 m van het nest. Het voeren van de jongen gebeurde met tussenpozen van een halve tot enkele minuten. Daarbij vlogen de vogels vaak aan via een vaste route door een opening in de bosrand. De uitgevlogen bedelende jongen zaten op 24 juni verspreid in het territorium, binnen een straal van c 10 m van het nest. Het exacte aantal was niet goed vast te stellen maar het lege nest was intact en vertoonde geen sporen van predatie zodat hoogstwaarschijnlijk alle vijf vogels zijn uitgevlogen.

Als comfortgedrag werden badderen in een regenplasje en poetsen in de volle zon vastgesteld. Eenmaal werd agressief gedrag tegen Heggenmus waargenomen.

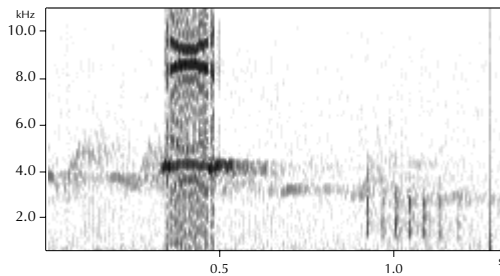
Het territorium bestond uit jonge bosschages op een vochtige kleibodem, met veel loofhoutsoorten, een dichte kruidlaag met veel brandne-

FIGUUR 1 Noordse Nachtegaal / Thrush Nightingale *Luscinia luscinia*, zang / song, Horsterwold, Flevoland, 3 juni 1995 (Ruud F J van Beusekom)

FIGUUR 2 Noordse Nachtegaal / Thrush Nightingale *Luscinia luscinia*, bedelroep van jongen / begging calls of young, Horsterwold, Flevoland, 3 juni 1995 (Ruud F J van Beusekom)

FIGUUR 3 Noordse Nachtegaal / Thrush Nightingale *Luscinia luscinia*, alarmroep / alarm call, Horsterwold, Flevoland, 3 juni 1995 (Ruud F J van Beusekom)

tel *Urtica*, doorkruist door grasbanen, een fietspad en een tocht. Het nest lag in een vak met jonge essen *Fraxinus excelsior*, c 15 cm boven de grond in dode twijgen, in een tamelijk open kruidlaag van struisgras *Agrostis* en brandnetel, aan de voet van een es en c 2 m van het fietspad. Het was c 15 cm breed en 7 cm hoog met een nestkom van c 3 cm diep. Het bestond uit dor loof van eik *Quercus* en es met een binnenvoering van gras.

Bespreking

Noordse Nachtegaal heeft een meer noordelijk gelegen verspreidingsgebied dan de tweeling-

soort Nachtegaal en breidt zijn broedgebied langzaam uit naar het westen en noorden. Deze uitbreiding vond vooral plaats vanaf de jaren 1950 en zette door tot in recente tijd. Toch is de soort in de aan Noordoost-Nederland grenzende Duitse deelstaat Niedersachsen in de laatste decennia niet met zekerheid als broedvogel vastgesteld. Het dichtstbijzijnde reguliere verspreidingsgebied begint in Schleswig-Holstein; in voormalig Oost-Duitsland en vooral Polen is Noordse Nachtegaal op veel plaatsen al een talrijke verschijning (Cramp 1988, Glutz van Blotzheim & Bauer 1988, Becker 1995, Hagemeyer & Blair 1997). Door deze uitbreiding van het broedgebied en de nabijheid van een grote populatie hielden optimistische geesten al in de jaren 1970 rekening met het verschijnen van Noordse Nachtegaal als broedvogel in Nederland (Drijfhout et al 1978). Toch kwam de ontdekking van dit eerste zekere broedgeval als een verrassing. Hoewel de soort bijna jaarlijks wordt vastgesteld in Nederland, is Noordse Nachtegaal namelijk nog steeds een zeldzaamheid waarvan waarnemingen worden beoordeeld door de CDNA. Tot en met 1999 zijn – naast het hier beschreven broedgeval – 38 gevallen aanvaard (cf van der Vliet et al 2000). Alle 38 betrokken solitaire vogels; meestal ging het om zingende exemplaren in het late voorjaar. In het najaar is

de soort veel zeldzamer met acht gevallen, alle tussen half augustus en eind september; slechts een najaarsgeval betrof een veldwaarneming, de overige hadden betrekking op ringvangsten en een vondst (van den Berg & Bosman 2001). Helaas is een aantal betrouwbare waarnemingen van Noordse Nachtegalen in Nederland nooit ingediend bij de CDNA.

Rekening houdend met de periode van nestbouw, broedtijd en de tijd dat de jongen in het nest verblijven (Glutz von Blotzheim & Bauer 1988, Cramp 1988), kan worden opgemaakt dat de vogels op het laatst in het begin van de derde decade van mei moeten zijn gearriveerd in het Horsterwold en het mannetje mogelijk nog eerder want in oostelijk Duitsland komen de mannetjes 8-10 dagen eerder aan dan de vrouwtjes (Glutz von Blotzheim & Bauer 1988). Op 16-17 mei was er een zuidoostelijke stroming in Nederland en vanaf 22 mei een oostelijke die een periode met mooi weer inluidde. Ook begin mei was er mooi weer met oostenwinden. Aankomsten van Noordse Nachtegalen in Nederland vinden meestal plaats onder deze weersomstandigheden. Hierbij schieten de vogels door op de voorjaars-trek die in Europa plaats vindt over een zuidoost-noordwest gerichte as (Glutz von Blotzheim & Bauer 1988, Cramp 1988). Het is dus goed mogelijk dat het mannetje begin mei òf in de periode van 16-17 mei is gearriveerd en het vrouwtje in de periode van 16-17 mei òf na 21 mei.

De gegevens passen goed in het seizoenspatroon van Noordse Nachtegaal in Nederland (van den Berg & Bosman 2001). De soort komt in het voorjaar uitsluitend voor in de periode van half mei tot eind juni met een uitgesproken top van eind mei tot half juni. De vroegste datum is 15 mei, de mediaan van eerste waarnemingsdata van de gevallen valt op 22 mei. Deze data komen redelijk goed overeen met die in Duitsland en Polen hoewel de soort daar wat eerder aankomt (Glutz von Blotzheim & Bauer 1988). Hierbij speelt natuurlijk de grotere waarnemingskans een rol; de soort is daar immers algemeen.

Rekening houdend met 10-11 dagen dat de vogels in het nest verblijven (Glutz von Blotzheim & Bauer 1988), moeten de jongen op c 13 juni zijn uitgekomen. Het vrouwtje heeft dan op c 28 mei het eerste ei gelegd en is dan op c 1 juni begonnen met broeden (broedtijd 13-14 dagen, Glutz von Blotzheim & Bauer 1988). De nestbouw moet op c 24 mei zijn begonnen (bouw-tijd vier dagen, Glutz von Blotzheim & Bauer 1988).

In de omgeving van het broedgeval bevonden zich op gehoorsafstand meerdere territoria van

Nachtegalen. Er werden geen interacties waargenomen met deze soort. In de overlapping van de verspreidingsgebieden van Nachtegaal en Noordse Nachtegaal komen beide soorten regelmatig naast elkaar voor in hetzelfde gebied. Hier worden regelmatig 'mengzangers' vastgesteld en Noordse Nachtegalen die kunnen overschakelen op de zang van Nachtegaal. Het omgekeerde – Nachtegalen die zingen als Noordse Nachtegalen – komt echter niet voor (Becker 1995). Ook worden soms gemengde paren en hybriden vastgesteld. Zo werd in een onderzoeksgebied in Brandenburg, Duitsland, in 6% van de gevallen waarin beide ouders werden gedetermineerd hybridisatie vastgesteld (Becker 1995). Het komt vaker voor dat vogels buiten het normale verspreidingsgebied paren met exemplaren van een nauw verwante soort (Short 1985). In die zin is het dus opmerkelijk dat wij in het Horsterwold met een zuiver broedpaar Noordse Nachtegalen te doen hadden.

De habitat van het paar Noordse Nachtegalen (jong opgaand bos op klei) verschilde nauwelijks van die van veel Nachtegalen in het Horsterwold. De meeste Nachtegalen broeden hier echter in overwegend lagere en dichtere bosjes op wat droger terrein. Zo worden de hoogste dichteden in de (buitendijkse) voorlanden langs de randmeren aangetroffen, op zandgrond. In Noordoost-Polen komt de Noordse Nachtegaal veel voor in jong opgaand bos op vochtige gronden dat wat betreft structuur veel gelijkenis vertoont met de habitat van het broedpaar in het Horsterwold (pers obs). Noordse Nachtegaal heeft een grotere voorkeur voor vochtige bostypen (zoals moerasbos) dan Nachtegaal die wat droger terrein preferereert. Er is echter overlap in de habitatkeuze (Cramp 1988, Glutz von Blotzheim & Bauer 1988).

Na het broedgeval in 1995 waren de verwachtingen hoog gespannen. Zou dit succesvolle broedgeval het begin van een broedpopulatie Noordse Nachtegalen in Nederland kunnen zijn? Helaas werd in de jaren 1996-2000 geen enkele Noordse Nachtegaal in het Horsterwold meer waargenomen. Pas in 2001 werd op c 1 km afstand van de locatie van 1995 weer een zingende vogel ontdekt (Willem van Manen pers meded). Opvallend is wel dat 1996 in Nederland een goed voorjaar was voor Noordse Nachtegaal met maar liefst acht meldingen van zingende vogels; hiervan werden echter maar drie gevallen bij de CDNA ingediend en aanvaard (van den Berg & Bosman 2001). Toch is het verschijnsel van een enkel geïsoleerd, incidenteel broed-

voorkomen niet ongewoon bij deze soort (Glutz von Blotzheim & Bauer 1988) en kenmerkend voor de situatie aan de randen van het verspreidingsgebied van een soort. Niet zelden gaat dit vooraf aan een definitieve vestiging. Het is dus nog steeds goed mogelijk dat Noordse Nachtegaal in Nederland ooit vaste voet aan de grond krijgt temeer daar de soort zich nog steeds naar het westen uitbreidt. Hierbij zal de trend naar vochtige ruige natuur in veel bestaande natuurgebieden en in natuurontwikkelingsgebieden de soort in de kaart spelen.

Summary

BREEDING RECORD OF THRUSH NIGHTINGALE IN FLEVOLAND IN 1995 In June 1995, the first-ever recorded breeding of a pair of Thrush Nightingale *Luscinia luscinia* for the Netherlands occurred in the large young forest plantations of Horsterwold, Zeewolde, Flevoland. The birds bred in a young plantation of ash in an area also inhabited by Common Nightingales *L. megarhynchos*. On 3 June, the singing male was discovered. On 18 June, the nest was found with five young. These birds fledged on c 24 June. Both parents and the nest with young were photographed, song and calls were recorded on tape.

Although the breeding pair was successful, the species was not found again in the area in following years. It remains a vagrant in the Netherlands. No more than a few birds turn up annually, mostly singing males in May-June.

Verwijzingen

Becker, J 1995. Sympatrisches Vorkommen und

Hybridisierung von Sprosser *Luscinia luscinia* und Nachtigall *L. megarhynchos* bei Frankfurt (Oder), Brandenburg. Vogelwelt 116: 109-118.

van den Berg, A B & Bosman, C A W 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Tweede druk. Haarlem.

Bergmann, H-H & Helb, H-W 1982. Stimmen der Vögel Europas. München.

Cramp, S (redactie) 1988. The birds of the Western Palearctic 5. Oxford.

Drijfhout, J, van Duin, G & Sjouken, R 1978 De Noordse Nachtegaal (*Luscinia luscinia* [sic] (L.)), toekomstige broedvogel voor Nederland? Vogeljaar 26: 179-182.

Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K M (redactie) 1988. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 11. Wiesbaden.

Hagemeyer, W J M & Blair, M J (redactie) 1997. The EBCC atlas of European breeding birds: their distribution and abundance. Londen.

Jonsson, L 1997. Vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Vijfde druk. Baarn.

King, J 1996. Identification of nightingales. Birding World 9: 179-189.

Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 1999. Collins bird guide. Londen.

Short, L L 1985. Hybrid. In: A dictionary of birds. Calton.

van der Vliet, R E, de Bruin, A, van der Laan, J & CDNA 2000. Rare birds in the Netherlands in 1999. Dutch Birding 22: 251-271.

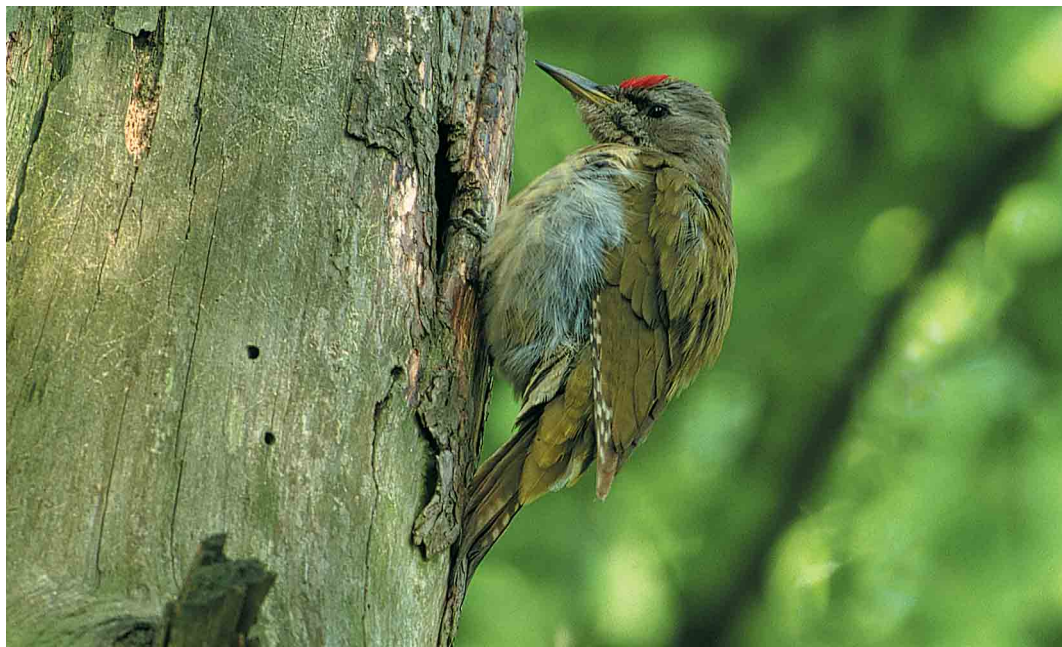
Wiegant, W M, Steinhaus, G H & CDNA 1997. Rare birds in the Netherlands in 1995. Dutch Birding 19: 97-115.

Ruud F J van Beusekom, Noordwal 56, 1274 AG Huizen, Nederland (fitis@knoware.nl)

Grijskopspecht in Oosterbeek in 2000 en 2001

Begin mei 2000 realiseerde Piet Wiepkema zich dat de vogel die hij – en anderen – voor een Groene Specht *Picus viridis* hadden gehouden en die al anderhalf tot twee maanden regelmatig te horen en te zien was langs een bospaadje bij Oosterbeek, Renkum, Gelderland, niet die soort kon zijn. Niet alleen roffelde de vogel opvallend vaak, hetgeen niet gebruikelijk is voor Groene Specht, maar ook waren de afzonderlijke roffels luid en lang. Samen met Stoffer Westerbrink kwam hij tot de slotsom dat het om een mannetje Grijskopspecht *P. canus* moest gaan. Direct

daarna, op 8 mei 2000, gaf hij de vogel als zodanig door aan de Dutch Birding-vogellijn en werd de melding wereldkundig gemaakt. Wim Janssen was die dag als eerste ter plaatse om de waarneming te bevestigen. Vanaf 8 mei en ten minste twee weken daarna werd de vogel dagelijks in de directe omgeving gezien en gehoord, meestal op een dode Grove Den *Pinus sylvestris* die werd gebruikt om op te roffelen. Nadien werd de vogel minder vaak maar wel regelmatig in de directe omgeving aangetroffen, tot ten minste 24 augustus 2000. Van begin maart tot ten minste begin juni 2001 werd de vogel, zij het minder regelmatig, hier opnieuw gehoord en gezien door onder anderen WJ.

235 Grijskopspecht / Grey-headed Woodpecker *Picus canus*, adult mannetje, Oosterbeek, Gelderland, 31 mei 2000 (Henk H Harmsen)

De vogel hield zich op in een licht gemengd bos met overwegend Beuk *Fagus sylvatica*, Zomereik *Quercus robur* en verspreide Grove Dennen. In het bos bevond zich naar Nederlandse maatstaven betrekkelijk veel dood hout. In de directe omgeving lagen enkele kleine akkers. De vogel werd ook enkele malen iets westelijker vastgesteld, nabij een gestuwd beekje. Hij was beslist niet schuw; de directe nabijheid van een wandelpad hinderde de vogel kennelijk niet. Dit doet vermoeden dat deze reeds langdurig op deze plaats verbleef en langzaam aan mensen – en honden – gewend was geraakt.

De beschrijving is in hoofdzaak gebaseerd op videobeelden van Marc Plomp (Plomp et al 2001) en foto's van Arnoud van den Berg en Henk Harmsen (cf Dutch Birding 22: 175, plaat 144, 176, plaat 148, 2000; van den Berg & Bosman 2001).

GROOTTE & BOUW Groene vogel tegen boom 'aangekleefd', als zodanig eenvoudig te herkennen als *Picus*-specht. Door ontbreken van directe vergelijking grootte moeilijk aan te geven; groter lijkend dan Merel *Turdus merula* maar kleiner dan Kauw *Corvus monedula*. Staartpennen duidelijk puntig.

KOP Middengrijs, met rood voorhoofd, uitlopend in punt tot iets voorbij oog. Teugel zwart. Tussen rood

voorhoofd en snavel smalle zwarte rand. Smalle zwarte mondstreep, ongeveer ter lengte van snavel, aan bovenzijde van middengrijze kop afgescheiden door lichtgrijze rand. Kin en keel lichtgrijs. Achterkop middengrijs, in nek geleidelijk via grijsgroen overlopend in groen van mantel en schouder.

BOVENDELEN Mantel en schouder groen. Benedenrug en stuit geelgroen, minder opvallend dan bij Groene Specht. Bovenstaartdekveren groen met helder geelgroene top.

ONDERDELEN Lichtgrijs met groenige zweem op buik. Flank ongebandeerd.

VLEUGEL Handpennen donker grijsbruin met lichtgrijze bandering ('genotcht') op buitenvlag; uiteinden ongebandeerd. Vleugeldekveren groen, groene kleur meest helder op grote dekveren.

STAART Bruinzwart met witachtige dwarsbandering op binnenste staartpennen.

NAAKTE DELEN Iris donker, bruinachtig. Bovensnavel donker, basale helft van ondersnavel licht. Poot grijsachtig.

SLEET & RUI Verenkleeft betrekkelijk gesleten.

GELUID Regelmatig roffellend, gedurende alle delen van dag. Met tussenpozen van enige 10-tallen seconden luide en vrij lange roffel. Minder regelmatig baltsroep ten gehore brengend van ten minste vier lettergrepen. Zowel toonhoogte als tempo aflopend: tonen lager en tussenpozen tussen tonen langer wordend.

GEDRAG Vasthoudend roffellend op 7-8 m hoog gelegen plek in steeds dezelfde Grove Den. Niet schuw. In eerste helft van mei 2000 's ochtends om c 20 min naar 'zijn' boom komend om te roffelen. Baltsroep veel minder

vaak vastgesteld. Vrijwel uitsluitend roepend bij wegvliegen, soms ook bij aanvliegen. Roffelen van april tot in juli te horen.

Groene Specht is de enige specht die tot verwarring aanleiding kan geven. Deze soort kon worden uitgesloten op basis van de grijze kop die contrasteerde met de groene bovendelen, de geringe hoeveelheid rood op de kop, het ontbreken van een zwart 'masker' rond het oog, de donkere iris (wit bij Groene), het vele en luide roffelen en de vertragende en in toonhoogte dalende zang. Op basis van het rode voorhoofd, het roffelen en de zang kan worden vastgesteld dat de vogel een mannetje was (Winkler et al 1995).

Een adulte vogel heeft in tegenstelling tot een tweede-kalenderjaar vogel een grijze in plaats van groene buitenvlag van de handdekveren (Glutz von Blotzheim & Bauer 1980); dit kenmerk kon echter niet worden vastgesteld. Een vogel in het tweede kalenderjaar zou bovendien nog juveniele tertials en armpennen hebben die duidelijker gebandeerd zijn dan bij een adulte (Cramp 1985). Op basis van de vrijwel ongebandeerde tertials en armpennen kan geconcludeerd worden dat het een adulte vogel betrof.

Dit was het vierde geval van Grijskopspecht voor Nederland. Eerdere gevallen betroffen een roepend mannetje in Oosterveld, Weerselo, Overijssel, op 28 april 1974, een roepend mannetje op de Brunssummerheide, Brunssum, Limburg, van 27 april tot 3 juli 1981 en van 28 (mogelijk 12) april tot 25 mei (mogelijk 14 augustus) 1982. Het derde geval betrof een vrouwtje op dezelfde plek bij Brunssum van 5 tot 7 april 1985 (van den Berg & Bosman 2001). Een opgezette vogel die zou zijn gevonden te Katliker Schar, Heerenveen, Friesland, aan het eind van de zomer van 1968 wordt tentoongesteld in Drachten, Friesland, en werd gedurende 16 jaar abusievelijk als Groene Specht getoond. Deze melding werd door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) niet aanvaardbaar geacht vanwege onzekerheden omtrent de omstandigheden waaronder de vondst plaatsvond, de doodsoorzaak en de precieze maand van de vondst (Wiegant et al 1998, van den Berg & Bosman 2001). De vier aanvaarde gevallen vonden alle plaats binnen enkele 10-

tallen km van de Duitse grens.

Grijskopspechten van de ondersoortengroep die de westelijke ondersoort *P. c. canus* omvat (Winkler et al 1995) komen in een brede baan voor die zich over bijna het gehele Palearctische gebied uitstrekt. Daarnaast komen andere ondersoorten in Zuidoost-Azië voor. Het hele *Picus canus*-complex komt in aanmerking voor een taxonomische revisie en omvat waarschijnlijk meerdere soorten. Aan de westkant van het verspreidingsgebied reikt het broedgebied van *P. c. canus* tot vlakbij de Nederlandse grens in Duitsland en België. Het is een uitgesproken standvogel en zwervende vogels worden zelden verder dan enkele 10-tallen km buiten de reguliere broedgebieden vastgesteld.

Summary

GREY-HEADED WOODPECKER AT OOSTERBEEK IN 2000 AND 2001. From April 2000 to at least June 2001, a drumming and advertising adult male Grey-headed Woodpecker *Picus canus* was present in mixed woodland on the outskirts of Oosterbeek, Renkum, Gelderland, in the central eastern part of the Netherlands. The bird could be studied well on its favourite drumming tree close to a public footpath. Identification was straightforward, based on plumage as well as advertising call and drumming. This is the fourth record for the Netherlands. Previous records were on 28 April 1974 (male), from 27 April 1981 to at least 25 May 1982 (male), and on 5-7 April 1985 (female).

Verwijzingen

- van den Berg, A B & Bosman, C A W 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Tweede druk. Haarlem.
- Cramp, S (redactie) 1985. The birds of the Western Palearctic 4. Oxford.
- Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K (redactie) 1980. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 9. Wiesbaden.
- Plomp, M, Boon, L J R, van Dam, P, Groenewoud, E, Half, R, Janssen, L, Olivier, R, Opperman, E, Sallaets, G, Wassink, A, Westerlaken, H & Kok, D 2001. Dutch Birding videojaaroverzicht 2000. Linschoten.
- Wiegant, W M, de Bruin, A & CDNA 1998. Rare birds in the Netherlands in 1996. Dutch Birding 20: 145-167.
- Winkler, H, Christie, D A & Nurney, D 1995. Woodpeckers: a guide to the woodpeckers, piculets and wrynecks of the world. Mountfield.

Wim B Janssen, Groen van Prinstererstraat 71, 6702 CP Wageningen, Nederland
Piet R Wiepkema, Stationsweg 1, 6861EA Oosterbeek, Nederland

Stoffer Westerbrink, Morgensterlaan 100, 9742CM Groningen, Nederland

Wim M Wiegant, Bornsesteeg 79, 6708 PD Wageningen, Nederland (wwiegant@bos.nl)

Solutions of third round 2001

This round's two mystery birds combined in a single photograph (Dutch Birding 23: 150, 2001) are both members of the genus *Phylloscopus*, as indicated by the head pattern with pale supercilium and dark eye-stripe and the slender bill. Looking at the two, the left bird (V) seems trickier than the brightly coloured right one (VI), so it is tempting to start with the latter.

Mystery bird **VI** shows a supercilium that is not very obvious and rather short, strongly yellowish underparts, pale legs and a rather stout and long bill. The head pattern that is rather ill defined in combination with the yellowish underparts might suggest an Icterine *Hippolais icterina* or Melodious Warbler *H. polyglotta* but these two species have an even weaker supercilium, lack a dark lore stripe, have paler ear-coverts and show a wider based bill with a paler lower mandible. Thus the bird has to be a *Phylloscopus* warbler.

The faint supercilium rules out many species in this genus: the wing-barred species as well as Wood Warbler *P. sibilatrix*, Dusky Warbler *P. fus-catus* and Radde's Warbler *P. schwarzi* all show a distinctly longer and more conspicuous supercilium. Western *P. bonelli* and Eastern Bonelli's Warbler *P. orientalis* are both characterized by clean white underparts; they never have obvious yellow on their underparts. So, this mystery bird presents the classic problem of separating Northern Chiffchaff *P. collybita* and Willow Warbler *P. trochilus*.

Fortunately, we are looking at a bird in autumn, since in autumn the two species are more easy to separate than in spring and summer when differences in coloration are slighter. The very yellowish underparts of this mystery bird fit an autumn Willow Warbler perfectly. The underparts of both species vary individually and geographically from whitish to rather bright yellow but as bright and uniform yellow as in this mystery bird is exceptional in Northern Chiff-

236 Willow Warblers / Fitissen *Phylloscopus trochilus*, Valassaaret, Finland, September 1995 (Jari Peltomäki).
Mystery bird V left, mystery bird VI right

237 Willow Warbler / Fitis *Phylloscopus trochilus*, Valassaaret, Finland, September 1995 (Jari Peltomäki). Same individual as mystery bird V. Note long primary projection, emarginations to p3-5 only and atypically blackish legs and feet

chaff. In autumn, Willow often shows yellowish underparts in both adults and first-years (but even more extensive and brighter in first-years). Northern Chiffchaff can be rather yellow below as well but normally less extensive, less pure and more suffused with buff-brown.

Also the bill, which is fairly long and relatively heavy, is obviously better for Willow Warbler than for Northern Chiffchaff. Northern Chiffchaff normally has a slightly more slender and shorter bill and shows a darker bill on average. The lower mandible is pale for nearly the basal half and this pale base is rather sharply demarcated from the dark tip. In Northern Chiffchaff, the lower mandible is often mostly dark, leaving only a small pale area at the base and paler cutting edges. If Northern Chiffchaff shows a larger pale area at the lower mandible base, it is often more diffusely bordered from the dark tip. The pale legs and feet of the mystery bird are another strong indication for Willow Warbler, unlike Northern Chiffchaff's usually dark legs and feet.

The supercilium of the mystery bird, which is short and not very obvious, is not what one would expect for Willow Warbler. Willow often has a longer and broader supercilium than

Northern Chiffchaff. Note, however, that the bird appears to have some disordered feathers on the side-crown, which probably account for the reduced supercilium.

This Willow Warbler was photographed Valassaaret, Finland, in September 1995 by Jari Peltomäki. The same bird is depicted in plate 236. The extensively yellow underparts suggest that it is a first-year bird but ageing solely based on underparts coloration is not advisable since some adults can be extensively yellow below as well. 60% of the entrants identified it correctly, with incorrect guesses for Melodious Warbler (10%), Northern Chiffchaff (6%), Bright-green Warbler *P nitidus* (4%), Radde's Warbler (4%) and Iberian Chiffchaff *P brehmii* (3%).

Not surprisingly, mystery bird V proved to be much more tricky. What catches the eye is the drab and relatively cold coloration of this bird's plumage, especially in comparison with mystery bird VI. The crown and what can be seen of the upperparts are predominantly greyish (lacking prominent greenish tones) and the underparts are rather whitish in the centre and cold greyish to buffish on the breast-sides (lacking prominent yel-

238 Willow Warbler / Fitis *Phylloscopus trochilus*, Jubail, Saudi Arabia, 9 April 1991 (Arnoud B van den Berg). Very greyish individual with restricted greenish and yellowish tinges (typical *P t yakutensis* is even less greenish than this individual). Note also dark legs and feet of this individual. Differences from Siberian Chiffchaff *P collybita tristis* include long primary projection, strong bill and pale lower mandible

lowish tones). A predominantly greyish crown and upperparts as in the mystery bird can be found in several species: eg, Hume's Leaf Warbler *P humei*, Western and Eastern Bonelli's Warbler, Northern Chiffchaff (particularly in eastern subspecies *P c tristis*) and Willow Warbler (mostly in the northern and eastern subspecies *P t acredula* and *P t yakutensis*). The two Bonelli's warblers are excluded by their plainer facial expression; Hume's Leaf would show a longer and better defined supercilium and darker bill (and can also be excluded because there is no Western Palearctic species of the same size of Hume's Leaf with yellow underparts as in mystery bird VI). Some Greenish Warblers *P trochiloides* can also be rather greyish above, though in fresh plumage with distinct greenish tones, but differ by showing more uniform clean white underparts and a loreal-stripe that is restricted to just a dark spot in front of the eye, not a complete dark loreal-stripe as in the mystery bird. The lack of distinct green and yellow tinges can fit Caucasian Chiffchaff *P lorenzii* but this species tends to be browner coloured and generally has a darker bill.

So, again we are left with a Willow Warbler versus Northern Chiffchaff problem! In Northern Chiffchaff, such a combination of greyish upperparts and non-yellowish underparts might indicate the subspecies *P c tristis*, Siberian Chiffchaff, although some birds of the subspecies *P c abietinus* are quite greyish as well (and many are indistinguishable from *P c tristis* in this respect). In Willow, the eastern subspecies *P t yakutensis* is more or less (brownish) grey-and-white, with no or very limited green (restricted to rump and edges of wing- and tail-feathers) and yellow tinges (restricted to underwing-coverts and axillaries). The northern and eastern subspecies *P t acredula* is very variable and nearly always inseparable from nominate *trochilus* (only slightly paler and greyer) but can sometimes be more grey-and-white or brown-and-white, approaching *yakutensis*. However, brownish or greyish birds are sometimes also found in the western European nominate.

The prominent and long supercilium of the mystery bird fits both Willow Warbler and Siberian Chiffchaff (the latter often shows a more

prominent supercilium, especially behind the eye, than European Chiffchaff *P c collybita/abietinus*). While the dark feet and the clear dark eye-stripe are also fine for Siberian Chiffchaff, some details seem a bit odd for this taxon. The mystery bird's bill pattern is unlike that of a typical Siberian Chiffchaff, in which the bill is nearly whole dark with only paler cutting edges and a hardly visible slightly paler base to the lower mandible. Instead, the mystery bird's bill pattern is like that of a Willow, with a noticeable large yellow-orange base to the lower mandible that is well demarcated from the dark tip (note the similarity in bill pattern to mystery bird VI). Also shape-wise the bill looks more like Willow; differences are very slight but Northern Chiffchaffs show on average a narrower and more pointed bill. Furthermore, Siberian Chiffchaff often shows a quite contrasting rusty-brown tinge on the ear-coverts that is absent in the mystery bird, in which the ear-coverts have basically the same grey colour as the crown. The pattern and shape of the bill, colour of the ear-coverts and pattern on the underparts indicate a Willow rather than a (Siberian) Chiffchaff. The other features of the mystery bird also fit Willow, except for one feature: the dark feet. Though Willow typically has pinkish or pale brown legs and feet, Willow can occasionally show dark grey-brown or even blackish legs and feet. This mystery bird is in fact a Willow Warbler, not only a very greyish one but also one with very dark legs and feet. The combination of the greyish plumage and the dark legs is probably not just pure coincidence, since there seems to be a tendency that grey-and-white Willow Warblers more often show dark legs than yellowish individuals.

Thus, mystery bird V was not only photographed at the same locality and date and by the same photographer, it is also of the same species as mystery bird VI! Something one would not immediately think at first glance as they look very different. This mystery bird was extremely difficult to identify correctly. Both Willow Warblers and Northern Chiffchaffs are notoriously variable, and the features visible on the mystery bird could probably be shown by either species. With such a bird a head-on view is unsatisfactory for identification purposes and, admittedly, under normal circumstances it may have been a wise decision to leave the identification open. None of the entrants identified this mystery bird correctly. A majority of 66% identified it as a Northern Chiffchaff, with many of

them ascribing it to the Siberian subspecies. The other incorrect answers consisted of a variety of rarer species such as Greenish Warbler (12%), Caucasian Chiffchaff (9%), Hume's Leaf Warbler (7%), Dusky Warbler and Two-barred Warbler *P plumbeitarsus*.

The resemblance of this Willow Warbler to Siberian Chiffchaff in the mystery photograph, as illustrated by the entrants identifying it as a Siberian Chiffchaff, is noteworthy. The same individual as the mystery bird is depicted in plate 236 and 237, where this resemblance is much less obvious. In the field, grey-and-white Willow Warblers do not provide a very difficult pitfall for Siberian Chiffchaff, and can be separated by, amongst others, the different wing-structure and different call. Willow has a longer primary projection, which nearly equals the length of the visible tertials; in Northern Chiffchaff (including Siberian) the primary projection is only slightly longer than half of the visible tertials. A useful in-hand feature is the number of emarginated primaries: p3-6 in Northern Chiffchaff and only p3-5 in Willow.

Like mystery bird VI, this mystery bird probably belongs to the subspecies *P t acredula*, as indicated by the locality and the presence of some greenish tinges on the upperparts; *P t yakutensis* would be expected to be even greyer. Also see plate 238 as well as Dutch Birding 13: 67-69, 1991 for a photograph and a discussion of another rather greyish Willow Warbler.

From those entrants that identified one mystery bird correctly, A Kind (Netherlands) was drawn as the winner of a copy of the *Collins bird guide* 'Large Format' by Lars Svensson, Peter Grant, Killian Mullarney and Dan Zetterström, donated by HarperCollins Publishers Ltd.

This round reduced the number of entrants on the lead to 10 with 5 correct answers, closely followed by 18 entrants with 4 correct answers. The names of these entrants can be viewed at www.dutchbirding.nl.

Fourth round 2001

Photographs VII and VIII represent the fourth round of 2001 competition. Please, study the rules (Dutch Birding 23: 36, 2001) carefully and identify the birds in the photographs. Solutions can be sent in three different ways:

- by *postcard* to Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Netherlands
- by e-mail to masters@dutchbirding.nl

Mystery photograph VII (September)

Mystery photograph VIII (October)

- from the Internet site of the Dutch Birding Association at www.dutchbirding.nl
Entries for the fourth round have to arrive by **7 September 2001**. From those entrants having identified both mystery birds correctly, one person will be drawn who will receive a copy of the

Birds of the Indian Subcontinent by Richard Grimmett, Carol Inskipp and Tim Inskipp, donated by A & C Black (Publishers) Ltd. Swarovski Benelux will award a Swarovski AT80 telescope with 30x wide angle eyepiece to the overall winner after six rounds.

*Diederik Kok, Pelmolenweg 4, 3511 XN Utrecht, Netherlands (dkok@nl.packardbell.org)
Nils van Duivendijk, Guldenhoeve 34, 3451 TG Vleuten, Netherlands (duivendijk@multiweb.nl)*

Among the natives

Sometimes I run out of kind words to say. I am not a journalist who goes around the world poking his nose into trouble spots and digging for tragedy and strife. Nor do I want to gain penetrating insights, discover deep truths or grasp the socio-economic reasons preventing the import of Cuban cigars into the USA. All I want is to tiptoe away from humanity and watch birds in peace. But does this happen? I first ventured east of the Isle of Man in 1977. Being Irish I decided to snub England and hit my first foreign avifauna at Calais – a Crested Lark. From here I zippered around Europe by train, chaperoned by a bunch of student confrères who were smarter than me. They were not remotely interested in birds but I needed them because they could decipher the baffling train timetables. I saw Whiskered Terns hawking over Venetian canals, scored Alpine Swift above Mount Etna and ‘pished’ Firecrest and Short-toed Treecreeper in the grounds of the Vatican – the others were inside at the time gawking at a few hand-painted ceilings.

Maybe this blasphemous act outraged St Peter and the gang since, after Rome, the trip went pear-shaped. That night, sleeping in the passageway of an overnight train to Belgrade, I was booted awake by a Yugoslav border guard. I woke up looking down the barrel of a gun. The hole where the bullet comes out looked surprisingly small, yet what a big difference it would make to my chances of seeing Blue Rock Thrush on the Acropolis. Imminent danger receded a little when the bozo scratched his ear with the muzzle sights. Then, as far as I could tell, the insults started. He looked down on me with a derisory Hannibal Lecter leer and snapped ‘Pisspot’. Remembering what you are supposed to do when rumbled by a sullen bear, I curled up, made myself as small as possible, and played dead for my life’s worth. It was no good. ‘Pisspot, pisspot, pisspot!’ Oh dear. I squirmed around the floor, employing as many worried hand gestures as possible and was relieved when he seemed to reciprocate. Why, he even held out his big mit. I was about to grab it when the truth dawned. This wasn’t the hand of friendship; all he wanted was to check my passport. I never thought I could have wound up arrested on account of incorrect comprehension of English, but it was close.

In May 2001 lightning struck twice. Ever heard of the World Series of Birding? It is a 24-hour bird race held within the borders of the state of New Jersey. It’s birdwatching Jim, but not as we know it. However, the borderline insanity of attempting to

amass a species tally in excess of 200 in a single day is more than offset by the money raised for bird and habitat conservation. In recent years this has exceeded \$250 000. It’s a long story, but I usually get to take part – provided US immigration control officials let me in. Why wouldn’t they? The red tape started on the plane. The American air-hostess asked what nationality I was. ‘Irish,’ I said. ‘Okay – you are EC.’ So much for a cultural heritage spanning two millennia. Becoming European at a stroke obliged me to fill in a Non-immigrant Visa Waiver Arrival Form. At the top it said, ‘Welcome to the USA’. Then the gloves came off. ‘Have you ever been or are you now involved in espionage or sabotage; or in terrorist activities; or genocide; or between 1933 and 1945 were you involved, in any way, in persecutions associated with Nazi Germany or its allies?’ Faced with questions like that, it is easy to understand why some sections of the British public want to opt out of Europe.

I had a bigger problem with the next enquiry. ‘Are you a person of moral turpitude?’ Somehow I find it hard to associate morals with anything originating from across the pond, although this overlooks the contribution of McDonald’s. Specifically, the ‘green’ recyclable quality of their food, which has given succour to vagrant Laughing Gulls in restaurant car-parks at Groningen, the Netherlands, and Coleraine, Northern Ireland. So I ticked the box. Funny word, ‘turpitude’. I have to confess that I hadn’t come across it before. Nevertheless, juxtapositioned with ‘moral’ it is bound to mean something vaguely similar – maybe ‘fibre’, ‘standing’ or even ‘certitude’? Wrong. Little did I know it, but I’d just crossed swords with one of the most dangerous terms on the planet. This nine-letter noun got me hauled out of the customs queue and interrogated by an attack hamster of an official with more braid on his uniform than Idi Amin. Turpitude, in case you don’t know, means baseness, depravity or vileness. I got a grilling but my new-found citizenship came to the rescue and spared deportation. Being a European ignoramus I couldn’t possibly have known what the question meant. *Vive la différence!*

At the front

One thing I love about America is its wildness, a quality that is reflected in its citizens. Unlike Europeans, Yanks don’t sit relaxed outdoors sipping tiny cups of coffee; instead they hang around indoors in air-cooled comfort drinking 20-ounce schoonerfuls of the stuff. This, I suppose, is to keep them awake and ready to defend their country. They are armed and waiting. Turn off remarkably litter-

239 A Veery in woods at Dividing Creek, New Jersey. This one's for you, Art (Anthony McGeehan)

free highways just a few hours south of New York and you snake through beautiful unspoiled back-country. At a spot called Dividing Creek a cracked two-lane rural road skirts salt-marshes the size of Luxembourg. Swaying forest fringes a morass of channels and you pass occasional beat-up shrimp boats tied to rickety docks. The few houses are on stilts. This is Bald Eagle country. Also, in the minds of the locals, it might still harbour a few lurking Vietcong. We were spotted by a one-man scouting patrol. A cloud of dust marked his approach.

'What the hell are you guys doing?' The driver, who obviously used the same tailor as Johnny Rotten, looked like a cross between Bobby Charlton and a hippopotamus. He had a face made for radio. In the heat, two strands of hair were melted to his head and his beer belly luxuriated over the steering wheel. In my reply I decided to put eagles first and other birds firmly last. Except for Turkeys – I guessed he liked to hunt them. In the rear of his pick-up he had a double-barrelled pump-action shotgun. 'Neat gun,' I said. He and I started to get along fine after that remark. He introduced himself as Art and tried to be helpful. Despite being almost within sight of an occupied eyrie we were, according to him, in completely the wrong place. 'Why, I see whole flocks over my farm.' With that he left, but not for long. Minutes later he was back. He'd found two soaring eagles. We jumped into our vehicle and disappeared into the sandstorm boiling up in his wake. We anticipated a misidentification – most likely the birds were Turkey Vultures. If so, what should we do

about it? Telling him he was wrong could have fatal consequences. He pointed frantically upwards and we baled out of the car. The birds were about to disappear over woods, so I had to be quick. However, the single look was a good one. More than long enough to see that they were Red-tailed Hawks. 'Did you see 'em?' he pleaded. I chickened out. 'Sorry Art, they drifted off just as I got on them.' I slipped in a few swear words to sound macho and for safety's sake. We said cheerio again but, foolishly, didn't make a bolt for freedom.

Art was determined. We knew it could only be him tearing up the road towards us like the lead buffalo in a stampede. We also knew what he'd seen. 'Pay-dirt, guys. One of the sons of bitches is in the trees.' This time, even if it was last year's squirrel nest, we would be calling it an eagle. When we got to the spot Art clearly felt a little hands-on direction would help. He clamped on to my shoulder like a psychopathic strangler and aimed me towards a group of pines. And, sure enough, there it was. Not the most aesthetically pleasing view I've ever had, but the sigh of relief at seeing a real Bald Eagle must have sounded like air escaping from a balloon. I never thought I'd do it, but I hugged the big blanc-mange and promised to send him a picture of the bird; maybe even publish its photograph in a magazine alongside the tale of his good deed? Art filled up at the sentiment but then blew it all when he said, 'Gee fellas, I'm glad you foreigners are interested in our national emblem and not stupid dicky-birds.'

Recensies

ALISON J STATTERSFIELD & DAVID R CAPPER (editors) 2000. *Threatened birds of the world*. BirdLife International (Wellbrook Court, Girton Road, Cambridge CB3 0NA, UK, e-mail birdlife@birdlife.org.uk) and Lynx Edicions (Passeig de Gràcia, 12 E-08007, Barcelona, Spain, e-mail lynx@hbw.com). ISBN 0-946888-39-6. 852 pp. GBP 59.50.

Tombstone or milestone? Or both? The sheer size and weight (4 kg!) of this monumental book combined with its serious content would favour the first option. Summarizing the status of 1186 globally threatened bird species, many of which are at serious risk of becoming extinct before long, this book almost reads as the necrology of global bird life at the end of the 20th century. These 1186 species account for no less than c 12% of all currently recognized species. On the other hand, never before has so much information on birds at risk been combined in such a meticulous and scientifically transparent way and, in this respect, the book is at the same time a milestone in modern ornithology. These two faces of the book – something to be mournful about and at the same time something to be proud of – are clearly conveyed in the introductory chapters, opening with ‘We are the problem’ and ‘We are the solution’. Almost every bird species at risk has suffered directly or indirectly from the – often devastating – influence of humans on the natural environment and yet possibly none of these species will survive or recover without the help of these same humans.

The book publishes the results of BirdLife’s International Globally Threatened Species Programme. After the introductory chapters explaining the methods and criteria used to assess the status of species at risk, almost 600 pages are dedicated to the treatment of the ‘globally threatened species’. Each species receives half a page of condensed information, including status (for instance, ‘critical’ (182 species with ‘an extremely high risk of extinction in the immediate future’), ‘endangered’, ‘vulnerable’ and sometimes ‘extinct in the wild’), a short identification summary (with notes on taxonomy when relevant), range and population (including a map for every species), ecology, threats, conservation, targets and references. Each species is illustrated by a small vignette reproduced from various sources. The attractive lay-out enables the reader to ‘get the message’ at a glance. Most of the species have been sponsored, with the names of the sponsor(s) listed with every species. This unconventional approach not only raised funds but also a lot of publicity for the project. After the threatened species, a list with concise descriptions is given of 727 ‘lower risk species’ that were ‘fortunate’ enough to escape the main list. This chapter is followed by a summary of species listed by territory, allowing an easy overview of all countries (or territorial entities) of the globe with a list of threatened species breeding, staging or wintering

in that country. Highest on this list are Indonesia and Brazil and, not surprisingly, most actual threats occur in Third World countries, where pressure on the environment is at its highest. The fact that First World countries have a very low position may reflect the lower number of species in general in these more temperate regions compared with tropical regions, the higher conservation efforts because of the larger financial resources in these countries and – last but not least – the fact that any large scale extinctions or range contractions in these regions are more a thing of the past than of the present day.

The incredible density of information in this book makes it almost impossible to capture all the knowledge that is presented. The thoroughness is evident throughout the book and it may be assumed to include the best possible description of the status of the threatened species – every effort has been made to gather every bit of information available. If information is lacking or incomplete, it is most probably not a reason for criticism towards the editorial team of this book but just a reflection of the imperfect state of knowledge of many of the lesser known or least accessible species. Some readers may raise their eyebrows that numerous species such as White-chinned Petrel *Procellaria aequinoctialis* (with 5 000 000 estimated breeding pairs) and Corn Crane *Crex crex* (3.4–6 000 000 pairs) have been included. One only has to recall the fate of the extinct Passenger Pigeon *Ectopistes migratorius*, however, to realize that abundance at one moment in time is by no means a guarantee for future survival. Recent examples of once numerous species heading for possible extinction are the vultures of southern Asia, notably White-rumped Gyps *bengalensis* and Long-billed Vulture *G indicus* (including both the nominate *indicus* and *tenuirostris*). For these three taxa, the current breeding population is estimated at a maximum of 10 000 pairs, largely confined to the Indian Subcontinent. With the human population of India nearing or already over 1 billion, it means that there is no more than one pair of each vulture left for every 100 000 humans – to illustrate the rapid change of fate for the vultures!

A book like this has a strong political aim because it tries to stimulate worldwide concern for the species listed and to increase measurements taken for protection. One may wonder, therefore, if the editors have been tempted to convey as much ‘bad’ news as possible. Browsing through the book, there is nothing to substantiate this possibility. On the contrary, despite the dominance of bad news, some estimates seem to be overly optimistic. For instance, the population of Bulo Burti Boubou *Laniarius liberatus* from Somalia, of which only a single bird has ever been seen and studied in captivity before it was released again and which has not been seen since 1990, is given as ‘< 50’ where ‘?’ (‘population unknown’) might have been more appropriate. Even more optimistic, Nechisar

Nightjar *Caprimulgus solala*, known from a single specimen (wing only) from Ethiopia, is nevertheless estimated at 250-999 breeding pairs. These examples probably illustrate the sensitivity of the editors to elude possible accusations of making things look worse than they actually are.

The book follows many recent taxonomic proposals about species status, including the rearrangement of the albatrosses and recent splits such as Spectacled Petrel *P. conspicillata*, Réunion Harrier *Circus maillardi*, Hispaniolan Crossbill *Loxia megaplaga* and Azores Bullfinch *Pyrrhula murina*. However, other proposals have not been followed, such as the proposed split of Long-billed Vulture into two species (although the discussion is referred to) and both Bourne's Heron *Ardea (purpurea) bournei* and Cape Verde Kite *Milvus (migrans) fasciicauda*, two highly critical taxa from the Cape Verde Islands. The current tendency to split species and apply the Phylogenetic Species Concept instead of (or alongside) the Biological Species Concept, resulting in the naming of many 'new' valid species, indicates that inclusion of as much recent taxonomic knowledge as possible should have been pursued because exclusion from the book may result in a neglect of taxa for many years to come. As a result, 'new' species based on recent publications – for instance the localized Balearic Warbler *Sylvia (sarda) balearica*, a proposed split from Marmora's Warbler *S (s) sarda*, and several taxa from the Cape Verde Islands – may find it more difficult to find their place in the spotlights of conservation now that this benchmark has been published. This example goes to indicate that monitoring and updates of the book are necessary to keep in pace with the dynamic taxonomic developments. As explained in earlier BirdLife publications and again in this book, these dynamics are one of the reasons to concentrate more and more on conservation of areas with a high level of endemism (which may include subspecies that can one day be upgraded to species

status) rather than just on currently recognized species.

The double-hearted nature of this book mentioned above is also indicated by the almost morbid fascination that captures the reader when browsing through the pages. No birder in the world is totally immune to the lure of 'rarity' and some birders may undertake great efforts to see rare birds at the most remote places of the world. Well, if you want to know where to go and where to go first, this is your guide! Species listed in the book as well as on your own life list may create a feeling of a trophy but the book will also enforce the sense of urgency to act swiftly if you want to try and see them.

A more serious sense of urgency is the main message of the book: only by immediate action in many places, can the risk of extinction be reduced. For many species, it may be too late already and, in this respect, the book can – alas – be considered a pre-publication of the obituary for these species. However, although some species may be very difficult to save, it is never too late to take action and some remarkable stories can be told about species saved from the brink of extinction – just think of Mauritius Kestrel *Falco punctatus* from Mauritius (from four wild birds in 1974 to 500-800 birds in 2000) and Black Robin *Petroica traversi* from the Chatham Island, New Zealand (from five birds in 1980, including just one female, to 259 birds in 1999). Despite the gravity in all respects of this book, the good news is that without the book there would not have been such a strong focus on the most vulnerable species and the most vulnerable sites. It is an impressive and most admirable achievement and deserves a place on the shelf (be sure it's a firm one!) of every birder looking beyond his or her local patch, every government's ministry of conservation and every institution with activities in any way related to the natural environment anywhere around the world. Let's hope the next edition can be less heavy-weight – not because many species have become extinct but because for many the trend towards extinction has been reversed. ENNO B EBELS

Aankondigingen & verzoeken

Kleurmerkonderzoek bij Steenlopers In 2000 werd aan de Hondsbossche Zeewering, Noord-Holland, begonnen met het ringen van Steenlopers *Arenaria interpres*. Vooral tijdens de najaarstrek werden er veel geringd. Het is bekend dat Steenlopers in genoemde periode sterk doortrekken. Niet bekend is hoe lang de Steenlopers op één locatie, zoals de Hondsbossche Zeewering, verblijven en waar ze daarna heengaan. Ook is niet bekend of in de loop van de herfst verschil bestaat in verblijfstijd. Blijven de eerst aangekomen Steenlopers langer dan de latere doortrekkers en welke overwinteren?

Om mogelijke verschillen in strategieën te herkennen, zullen we in de nazomer van 2001 de Steenlopers kleurmerken met tape dat om de normale Vogeltrek-

station-ring zit. Om de paar dagen gebruiken we een andere kleur tape. De tape zal op termijn verweren.

Hierbij doen we een oproep om waarnemingen (vooral in augustus en september) van gekleurmerkte Steenlopers aan ons te melden, waarbij de volgende gegevens relevant zijn: datum van waarneming, locatie, aantal gekleurmerkte Steenlopers, kleur van de tape en indien mogelijk het totale aantal Steenlopers op die locatie. Waarnemers zullen worden bedankt in eventuele publicaties of worden geïnformeerd aan het eind van de onderzoeksperiode.

Gegevens zijn welkom bij Hans Roersma en Nelly van Brederode, Leiweg 2A, 1755KM Petten, telefoon 0226-383608, e-mail vanbrederode@ggd.ior.nl.

Italian rarities committee As consequence of the ever increasing number of foreign birders visiting Italy, the strong increase of birders in the country itself and the increasing number of rare birds being observed and reported, and with the support and encouragement of the AERC, a new Italian rarities committee, the Comitato Italiano Rarità (CIR), has been created. This new committee will consider all records of rare birds observed in Italy. Birders are invited to read all relevant details on the CIR homepage at: www.storianaturale.org/cir.

Records of rare birds observed in Italy recently but also in the past are most welcome. The list of the taxa to be submitted is also available at the CIR homepage. Birders visiting Italy may contact us for notices about birding sites and to submit their records.

Vogeldag nu ook in België Op zaterdag 1 december 2001 zal in Antwerpen de eerste Belgische Vogeldag plaatsvinden. De locatie is onze aula op de Middelheim Campus van de Antwerpse Universiteit. Op het programma staan onder meer lezingen over lijsters door Peter Clement, over de vogels van Saoedi-Arabië door Peter Symens en over de vogels van Oost-Siberië door Maarten van Steenis. Verder is er een mystery bird competition en tijdens de pauze kunnen bezoekers gezellig iets drinken en/of eten, een babbeltje maken en de verschillende stands verkennen. De toegang bedraagt BEF 200 (NLG 10). Voor meer informatie kunt u telefonisch terecht bij Gerald Driessens (+32-497416563) of Joris Elst (+32-477216056).

Ringers requested for National Park of Doñana The Team of Natural Processes Monitoring of the Biological

Station of Doñana (south-western Spain), organizes the ringing programme of passerines during the postnuptial migration at the Ringing Station of Manecorro. This campaign has been developed since the autumn of 1994 and has a duration of nine weeks (from 1 September to 7 November). So far, c 30 000 birds have been ringed of c 100 different species. The most abundant species trapped are European Robin *Erithacus rubecula*, Common Whitethroat *Sylvia communis*, Garden Warbler *S borin*, Blackcap *S atricapilla*, Northern Chiffchaff *Phylloscopus collybita*, Willow Warbler *P trochilus* and Pied Flycatcher *Ficedula hypoleuca*. Some species that have been caught are rare birds in Spain such as Dusky Warbler *P fuscatus*, Yellow-browed Warbler *P inornatus*, Red-breasted Flycatcher *F semitorquata*, and Common Rosefinch *Carduelis erythrurus*.

To carry out the ringing programme, the collaboration of expert ringers with knowledge of moult is requested, as well as birders that have some notion of scientific ringing and want to participate as assistant. Lodging for the collaborators of this campaign will be facilitated by the Biological Station of Doñana in El Rocío village, at c 1 km distance of the ringing station. Daily ringing runs from dawn to sunset. People interested in participating in this ringing programme can contact the following address: José Luis Arroyo Matos, Reserva Biológica de Doñana, Apdo 4, 21760 Matalascañas, Huelva, Spain; telephone +34-959440032/36, fax +34-959440033, e-mail jose-luis@ebd.csic.es or jlam-1@teleline.es.

WP reports

This review lists rare and interesting birds reported in the Western Palearctic mainly in **May-early July 2001** and focuses on north-western Europe. The reports are largely unchecked and their publication here does not imply future acceptance by the rarities committee of the relevant country. Observers are requested to submit records to each country's rarities committee. Corrections are welcome and will be published.

GEESSE TO DUCKS A **Gray-bellied Brant** *Branta* wearing a blue color ring was seen in south-western Iceland on 15 May in a flock of Pale-bellied Brent Geese *B hrota*; it appeared to have been ringed on Prince Patrick Island, Canada, during the summer of 2000 (cf Dutch Birding 23: 156, 2001). A female **Canvasback** *Aythya valisineria* was found on Sanday, Orkney, Scotland, on 11 June. The fourth **Lesser Scaup** *A affinis* for Sweden was an adult male in Östergötland from 24 May into June. In Iceland, a male was present at Sandgerði on 2 June and

another was at Hornafjörður on 14 July. In Britain, one was seen in Caithness on 23 June. An adult male **Black Scoter** *Melanitta americana* was identified at Stora Rör, Öland, Sweden, on 20 April. A male **White-winged Scoter** *M deglandi* at Hvalnes, Iceland, from 12 July onwards may be the same bird as one of the two in June 1998 and the one on 20-21 July 1999. Long-staying male **American Black Ducks** *Anas rubripes* remained at Garður, Reykjaness, Iceland, until at least 15 July, and Ria de Foz, Lugo, Spain, until at least 29 May; in Britain, three singles were present during June, in Argyll, Cornwall and Devon.

ALBATROSSES TO PELICANS On 4 May, a **Black-browed Albatross** *Diomedea melanophrys* was present for nearly an hour offshore from Dungeness, Kent, England. In Sweden, a subadult was well-twitched at Hovs Hallar in north-western Skåne and in coastal Halland from 13:30 on 19 May until the morning of 20 May. If accepted, an

240 Lammergeier / Lammergier *Gypaetus barbatus*, immature, Rügen, Mecklenburg-Vorpommern, Germany,
18 May 2001 (Felix Jachmann)

241 Eurasian Griffon Vultures / Vale Gieren *Gyps fulvus*, part of flock of 18, Voorhout, Zuid-Holland, Netherlands,
4 July 2001 (Jan van Holten)

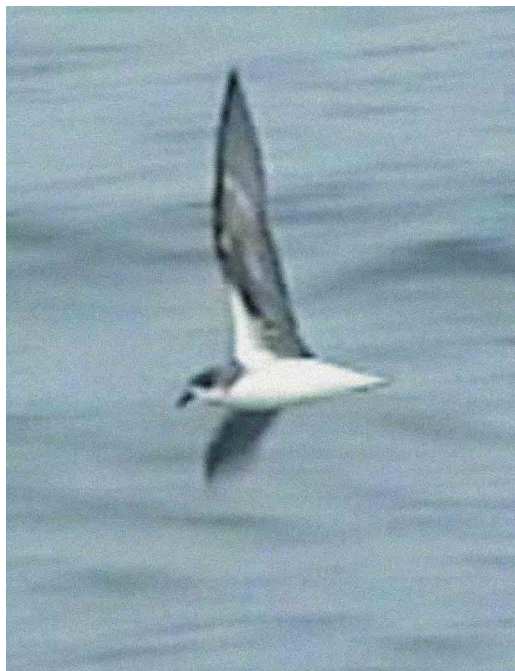

adult flying north 400 m off Vlieland, Friesland, on 20 July will be the first for the Netherlands. In the evening of 29 July, one flew north into the Oslofjord, Norway, flying past the Strømstad-Sandefjord ferry at a distance of 40 m. The singing male **Pied-billed Grebe** *Podilymbus podiceps* at Saint-Denis d'Orques, Sarthe, France, remained from 24 June 2000 to at least 8 July 2001. Another was at Lingé, Brenne, Indre, France, from 7 April to at least 17 May. In England, **Fea's Petrels** *Pterodroma feae* were seen on a pelagic trip 7 miles south of Scilly on 8 July, past Hopes Nose and Berry Head, Devon, on 17 July, and off Biggar Bank, Cumbria, on 22 July. The population of critically endangered **Zino's Petrel** *P. madeira* continues to increase slowly, thanks to intensive rat and cat control at nesting grounds on Madeira; the number of fledglings was in double figures in 1999 and 2000. In Israel, two adult **Red-billed Tropicbirds** *Phaethon aethereus* were seen at Eilat's north beach on 17 June and one was here on 20 June. After the first breeding in 1991 of **Northern Gannet** *Morus bassanus* on Helgoland, Schleswig-Holstein, Germany, the number has risen to a remarkable 93 pairs in 2000. Over 200 pairs of **Pygmy Cormorant** *Microcarbo pygmeus* bred this year in four colonies in the Hortobágy, Hungary, showing a population increase over recent years. One stayed at Wollmatinger Ried, Baden-Württemberg, Germany, through May until 4 June and another flew past Zandvoorde, West-Vlaanderen, Belgium, on 11 May. The persecution of **Great Cormorants** *Phalacrocorax carbo* in Sardinia since 1994, with up to 1000 killed each winter, has now resulted in its near-extinction; just three or four pairs were found this year on the species' only colony on a rock in the Mediterraneo area. Two pairs at Fanel, Bern, constituted the first breeding records of wild birds in Switzerland. In Austria, adult **Great White Pelicans** *Pelecanus onocrotalus* were seen at Schönauer Teich on 4-10 May and at Seewinkel on 11 May. In France, two first-summers were seen in Gruissan on 22 May. On 28 May, a weakened unringed first-summer was captured on an oil rig c 80 km northwest off Den Helder, Noord-Holland, the Netherlands, and was taken into care (it was still alive in July). Three were seen at Veta La Palma, Sevilla, Spain, on 12 June.

HERONS TO FLAMINGOS The second **American Bittern** *Botaurus lentiginosus* for Denmark was singing from 16 May to 17 June at Bygholm Vejle, Fjerritslev, Nordjylland (the first for Denmark was trapped at Fanø, Esbjerg, Vestjylland, in November 1961; the species was never heard singing in Europe before). In the Netherlands, no less than four **Squacco Herons** *Ardeola rallioides* were found between 24 May and 10 June (there were only three records in 1993-2000). A dark-morph **Western Reef Egret** *Egretta gularis gularis* was seen at Punta de la Banya, Ebro delta, Tarragona, on 25 May and 19 June. From 22 June, one was present in the Camargue, Bouches-du-Rhône, France. The first **Intermediate Egret** *E. intermedius* for Europe stayed at Vasche di Maccarese, Roma, Italy, from 30 May into July (cf Birding World 14: 247-249, 2001). The second for the

United Arab Emirates (UAE) was in fields near the Dubai sewage works from 25 June to 1 July (the first was in 1995). Six pairs of **Great Egrets** *Casmerodius albus* bred this spring in the northern part of the Ebro delta. Apart from the nesting **Glossy Ibises** *Plegadis falcinellus* in Doñana, Andalucía, Spain (cf Dutch Birding 23: 160, 2001), 19 pairs were reported from the Ebro delta, Barcelona. In 2000, 20 000 pairs of **Greater Flamingos** *Phoenicopterus roseus* at Étang du Fangassier, Camargue, produced 14 400 fledglings. In Sardinia, Italy, 2000 pairs were counted at the regular nesting site at Molentargius saltpan during late April; unfortunately, as in 1999, the whole colony (with 1500 eggs) was abandoned in early May due to human disturbance. The first breeding for Sicily, Italy, occurred in June when a nest containing one egg was found at Vendicari. Ringing activities at the Uromiyeh lake, Iran, where 25 000 pairs bred in recent years, resulted in 217 recoveries from 28 countries ranging from Morocco in the west, Sudan, Ethiopia and Somalia in the south, Azerbaijan and Kazakhstan in the north, and India and Sri Lanka in the east, demonstrating a very wide post-juvenile dispersal.

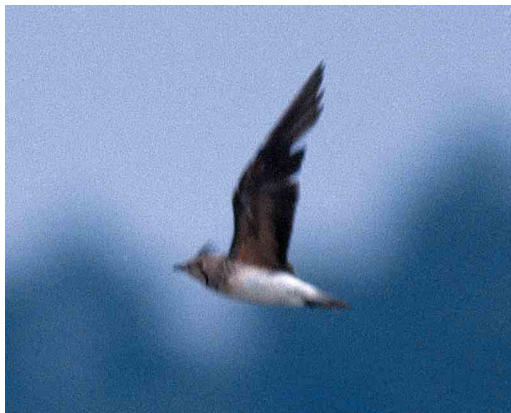
RAPTORS Three, five, seven, four and three **Crested Honey Buzzards** *Pernis ptylorhynchus* seen over Eilat on 15, 16, 17, 20 and 21 May, respectively, made a spring total of 40 for Israel. The first for Israel was seen as recently as 14 May 1994 and the second was on 13 May 1995; since 1998, there has been a flood of reports both in spring and autumn. In Germany, a third calendar-year **Lammergeier** *Gypaetus barbatus* without any rings was at Altenkirchen, Rügen, Mecklenburg-Vorpommern, on 17-22 May; eventually, it flew off over Hiddensee (cf Limicola 13: 49-72, 1999; 15: 176-177, 2001). The first **Egyptian Vulture** *Neophron percnopterus* for the Netherlands was an adult at Epen and Schweiberg, Limburg, on 24-25 May; there were also reports of possibly the same individual at Krimpenerwaard, Zuid-Holland, on 25 May. On 25 May, one was also seen at Forclaz, Valais, Switzerland. The seventh for Sweden was a subadult at Östen lake, Västergötland, on 9 June. At the Straits of Messina, Sicily, 12 were counted during April-May. Up to three single **Eurasian Griffon Vultures** *Gyps fulvus* were seen in the Utrecht province, the Netherlands, on 21-22 May. In Namur, Belgium, a third calendar-year was at Roly on 4 June and it flew over Villers-en-Fagne the next day. An amazingly large group of 18 was discovered above Uithoorn, Noord-Holland, at 17:45 on 3 July and less than an hour later above Lisse and Voorhout, Zuid-Holland. The next day, the birds were flying south over Noordwijk, Katwijk, Den Haag and Monster, Zuid-Holland. On 5 July, the flock was rediscovered in Westenschouwen, Zeeland, where they were roosting in coastal dunes. The next days, they attempted to fly away several times, including westward over the sea. It was not until the morning of 9 July that they took off in easterly direction; in the early afternoon of that day, 14 were reported over Leenderstrijp near Eindhoven, Noord-Brabant. A report of a flock of 13 on 13 July north of Epinal, Ardennes, in northern France, close to

242-243 Fea's Petrel / Gon-gon *Pterodroma feae*, off Scilly, England, 8 July 2001 (Ashley Fisher)

the Belgian border, may have concerned the same birds. One of the 18 Dutch birds wore a yellow ring on the left leg with black inscription 2H1; it appeared to have been ringed on 14 September 1999 at Logroño, La Rioja, Spain. Previous records of flocks in the Netherlands included six at Schijndel, Noord-Brabant, on 4 October 1944 and six at Draaibrug, Zeeland, on 25 June 1998. Only the third **Lappet-faced Vulture** *Torgos tracheliotus* for Israel since 1995 was photographed when flying north past Yoash, Eilat, on 21 May; the two previous birds were found exhausted in June 1996 and September 1998 and are now in the Hai-Bar Yotvata zoo. The first **Eurasian Black Vultures** *Aegypius monachus* for Sicily (and the first for Italy in the past 50 years) were two at the Straits of Messina on 24 April. Up to two **Short-toed Eagles** *Circus gallicus* were summering at Fochteloöerveen, Drenthe/Friesland, from 17 June to late July (it was not until 14 July that it became clear that two birds were involved); the first time that a pair was present in the Netherlands for a long summer period was from 15 July to 29 August 1996 at Hoge Veluwe, Gelderland. A long-staying displaying second-summer male **Pallid Harrier** *Circus macrourus* present from early May to at least 27 June at Rejsby Enge, Ribe, Vestjylland, attracted many Danish birders. In the Netherlands, one of several reported migrants this spring was twitchable as it remained for longer than a few hours at Den Haag, Zuid-Holland, on 17-18 May. In Italy, record numbers were seen with, eg, at least 115 at the Straits of

Messina, Sicily, in April-May. A **Long-legged Buzzard** *Buteo rufinus* was reported from Elburg, Gelderland, the Netherlands, on 8 April and one flew over Langenauer Feld, Baden-Württemberg, on 27 May. Another at Coto Doñana, Andalucía, on 5 May probably concerned a **African Long-legged Buzzard** *B. r. cir-tensis*. In Hungary, a **Greater Spotted Eagle** *Aquila clanga* remained at Hortobágy-halastó through April-May. If accepted, one at Vadsø and vestre Jacobselv, Varanger peninsula, Finnmark, on 13 June will be the first for Norway. Single **Steppe Eagles** *A. nipalensis* were found at Parikkala, Finland, on 30 April, at Skagen, Nordjylland, Denmark, on 17-25 May, at Virolahti, Finland, on 14 June, 1 km west of Nesseby, Varanger peninsula, on 19 June, and on Öland from 19 July. Two long-stayers were in the Hortobágy. The first successful breeding of **Osprey** *Pandion haliaetus* for England since 150 years occurred in the Lake District at Bassenthwaite Lake, north-west of Keswick. On 24 July, two **Lesser Kestrels** *Falco naumanni* were reported 50 km south of Luzern, Switzerland. A dark-morph adult **Eleonora's Falcon** *F. eleonora* briefly seen on 24 May could be the fourth for Helgoland, Schleswig-Holstein, Germany, in the past three years. An adult **Sooty Falcon** *F. concolor* on 21 June may be the first for Dubai. In Italy, single **Saker Falcons** *F. cherrug* were at Orbetello lagoon, Toscana, on 2 April and at Agrigento, southern Italy, on 16 May. In Poland, one was well seen near Osowiec in the Biebrza marshes on 19 May. After three unsuccessful attempts in the species' west-

244 Little Swift / Huisgierzwaluw *Apus affinis*, Netherfield, Nottinghamshire, England, 26 May 2001 (Steve Young/Birdwatch)
245 Collared or Oriental Pratincole / (Oosterse) Vorkstaartplevier *Glareola pratincola/maldivarum*, Falsterbo, Skåne, Sweden, 22 July 2001 (Arnoud B van den Berg) **246** Red-necked Stint / Roodkeelstrandloper *Calidris ruficollis*, adult summer, with Dunlins / Bonte Strandlopers *C alpina*, Nærland, Hå, Rogaland, Norway, 9 July 2001 (Andreas Gullberg) **247** Ross's Gull / Ross' Meeuw *Rhodostethia rosea*, adult summer, Stokkseyri, Iceland, 12 May 2001 (Yann Kolbeinnsson) **248** Intermediate Egret / Middelste Zilverreiger *Egretta intermedia*, Vasche di Maccarese, Roma, Italy, 5 June 2001 (Andrea Corso) **249** Black-browed Albatross / Wenkbrauwwalbatros *Diomedea melanophris*, subadult, Hovs Hallar, Skåne, Sweden, 19 May 2001 (Fredrik Hansson)

ernmost breeding site at Elbsandsteingebirge, Sachsen, Germany, in 1997-99, a pair raised two young in 2000 and again two in 2001 (Limicola 15: 137-146, 2001).

CRANES The 11th **Demoiselle Crane** *Anthropoides virgo* for Sweden was an adult at Benhamra, Uppland, on 20-23 May. In Finland, singles were seen at Hämeenkyrö Sarkkila on 24-26 May and at Värtsilä on 14 June. In early June, one was reported from the Danube delta near Histria-Vadu, Romania. The first successful breeding of **Common Crane** *Grus grus* for the Netherlands was at Fochteloöerveen, Friesland, where one young was raised.

WADERS Following an influx during April, a group of six **Cream-coloured Coursers** *Cursorius cursor* with a chick were seen in Almeria, Spain, during late May, constituting the first breeding record for mainland Europe. About the 16th **Collared Pratincole** *Glareola pratincola* for Sweden was at Valnaren, Södermanland, on 4 June. If accepted, an **Oriental Pratincole** *G. maldivarum* at Falsterbo, Skåne, from 2 July to at least 30 July will be the first for Sweden; however, its identification is still much debated as it resembled a bird in Friesland, the Netherlands, on 1-5 August 1997 which was eventually identified as a Collared Pratincole. The first Oriental Pratincole for Israel at Beer Sheva on 2-3 October 1999 has recently been accepted. If accepted, a **Semipalmated Plover** *Charadrius semipalmatus* at Vadsø, Varanger peninsula, on 9 June will be the first for Norway. The second or third **Lesser Sand Plover** *C. mongolus* for Israel was a worn winter bird at Eilat on 22 May. In the UAE, single **Caspian Plovers** *C. asiaticus* were at Khor Dubai on 29 June, at Khor al Beidah on 6 July and at Khor Kalba on 13 July. This spring, six pairs of **White-tailed Lapwing** *Vanellus leucurus* had five nests at Vadu, Romania, from 20 May onwards; last year, at least 12 and perhaps even up to 25 pairs bred here for the first time (Ornithos 8: 100-107, 2001). The third for Lesbos, Greece, was seen on 7 May. In Hungary, an adult occurred in the Hortobágy on 5 May, four were that day at Apaj, Kiskunság, and one was at Kaba on 25 May. On 12-18 May, one was present in the border area of Austria and Germany at Unteren Inn near Katzenberg and Obergberg. In Poland, one turned up at Beka reserve near Gdąnsk on 14 May. The first for Estonia was discovered at the Raigla estuary in Räpinä on 18 May and the second was at Vöiste, south of Pärnu, on 19 June. The first for the Czech Republic was seen at Tovacov, Prerov, central Moravia, on 2 June. The seventh for the Netherlands was present for 15 min at Blocq van Kuffeler, Flevoland, on 23 June; when trying to find this bird again, the observers discovered the seventh **Greater Sand Plover** *C. leschenaultii* for the Netherlands just 1 km to the south; that bird remained until 27 or 30 June. If accepted, a **Semipalmated Sandpiper** *Calidris pusilla* at Vadsø, Varanger peninsula, on 1 June will be the third for Norway. One was briefly seen on Unst, Shetland, Scotland, on 16 June. The fourth **Red-necked Stint** *C. ruficollis* for Finland was at Kristiinankaupunki

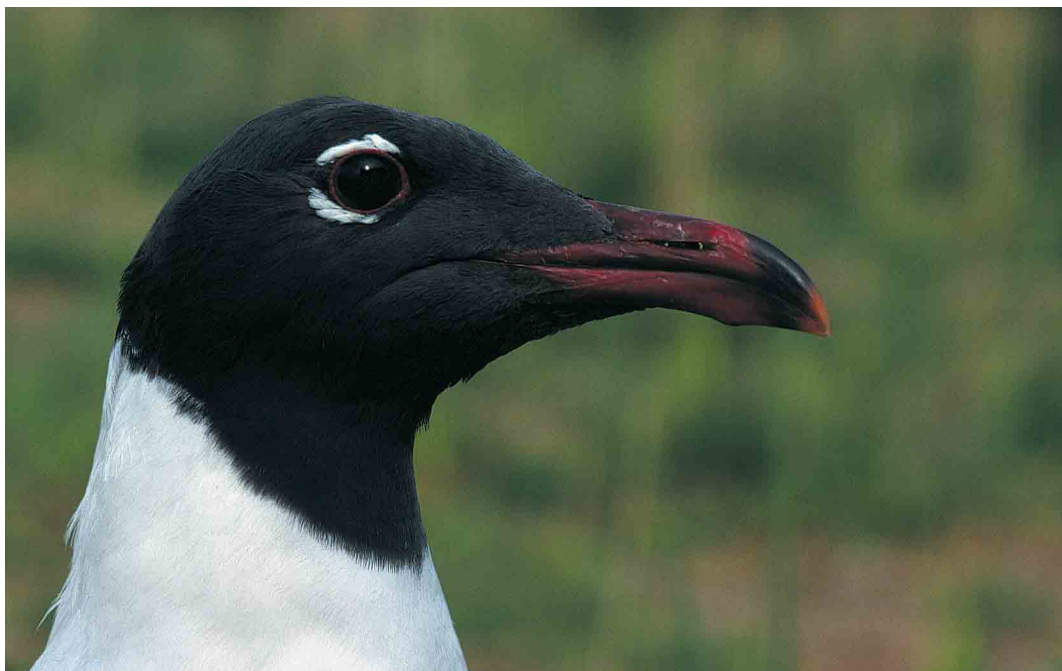
on 21-22 June. The second for Norway was an adult summer at Nærland, Hå, Rogaland, Norway, on 8-12 July (the first dated from 1 July 2000). The 19th **Long-toed Stint** *C. subminuta* for the UAE stayed at Wimpey Pits, Dubai, from 28 June to 6 July. A juvenile **Baird's Sandpiper** *C. bairdii* at Ma'agan Michael on 17 October 1998 has recently been accepted as the first for Israel. One was at Les Hemmes de Marck, Pas-de-Calais, France, on 21-23 July. If accepted, two **Buff-breasted Sandpipers** *Tryngites subruficollis* at Atanasovska lake, Bourgas, on 8 May will be the second and third for Bulgaria. One was reported at Cuba, Siracusa, Sicily, on 27 April. The Irish **Short-billed Dowitcher** *Limnodromus griseus* was again seen at Swords Estuary, Dublin, on 5-19 and 26 May. In Spain, the **Greater Yellowlegs** *Tringa melanoleuca* staying at Ría de Ortigueira, A Coruña, Galicia, from 4 November 2000 was still present on 13 May. On 16 July, one was reported at Tjøtta, Alstahaug, Nordland, Norway. About the ninth **Lesser Yellowlegs** *T. flavipes* for Sweden was an adult summer at Strandstuviken, Södermanland, on 23-25 May and about the 10th was at Högbymaden, Västmanland, on 4 June. On 9 June, the fifth for Denmark was discovered at the American Bittern site in Nordjylland. In mid-June, one was present at Aiguamolls de l'Empordà, Girona, Spain. On 4-7 July, one stayed at Saint-Lumine-de-Coutais, Loire-Atlantique, France. A female **Wilson's Phalarope** *Phalaropus tricolor* was reported in Essex, England, on 18-19 May.

GULLS In Poland, three pairs of **Mediterranean Gulls** *Larus melanocephalus* bred at Goczalkowicki reservoir. The final count of nests in the south-western part of the Netherlands this spring exceeded a record 1100. The adult **Laughing Gull** *L. atricilla* staying from 11 April in the Black-headed Gull *L. ridibundus* colony at Zwillbrocker Venn, Nordrhein-Westfalen, Germany, 400 m across the Dutch border, made a nest (which could not be checked) and was still present on 3 July; it was trapped and ringed on 1 June. The fifth **Franklin's Gull** *L. pipixcan* for Spain was a first-summer photographed at Cal Roc, Llobregat delta, Barcelona, during 11-19 May. If accepted, a first-summer **Sabine's Gull** *L. sabini* near Porto Tolle in the Po delta photographed on 4 July will be the third for Italy. The second **Bonaparte's Gull** *L. philadelphia* for Germany was a first-summer at Dithmarscher Speicherkoog, Schleswig-Holstein, on 1-2 May. Adult summers were on South Uist, Western Isles, Scotland, on 7-9 May and at Dungeness on 10 June. First-summers were in Devon on 19-21 May and in Merseyside, England, on 27-28 May. At the Quartu Sant'Elena saltpan in southern Sardinia, a maximum of 2900 **Slender-billed Gulls** *L. genei* was counted on 7 April; in June, a record 4500 breeding pairs was discovered in one colony near Cagliari. As in 1997-2000, several turned up in Switzerland, including five in Préverenges, Vaud, on 10 May and 13 at Chablais de Cudrefin, Vaud, on 11 May. A first-summer **American Herring Gull** *L. smithsonianus* photographed at Cobh, Cork, Ireland, on at least 10-24 June was probably one of the birds wintering from 6 January. The first

250 Western Reef Egret / Westelijke Rifeiger *Egretta gularis gularis*, adult, dark morph, Ebro delta, Catalunya, Spain, 19 June 2001 (*Ferran Lopez*)

251 Laughing Gull / Lachmeeuw *Larus atricilla*, adult summer, Zwillbrocker Venn, Nordrhein-Westfalen, Germany, 1 June 2001 (*Andreas Buchheim*)

252 Lanceolated Warbler / Kleine Sprinkhaanzanger *Locustella lanceolata*, Nurmijärvi, Finland, 29 June 2001
(Pekka Komi)

253 Franklin's Gull / Franklins Meeuw *Larus pipixcan*, first-summer, Llobregat delta, Catalunya, Spain, May 2001
(Ferran Lopez)

Ross's Gull *Rhodostethia rosea* for Macedonia was an adult photographed at Ohrid lake on 23-24 April (cf Birding World 14: 240, 2001). In Iceland, adults were at Eyrbakkí and Stokkseyri on 12-14 May and at Myvatn lake on 21 June. In Germany, an adult was present at Dithmarscher Speicherkoog on 14-15 May. In Sweden, a third-year stayed at Råövikén, Halland, from 15 May to at least 27 June. In Norway, a first-summer was at Svartnes, Vadsø, Varanger peninsula, on 16 June.

TERNs The first **Lesser Crested Tern** *Sterna bengalensis* for Lesbos was at Kalloni on 6 May. In France, one was seen in the Camargue on 5 June, a female stayed in a Sandwich Tern *S. sandvicensis* colony at Arcachon, Gironde, and was ringed on 12 June, and a third was at Étang de Berre, Camargue, on 3 July. There was also a breeding Lesser Crested Tern paired with a Sandwich Tern in Spain. An **Elegant Tern** *S. elegans* was reported off Fouesnan, Finistère, France, on 25-30 June. On 23 July, a **Forster's Tern** *S. forsteri* was seen off Concarneau, Finistère. In June, up to four **White-cheeked Terns** *S. repressa* and up to six **Bridled Terns** *S. anaethetus* were present every day on Eilat's north beach. If accepted, two adult **Saunders's Terns** *S. saundersi* among Little Terns *S. albirostris* at Eilat's north beach on 13 May constitute the third record for Israel. An adult summer **Black Tern** *Chlidonias niger* at Sosan on 18 May was the first for the Korean peninsula. In the Netherlands, eight **White-winged Terns** *C. leucopterus* were found in July in the traditional summer flocks of 1000s of Black Terns near Den Oever, Wieringen, Noord-Holland.

DOVES TO WOODPECKERS On 28 April, a **Laughing Dove** *Streptopelia senegalensis* was seen on Lesbos, Greece. Two were present at Guadalhorce river mouth, Málaga, Spain, on 6 May. The first **American Mourning Dove** *Zenaidura macroura* for Sweden was at Brannås

Aspa, Södermanland, on 3-11 June; the previous three European records were on Isle of Man, England, on 31 October 1989, at Heimaey, Vestmannaeyar, Iceland, on 19 October 1995, and on North Uist, Western Isles, on 14-15 November 1999. For the fourth consecutive year, an **Oriental Cuckoo** *Cuculus saturatus* was calling at Lieksa, Savijärvi, Finland, from 17 May into July (it was trapped and ringed). Thanks to protection measures, the number of breeding pairs of **Dark Barn Owls** *Tyto alba guttata* in the Netherlands increased to more than 2000 in 2000. At Cunningsburgh, Shetland, a **Eurasian Scops Owl** *Otus scops* was found on 14 May. The first confirmed breeding of **Pygmy Owl** *Glaucidium passerinum* for Hungary was at the Aggtelek national park in May. The first **Little Swift** *Apus affinis* for the Netherlands was present for little more than an hour over Liesingerplak, Lies, Terschelling, Friesland, on 17 May. On 26-29 May, one roosted regularly on a railway bridge at Netherfield, Nottinghamshire, being the most twitchable ever of 15 recorded in Britain. Eight **European Bee-eaters** *Merops apiaster* at Harkstede, Groningen, built three nests constituting (only) the fourth breeding record for the Netherlands; young hatched but did not fledge because of human disturbance (previously, young birds fledged in 1964 in Limburg, in 1965 on Terschelling and in 1983 on Texel, Noord-Holland). In Norway, a record flock of 14 were at Eigersund, Rogaland, on 28-29 May. Last spring's fourth **Grey-headed Woodpecker** *Picus canus* for the Netherlands at Oosterbeek, Renkum, Gelderland, was drumming on many days from 4 March to at least 6 June.

LARKS TO PIPITS A female **Black-crowned Sparrow-lark** *Eremopterix nigriceps* at Retamim on 8 April was the first for Israel since 1988. A **Calandra Lark** *Melanocorypha calandra* was at Lista, Farsund, Vest-Agder, on 22 May. The fifth **Bimaculated Lark** *M. bimaculata* for Sweden and the first for Skåne was at Vombs ängar on

254-255 White-winged Lark / Witvleugelleeuwerik *Melanocorypha leucoptera*, Kramvik, Varanger, Finnmark, Norway, 24 May 2001 (Dick Forsman)

17 June. A **White-winged Lark** *M leucoptera* on a roadside field at Kramvik in the eastern Varanger peninsula on 24-29 May was the first for Norway. The **Citrine Wagtail** *Motacilla citreola* ringed in 1998 as young on the nest at Mietoinen, Finland, and found in June 2000 to be paired with a female Grey-headed Wagtail *M thunbergi* at Kaarina, 35 km to the north-west, was photographed again this spring. The first breeding record of **Tree Pipit** *Anthus trivialis* for Iceland occurred at Sudursveit where a pair with three or four young was found on 21 July.

THRUSHES TO FLYCATCHERS In Germany, there was a report of a singing **Red-flanked Bluetail** *Tarsiger cyanurus* in Mecklenburg-Vorpommern from 2 July onwards. On Lesbos, up to four **White-throated Robins** *Irania gutturalis* held territory in May. The fifth **Isabelline Wheatear** *Oenanthe isabellina* for Sweden was at Ventlinge, Öland, on 27 May. In the Netherlands, a male **Western Black-eared Wheatear** *O hispanica* was photographed on Terschelling on 11 May. A singing male **Eyebrowed Thrush** *Turdus obscurus* at Rankbäcken, Lappland, on 23 May was the fourth for Sweden. In late May, the first for California, USA, was photographed in Kern County. A first calendar-year female **American Robin** *T migratorius* found moribund 2 km south of Aken, Kreis Köthen, Sachsen-Anhalt, on 30 November 2000 has been accepted as the first since 1913 for Germany (Limicola 15: 157-162, 2001). The first **Zitting Cisticola** *Cisticola juncidis* for Denmark was singing at Grenen, Skagen, Nordjylland, from 16 July onwards. On 2 July, already 10 **Lanceolated Warblers** *Locustella lanceolata* were recorded in Finland and one was at Luleå, Norrbotten, Sweden, from 7 July onwards. On 22 May, an **Olivaceous Warbler** *Acrocephalus pallidus* was present at Piemanson, Camargue, Bouches-du-Rhône. An adult **Eastern Olivaceous Warbler** *A p elaeicus* trapped in Berlin during 29-30 October 2000 has been accepted as the third for Germany (the previous two were from Helgoland on 20 September 1883 and 1 October 1936; Limicola 15: 147-155, 2001). One Eastern Olivaceous Warbler was trapped at Ghadira, Malta, on 20 May. In eastern Finland, 15 **Booted Warblers** *A caligatus* were found in June. The fourth **Marmora's Warbler** *Sylvia sarda* for Britain was a singing male at Sizewell, Suffolk, on 29 May. The second **Spectacled Warbler** *S conspicillata* for Helgoland and Germany was a male on 6 June. A male **Moltoni's Warbler** *S cantillans moltonii* sound-recorded at Heist, West-Vlaanderen, on 20-21 May is the first for Belgium (and possibly the first for north-western Europe). The first **Sardinian Warbler** *S melanocephala* for Poland was on the Hel peninsula on 16 May. A female was reported at Bacton, Norfolk, England, on 20 May. On 19 June, a **Greenish Warbler** *Phylloscopus trochiloides* was singing in a Guernsey garden near St Saviour's Reservoir, Channel Islands. Another was at Portland, Dorset, on 1-2 July. The 12th **Arctic Warbler** *P borealis* for Helgoland was discovered on 24 June. A **Pallas's Leaf Warbler** *P proregulus* was trapped at Utklippan, Blekinge, Sweden, on 17

May. In Norway, one was reported at Kristiansand, Vest-Agder, on 14 June. Singing **Iberian Chiffchaffs** *P brehmii* were at the German border near Belfeld, Limburg, the Netherlands, from late May into July and near the French border at Willerzie, Namur, Belgium, from 8 June into July. In central Italy, a **Semi-collared Flycatcher** *Ficedula semitorquata* was reported at Monte Brisighella on 28 April. In the Netherlands, a first-summer male **Collared Flycatcher** *F albicollis* was photographed on Schiermonnikoog, Friesland, on 1 May and another first-summer male was photographed on Terschelling during 5-7 May. A first-summer female was trapped on Bardsey, North Wales, on 5 May.

CROWS TO BUNTINGS The first **House Crow** *Corvus splendens* for France stayed at Givors, Rhône, on 18-21 May. The first **Carion Crow** *C corone* for Iceland arrived ship-assisted at Seyðisfjörður from 28 May to 7 June (there are c 90 records of Hooded Crow *C cornix*). An influx of **Rose-coloured Starling** *Sturnus roseus* was unfolding from late May onwards. After 37 were seen in Israel at Eilat's vineyards on 18 May, the influx reached Hungary from 22 May with flocks at numerous sites of up to 80 birds each. In Bulgaria and Romania, 1000s were seen from 22 May to early June. In north-eastern Italy, a flock of 30 was reported from Aviano, Pordenone, on 22 May. In south-eastern France, the first birds were noticed on 26 May, including five in Vaucluse, 11 in Hérault, and 17 at Cassis, Bouches-du-Rhône; the total until 5 June was about 53. The first flocks for western Italy were found on 27 May, with 15 in Momperone, Piemonte, and 10 in the Tolfa hills near Roma; single birds turned up in Liguria and Toscana. In the Netherlands, one was at Ooltgensplaat, Zuid-Holland, from 30 May to 17 June. At least 30 were seen in England from 4 June to early July and four were in Ireland. Also, several occurred in Austria and Germany from early June. From 30 June to late July, one was at Skogar, Iceland. Single **Two-barred Crossbills** *Loxia leucoptera* on Fair Isle, Shetland, on 8 July, on the Farne Islands, Northumberland, England, on 9 July and in Shetland on 22 July were probably associated with an invasion of **Common Crossbills** *L curvirostra* into western Europe with, for instance, about 300 from 22 June to 17 July in Iceland. Large numbers in Orkney and Shetland in early July consisted of about 90% vocal type C with the remainder all type A (cf Dutch Birding 22: 61-107, 2000). In Corsica, about eight continental birds including at least two juveniles were found on 17 April at Cala Verde near Porto Vecchio; on 22 May, one female was present here. At least 16 previous records in coastal areas of Corsica in 1990-91 were thought to be also of continental origin (*The birds of Corsica* 2000) but the Porto Vecchio birds were the first to be identified by sound-recordings as vocal type A. A singing male **White-throated Sparrow** *Zonotrichia albicollis* was photographed on Rottumerplaat, Groningen, on 30 April. A first-summer was discovered at Maersk Curlew Oil Rig, c 200 km east off Aberdeen, Scotland, on 6 June. The third **Dark-eyed Junco** *Junco hyemalis* for Norway

was at Hareid, Møre og Romsdal, in early June. In Finland, (only) five **Yellow-breasted Buntings** *Emberiza aureola* were found in June. One was singing at Draven lake, Småland, Sweden, from 22 June to 6 July. A male **Black-headed Bunting** *E. melanocephala* stayed on Anglesey, Wales, on 18-20 May. One was singing at La Verdrière, Var, France, on 8-9 June. On 14-16 June, a male was present at Nyborg, Fyn, Denmark. There was also a male on Fair Isle on 16 June.

For a number of reports, publications in Birding World, Birdwatch, British Birds, Limicola, Winging It and World Birdwatch were consulted. News from Britain was kindly supplied by Birdline (0891-700-222) and Rare Bird News (0881-888-111). I wish to thank Mashuq Ahmad (UK), Ruud Altenburg, Mindy Baha El Din, Sherif Baha El Din, Rob van Bemmelen, Max Berlijn, Sander Bot, Paul Bourdin, Bert Braafhart, Bert de Bruin, Vegard Bunes, David Camilleri, Alain Chappuis, Rolf Christensen, Tony Clarke (Canarian Nature Tours), Gianni Conca, Andrea Corso, Gunter De Smet, Jochen Dierschke, Hugues Dufourny, Tim Earl, Enno Ebels, Ashley

Fisher, Dick Forsman, Peter Fraser, Gerjon Gelling, Gerard Gorman (Hungary), Barak Granit (Israel), John Grønning, Marcello Grussu (Sardinia), Ricard Gutiérrez (Spain), Hans ter Haar, Klaas Haas, Marcel Haas, Martin Helin, Gaukur Hjartarson, Remco Hofland, Hannu Jännes, Ottavio Janni, Justin Jansen, Erling Jirle, Adrian Jordi, Yves Kayser, Guy Kirwan, Yann Kolbeinsson (Iceland), Diederik Kok, Henry Lehto, Pierre Le Maréchal (France), André van Loon, Anthony McGeehan, Peter Meininger, Gerben Mensink, Richard Millington, Geir Mobakken (Utsira), Nial Moores, Lajos Németh, Mika Ohtonen, Arie Ouwerkerk (Terschelling), Menotti Passarella, Gunnlaugur Pétursson, André van der Plas, René Pop, Sjoerd Radstaak, Colin Richardson (UAE), Swen Rijnbeek, Magnus Robb, Jean-Sébastien Rousseau-Piot, Luciano Ruggieri, Nir Sapir (Israel), Marcel Scholte, Holger Schritt, Bob Scott, Russell Slack (BirdGuides), Thomas Spencer, Tadeusz Stawarczyk, Laurens Steijn, Frank Stühmer, Ruben Terlou, Pam Thomson, Ray Tipper, Pierre Unge, Xavier Vandevyvre, William Velmalá, Dominique Verbelen, Karel H Vooijs, Jurjen de Vries, Martin Zezoun and Maxime Zucca for their help in compiling this review.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands (arnoud.vandenberg@inter.nl.net)

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland en België beslaat voornamelijk de periode **mei-juni 2001**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt.

Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk toe te zenden aan: CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Nederland, e-mail cdna@dutchbirding.nl. Hiertoe gelieve men gebruik te maken van CDNA-waarnemingsformulieren die eveneens verkrijgbaar zijn bij bovenstaand adres, of via de homepage van de DBA op www.dutchbirding.nl.

Nederland

GANZEN TOT VALKEN De laatste **Dwergganzen** *Anser erythropus* van het seizoen betroffen maximaal drie exemplaren bij de Carel Coenraadpolder, Groningen, en een ongeringd adult exemplaar van 29 mei tot 12 juni op het Rammegors, Zeeland. Eveneens bij de Carel Coenraadpolder verbleven twee **Roodhalsganzen** *Branta ruficollis* tot 3 mei en op Schiermonnikoog, Friesland, zat er één van 13 tot 16 mei. **Witbuik-rotganzen** *B. hrota* werden gezien tot 9 mei op Texel, Noord-Holland (maximaal drie), op 14 mei één vlie-

gend langs Scheveningen, Zuid-Holland, op 16 mei op Schiermonnikoog en op 24 mei bij Paesens, Friesland. Van **Zwarte Rotganzen** *B. nigricans* waren er eveneens maximaal drie tot 9 mei op Texel. Losse exemplaren waren er tot 15 mei bij het Rammegors, tot 16 mei op Schiermonnikoog en op 19 mei bij de pier van Holwerd, Friesland. **Witoogeenden** *Aythya nyroca* werden gemeld op 17 juni in de Engbertsdijkvenen, Overijssel (deze vogel zou daar al enkele maanden verblijven), op 23 juni kort ter plaatse op het Zuidlaardermeer, Groningen, en vanaf 26 juni langs de Oostvaardersdijk, Flevoland. Het subadulte mannetje **Koningseider** *Somateria spectabilis* van de oostkant van Texel zwom daar nog tot 24 mei. Een mannetje **Blauw-vleugeltaling** *Anas discors* was op 26 en 27 mei aanwezig in de Prunjepolder, Zeeland, en een mannetje **Amerikaanse Wintertaling** *A. carolinensis* liet zich beperkt bekijken op 6 juni in polder IJdoorn bij Durgerdam, Noord-Holland. De **Ijsduiker** *Gavia immer* van de Mokerplas, Limburg, bleef daar tot de eerste dag van mei. Een laat exemplaar in zomerkleed vloog op 31 mei langs Camperduin, Noord-Holland. Het vermelden waard is de aanwezigheid van vijf soorten futen, waarvan mogelijk vier broedend, in het gebied Diependal bij Oranje, Drenthe. Behalve de hier regelmatig broedende **Roodhalsfuten** *Podiceps grisegena* zou er ook een broedpoging geweest zijn van **Kuifduiker** *P. auritus*. Buitenissig voor de tijd van het jaar is de melding van een **Gauwe Pijlstormvogel** *Puffinus gri-*

seus op 3 juni langs de Langevelderslag, Zuid-Holland. Op deze dag werden op vijf andere telposten in totaal 178 **Noordse Pijlstormvogels** *Puffinus* gezien, waarvan 23 langs Scheveningen en 131 langs Camperduin. Verder werden er alleen op 2 juni nog zeven gemeld. Op 3 juni vlogen ook nog twee **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* langs Scheveningen. De dag erna, op 4 juni, werd in de bossen bij Grollo, Drenthe, een verzwakte **Jan-van-gent** *Morus bassanus* gevonden. Drie **Kuifaalscholers** *Stictocarbo aristotelis* werden (nog?) gezien op 3 mei ter plaatse bij Huisduinen, Noord-Holland. Een andere vloog op 2 juni langs Camperduin. Een melding van een overvliegende **Roze Pelikaan** *Pelecanus onocrotalus* kwam binnen op 25 mei van Meijel, Limburg. Een onvolwassen exemplaar werd op 28 mei gevangen op een platform in de Noordzee c 80 km ten westen van Den Helder en naar een asiel gebracht in Den Helder, Noord-Holland. Van de **Woudaap** *Ixobrychus minutus* is te melden dat er dit jaar 11 territoria zouden zijn in ons land; maar liefst vijf exemplaren werden gemeld bij Tienhoven, Utrecht. **Kwakken** *Nycticorax nycticorax* verschenen op 9 mei op Texel (twee), op 10 mei langs Breskens, Zeeland, op 24 mei bij Castricum aan Zee, Noord-Holland, op 13 juni over Ten Boer, Groningen, en op 18 juni in de Tienhovense Plassen, Utrecht. **Ralreigers** *Ardeola ralloides* waren aanwezig van 24 tot 29 mei bij het Rammegors, op 27 mei te Puiflijk, Gelderland, op 9 juni bij de Steenhaarplassen bij Haaksbergen,

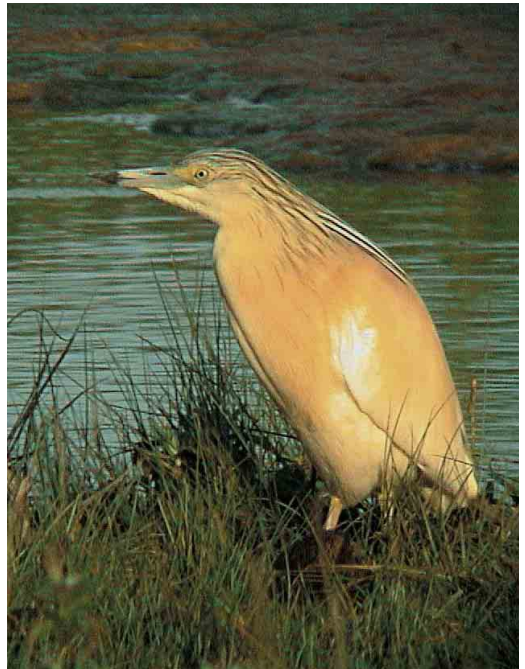
Overijssel, en op 10 juni op de Hellegatsplaten, Zuid-Holland. **Koereigers** *Bubulcus ibis* werden gemeld op 11 mei bij Den Haag, Zuid-Holland (drie langsvliegend), en op 21 mei bij Mijdrecht, Utrecht. De aankomst van **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* zette door in mei, met tot 23 mei 41 op trek, waarvan 31 langs Breskens. Verder werden er c 40 ter plaatse gemeld; onder andere zeven op 15 mei bij Eldik, Gelderland, zeven op 19 mei bij De Logt, Noord-Brabant, en zes op deze dag in de Oostvaardersplassen, Flevoland. Opvallend afwezig of niet gemeld waren de **Grote Zilverreigers** *Casmerodius albus*. Slechts 15 werden er doorgegeven waarvan de meeste in de Flevopolders. Van 9 tot 14 mei was er een doortrekkie van **Purperreigers** *Ardea purpurea* met alleen al langs Breskens 47, waarvan 29 op 10 mei. Naast 17 losse **Zwarte Ooievaars** *Ciconia nigra* op doortrek was er een uitzonderlijke melding van een groep van 16 op 13 mei over Meijel. Naast een **Zwarte Ibis** *Plegadis falcinellus* van 6 tot 10 mei bij Zalk, Overijssel, werden ook de twee langverblijvende vogels weer eens gezien: op 3 juni bij de Baarzandsche Kreek bij Groede, Zeeland, en op 14 juni bij Groote Keeten, Noord-Holland. De doortrek van **Zwarte Wouwen** *Milvus migrans* liep door tot half mei met c 40. Daarna werden er nog slechts vier gezien. In Limburg waren op twee plaatsen voor langere tijd één of twee vogels aanwezig, hetgeen op een broedpoging zou kunnen duiden. Ook van de **Rode Wouw** *M. milvus* werden de

256 Woestijnplevier / Greater Sand Plover *Charadrius leschenaultii*, vrouwtje, Oostvaardersdijk, Almere, Flevoland, 26 juni 2001 (Jan van Holten)

257 Ralreiger / Squacco Heron *Ardeola rallioides*, Puiflijk, Gelderland, 27 mei 2001 (Jurjen de Vries)

258 Ralreiger / Squacco Heron *Ardeola rallioides*, Rammegors, Zeeland, 29 mei 2001 (Ben van den Broek)

meeste van de in totaal 17 vóór half mei gezien. Bij geruchte zou in Midden-Limburg een broedgeval hebben plaatsgevonden. Intrigerend is de aanwezigheid van **Zeearenden** *Haliaeetus albicilla* laat in het seizoen: op 17 mei over Usquert, Groningen, op 23 mei in De Wieden, Overijssel, vanaf 25 mei tot zeker eind juni een adulte in de Rammelwaard bij Voorst, Gelderland, en op 1 juni over 's-Heerhendrikskinderen, Zeeland. Zeer spannend was het bericht betreffende een adulte **Aasgier** *Neophron percnopterus* die op 24 mei in de avond neerdaalde in de omgeving van Epen, Limburg. De volgende ochtend kwamen de gespannen verwachtingen uit en verscheen de vogel in de loop van de ochtend boven Epen en Schweiberg, Limburg, om alras in noordwestelijke richting te verdwijnen; later op de dag werd mogelijk dezelfde vogel gezien over de Krimpenervwaard, Zuid-Holland. Het gaat hierbij om het eerste aanvaardbare geval voor ons land. Het verschijnen van **Vale Gieren** *Gyps fulvus* lijkt een jaarlijks terugkerend spektakel te worden. Na twee meldingen van mogelijke exemplaren op 13 en 20 mei werden er nog eens twee gezien op 21 mei bij Nieuwegein, Utrecht. Waarschijnlijk één van deze werd later gezien bij Lopik, Utrecht, en een andere zat de hele ochtend in een boom bij Zaltbommel, Gelderland. In dit licht bijzonder is de melding van twee zeer grote roofvogels op 19 mei ten westen van Wageningen, Gelderland. Zeer spectaculair was de ontdek-

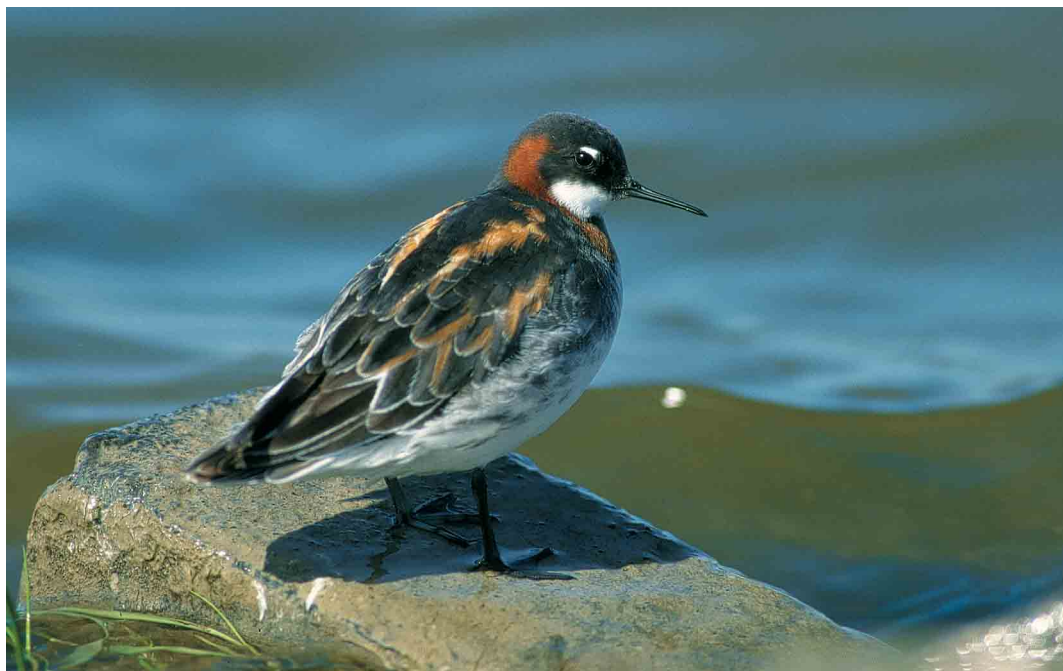
king op 3 juli van een groep van 18 boven Uithoorn, Noord-Holland, en een uur later bij Voorhout, Zuid-Holland, waar de groep de nacht doorbracht. Op 4 juli vertrokken ze 's middags via de Zuid-Hollandse kust naar het zuiden. Op 5 juli werden ze teruggevonden bij Westenschouwen, Zeeland, vanwaar de groep, door slecht weer gehinderd, pas op 9 juli vertrok in oostelijke richting. Uiteraard kwamen er al die dagen erg veel toeschouwers. Eén van de vogels droeg een Spaanse kleurring. Op 9 juli werden, enige uren na het vertrek uit Zeeland, 14 Vale Gieren gemeld bij Leenderstrijp, Noord-Brabant, die in grofweg noordoostelijke richting overkwamen. Op 15 mei werd een **Slangenarend** *Circaetus gallicus* kort ter plaatse gezien ten zuiden van het Leenderbos, Noord-Brabant. Vanaf 17 juni verbleef er één (later, in juli, zouden het er twee zijn) in het Fochteloërveen, Drenthe/Friesland. Zoals ieder jaar werden weer **Steppekiekendieven** *Circus macrourus* gezien en gemeld. Op 2 mei vloog een mannetje over Terschelling, Friesland, op 12 mei was er een vrouwtje op Ameland, Friesland, en een mannetje over de Knardijk, Flevoland, op 17 en 18 mei verbleef een eerste-zomer tot genoegen van veel waarnemers ter plaatse bij Den Haag, op 15 juni vloog een vrouwtje over de Maasvlakte, Zuid-Holland, en op 16 juni één over de Aalkeetbuitenpolder, Zuid-Holland. Er werden buiten de Eemshaven, Groningen, 21 **Grauwe Kieken-dieven** *C. pygargus* op doortrek gezien. Vanaf 20 april

tot eind mei werden alleen in de Eemshaven 55 exemplaren op doortrek gezien. Er werden **Dwergarenden** *Hieraetus pennatus* gemeld op 7 mei bij de Ackerdijkse Plassen, Zuid-Holland, op 26 mei bij de Oosterscheldekering, Zeeland, en op 9 juni over Papendrecht, Zuid-Holland. Er werden c 60 **Visarenden** *Pandion haliaetus* gezien, voornamelijk tussen 8 en 14 mei. Een exemplaar verbleef tot ver in juni bij de Hellegatsplaten, Zuid-Holland. Ook werden 38 **Roodpootvalken** *Falco vespertinus* doorgegeven, waarbij wederom de piek tussen 8 en 13 mei lag. Bijzonder is de melding van een zeer laat **Smelleken** *F columbarius* op 30 juni in de Ezumakeeg, Friesland.

RALLEN TOT STERNS Een **Klein Waterhoen** *Porzana parva* werd gemeld op 19 mei in de Ooypolder, Gelderland, en op 27 mei werd een zichtwaarneming gedaan bij Blerick, Limburg. Begin mei werden nog enkele **Kraanvogels** *Grus grus* waargenomen maar het meest spectaculaire nieuws over deze soort is de bevestiging van het eerste geslaagde broedgeval in ons land. In het Fochteloërveen, Friesland, werd vanaf half juni een paar met een halfwas jong waargenomen. De influx van **Steltkluten** *Himantopus himantopus* kreeg vorm vanaf 11 mei. Voornamelijk in mei werden er ruim 80 geteld, met in de omgeving van het Ramme-gors maximaal negen op 30 mei. Hier werd ook een geslaagd broedgeval geconstateerd. In het Lauwers-meergebied verbleven er in de Ezumakeeg maximaal

21, resulterend in acht broedpogingen, en in de Kollumerwaard maximaal 15. Interessant zijn de volgende waarnemingen van **Grielen** *Burhinus oedicnemus* in de duinstreek van Zuid-Holland: op 5 mei in de Zuidduinen bij Katwijk, op 11 mei bij Kijkduin, Zuid-Holland, op 12 mei in de HW-duinen en op 15 mei in de Noordduinen bij Katwijk. Op 23 juni werd in de vroege ochtend korstondig een **Witstaartkievit** *Vanellus leucurus* gezien tegenover informatiecentrum De Trekvogel langs de Oostvaardersdijk, Flevoland. Bij de zoekactie naar deze vogel werd als verrassing vervolgens een **Woestijnplevier** *Charadrius leschenaultii* gevonden en wel in de kwelplasjes aan dezelfde dijk. Deze vogel werd op 30 juni voor het laatste gemeld. Vóór 15 mei werden 17 **Morinelplevieren** *C morinellus* op trek gezien vooral langs telposten aan de kust. Slechts zes werden ter plaatse gezien. Tot eind mei werden er nog twee gemeld. Daarnaast verbleef een Morinel bij de Muy op Texel van 20 mei tot 29 juni. Er werden 26 **Temmincks Strandlopers** *Calidris temminckii* geteld op 11 mei bij Delfzijl, Groningen, en maximaal 44 tussen 10 en 25 mei in de Ezumakeeg. **Gestrepte Strandlopers** *C melanotos* verbleven op 9 en 10 mei in de Prunjepolder, op 25 en 26 mei én op 4 en 5 juni in het Jaap Deensgat, Groningen, en op 30 juni in polder Wester- en Oosterschar ten zuidwesten van Heerenveen, Friesland. **Breedbekstrandlopers** *Limicola falcinellus* waren eigenlijk net zo zeldzaam met exemplaren op 13 en 14 mei in de Eemshaven, op

259 Grauwe Franjepoot / Red-necked Phalarope *Phalaropus lobatus*, Bantpolder, Friesland, 19 mei 2001
(Eric Koops)

13 mei in de Ezumakeeg, op 15 mei bij De Cocksdorp op Texel en op 19 mei (dezelfde?) wederom in de Ezumakeeg. Exceptioneel waren de voorjaarswaarnemingen van **Blonde Ruiters** *Tryngites subruficollis*. Eén exemplaar verbleef van 12 tot 16 mei in de Ezumakeeg en een tweede zat kort op het oostelijke Eemshaven-terrein op 13 mei. Van beide vogels werd balts waargenomen. De **Grote Grijsze Snip** *Limnodromus scolopaceus* van de Prunjepolder bleef tot 2 mei. **Poelruiters** *Tringa stagnatilis* pleisterden van 7 tot 9 mei bij Zalk; van 8 tot 10 mei in de Prunjepolder; op 11 mei bij Tienhoven; van 12 tot 26 mei aan de oostkant van de Lauwersmeer; van 13 tot 16 mei op Schiermonnikoog; op 15 mei in de Ezumakeeg; op 18 mei in de Eemshaven; op 26 mei in de Bandpolder, Friesland; op 15 juni op Texel; twee van 15 tot 17 juni bij Abtswoude ten zuiden van Delft, Zuid-Holland; en één op 24 en 25 juni op Ameland, Friesland. Een vermoedelijke **Kleine Geelpootruiter** *T. flavipes* werd op 11 mei bij Tienhoven waargenomen. Een goede vondst was de **Terekruiter** *Xenus cinereus* die van 15 tot 20 mei verbleef ten noorden van Chaam, Noord-Brabant. Een 16-tal **Grauwe Franjepoten** *Phalaropus lobatus* werd gezien, voornamelijk in mei. Hiervan verbleven er vier tot vijf in het Lauwersmeergebied. Op 26 juni werd een **Rosse Franjepoot** *P. fulicaria* in gedeeltelijk zomerkleed gemeld bij de Oude Pol aan het Veluwemeer nabij Hoophuizen, Gelderland. In de Delta van Zuidwest-

Nederland werd dit voorjaar een recordaantal van meer dan 1100 broedparen van **Zwartkopmeeuw** *Larus melanocephalus* vastgesteld. Het vermelden waard is de observatie dat de **Lachmeeuw** *L. atricilla* van het Zwillbrocker Venn in Duitsland (net over de grens bij Zwillbroek, Overijssel) in juni gepaard bleek te zijn met een Kokmeeuw *L. ridibundus* en bij een nest met twee jongen verbleef. Op 20 mei vloog een **Grote Burgemeester** *L. hyperboreus* langs telpost Langevelderslag. C 22 **Lachsterns** *Gelochelidon nilotica* werden in mei gezien, voornamelijk langsvliegend aan de kust. In juni waren er nog drie waaronder het derde geval voor Limburg op 11 juni bij Meers. In mei werden 16 **Reuzensterns** *Sterna caspia* waargenomen, in juni nog eens zes. Grootste aantal op één locatie was het vijftal op 10 mei bij Meers. Een **Dougalls Stern** *S. dougallii* werd op 20 mei gemeld langs Scheveningen. Op 17 juni verbleef een exemplaar in de 's-Gravenhoekinlaag bij Wissekerke, Zeeland. De **Noordse Stern** *S. paradisaea* van Vinkeveen werd daar nog tot 12 mei waargenomen. Op 1 mei werd een exemplaar gezien in de Lekuitervaarden ten zuidwesten van Lopik, Utrecht. Drie **Witwangsterns** *Chlidonias hybridus* verschenen op 10 mei in de Bovenmeent bij Hilversum, Noord-Holland; zeven op 11 mei en één op 16 mei in de Ezumakeeg; één op 12 mei bij Groede; twee op 24 mei bij de Grafelijkheidsduinen, Noord-Holland; maximaal drie op 5 en 6 juni bij Onderdijk, Noord-Holland; en ten

260 Bijeneters / European Bee-eaters *Merops apiaster*, Harkstede, Groningen, 27 mei 2001 (Eric Koops)

261 Dougalls Stern / Roseate Tern *Sterna dougallii*, 's-Gravenhoekinlaag, Wissekerke, Zeeland, 17 juni 2001 (Han Zevenhuizen)

262 Vale Gieren / Eurasian Griffon Vultures *Gyps fulvus*, Westenschouwen, Zeeland, 6 juli 2001 (Niels Gilissen)

263 Iberische Tjiftjaf / Iberian Chiffchaff *Phylloscopus brehmii*, Belfeld, Limburg, 8 juni 2001 (Ran Schols/Rana)

slotte twee op 15 juni ten zuiden van Chaam. Op 10 mei was ook een **Witvleugelstern** *C leucopterus* aanwezig in de Bovenmeent. Andere werden gezien op 3 en 19 mei op de Ventjagersplaten, Zuid-Holland; op 4 mei langs de Grevelingendam, Zuid-Holland; op 6 mei bij Zalk; op 9 mei langs Scheveningen; op 24 mei bij de Langevelderslag; op 25 mei bij Enkhuizen, Noord-Holland; op 26 juni bij Den Oever, Noord-Holland; en drie op 28 juni in de Ezumakeeg.

UILEN TOT GORZEN Begin juni werd duidelijk dat de **Oehoes** *Bubo bubo* van de Sint Pietersberg bij Maastricht, Limburg, drie jongen hadden; dit was het vijfde achtereenvolgende jaar dat succesvol werd gebroed. Op 10 mei passeerden maar liefst ruim 18 000 **Gierzwaluwen** *Apus apus* de telpost bij Breskens! Een **Huisgierzwaluw** *A affinis* die op 17 mei door één waarnemer (in tegenstelling tot eerdere berichten, cf Dutch Birding 23: 174, 2001) gezien en gefotografeerd werd bij Lies op Terschelling is, indien aanvaard, de eerste voor Nederland. Van **Bijeneters** *Merops apiaster* werden de volgende 'losse' waarnemingen gedaan: op 10 mei op Vlieland, Friesland, op 13 mei acht op Terschelling, op 18 mei op Wieringen, Noord-Holland, op 19 mei bij Groote Keeten, op 21 mei twee over Castricum, Noord-Holland, op 27 mei langs Veenendaal, Utrecht, op 4 juni twee over Veldhoven, Noord-Brabant, op 13 juni 12 noordwaarts over boswachterij Staphorst, Overijssel, en op 18 juni nog twee over

Maasbree, Limburg. Daarnaast verbleef van 27 mei tot 1 juli een groep op een zandafgraving bij Harkstede, Groningen, waarvan drie paren een broedpoging deden. In het begin waren er acht vogels maar na 31 mei nog maar zes, na 12 juni nog maar vier en op 30 juni nog maar twee. Dit was het gevolg van verstoringen van diverse aard die in het gebied plaatsvonden met als uiteindelijk triest resultaat dat alle nesten vernield dan wel verlaten werden. **Hoppen** *Upupa epops* werden gezien op 1 mei in de Noordduinen bij Katwijk, op 1 en 2 mei op Terschelling en op 2 mei aan de Hoornderslag op Texel. Tot ten minste 6 juni werd de **Grijskopspecht** *Picus canus* van Oosterbeek, Gelderland, nog gezien. Een **Kortteenleeuwerik** *Calandrella brachydactyla* verbleef van 1 tot 5 mei op Neeltje Jans, Zeeland. Een andere zou op 11 mei over de Eemshaven zijn gevlogen. Er werden zeven **Roodstuit-zwaluwen** *Hirundo daurica* gemeld: op 4 mei langs de Grevelingendam, op 9, 11 en 23 mei langs Breskens, op 9 mei over het Westduinpark in Den Haag, op 12 mei langs Terschelling en op 21 mei een avond lang ter plaatse bij Amstelveen, Noord-Holland. Bij Den Anel, Groningen, was op 12 mei een **Grote Pieper** *Anthus richardi* ter plaatse. Tot 12 mei werden nog negen **Duinpiepers** *A campestris* gezien, vrijwel uitsluitend langs de kust. Op 17 mei werd een late **Waterpieper** *A spinoletta* aangetroffen in de Eijsder Beemden, Limburg. Er werden c 24 **Roodkeelpiepers** *A cervinus* gemeld, voornamelijk tussen 9 en 21 mei. Hiervan pas-

264 Grote Grijze Snip / Long-billed Dowitcher *Limnodromus scolopaceus*, adult zomer, Prunjepolder, Zeeland, 27 april 2001 (Jan den Hertog) **265** Breedbekstrandloper / Broad-billed Sandpiper *Limicola falcinellus*, adult zomer, Eemshaven, Groningen, 13 mei 2001 (Roef Mulder) **266** Steppekiekendief / Pallid Harrier *Circus macrourus*, eerste-zomer, Den Haag, Zuid-Holland, 17 mei 2001 (Jan Wierda) **267** Blauwvleugeltaling / Blue-winged Teal *Anas discors*, mannetje, Prunjepolder, Zeeland, 26 mei 2001 (Peter van Rij)

seerden er 10 de Eemshaven en acht Breskens. Langs de Eemshaven trokken vanaf 26 april c 19 400 **Noordse Kwikstaarten** *Motacilla thunbergi* door, waarvan c 14 300 van 10 tot 13 mei! Op 11 en 12 mei zou er een **Citroenkwikstaart** *M. citreola* gezeten hebben in polder Maltha in de Biesbosch, Noord-Brabant. Opmerkelijk was de melding van een **Spotlijster** *Mimus polyglottos* die door drie waarnemers kort gezien zou zijn op 13 mei bij de Langevelderslag. De vogel in kwestie bleef daarna echter zoek. Een **Noordse Nachtegaal** *Luscinia luscinia* zou op 13 mei gehoord en gezien zijn in de AW-duinen, Noord-Holland. Bij Lies op Terschelling werd op 11 mei een lichtkelig mannetje **Westelijke Blonde Tapuit** *Oenanthe hispanica* gezien en gefotografeerd. De eerste en de tweede **Graszanger** *Cisticola juncidis* voor telpost Breskens vlogen langs op respectievelijk 10 en 25 mei.

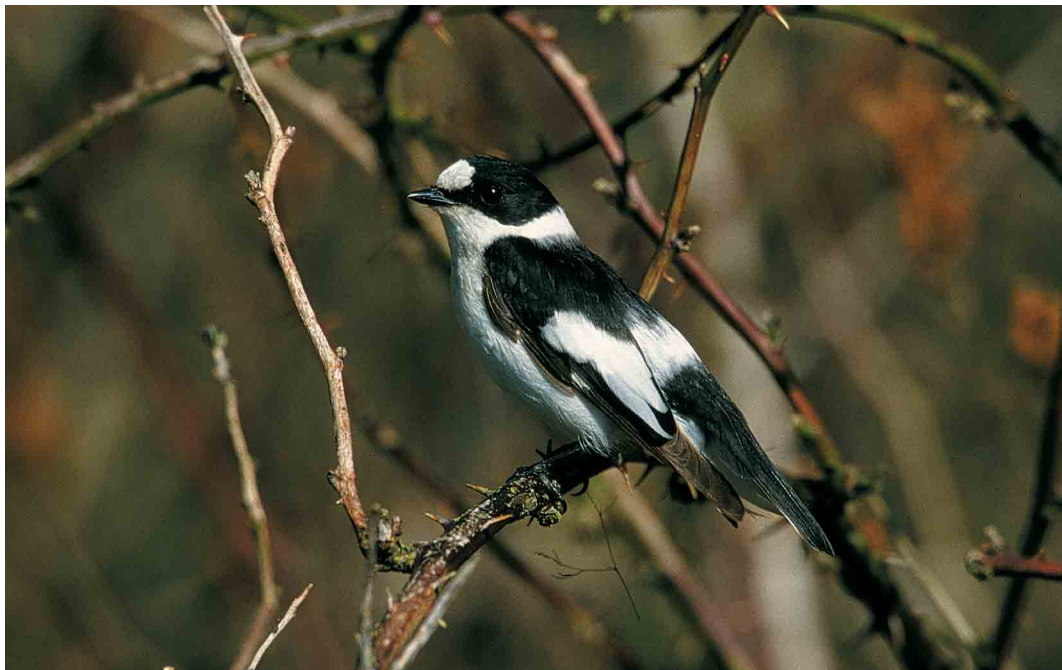
Op 4 juni verbleef er één bij Kijkduin, van 23 juni tot in juli één op de Hellegatsplaten bij Ooltgensplaat, Zuid-Holland, en op 23 juni enkele op het schor bij Kruispolderhaven, Zeeland. **Krekelzangers** *Locustella fluviatilis* zongen van 27 mei tot 10 juni bij Leerdam, Zuid-Holland, en van 16 tot 24 juni nabij het westelijk haventerrein van Amsterdam, Noord-Holland. Op 29 mei werd een **Baardgrasmus** *Sylvia cantillans* gemeld in landgoed De Hoeven bij Alphen en Riel, Noord-Brabant. Een **Kleine Zwartkop** *S. melanocephala* werd gemeld op Schiermonnikoog op 2 mei. **Bergfluiters** *Phylloscopus bonelli* zouden waargenomen zijn op 20 mei in de Nationaal Park de Hoge Veluwe, Gelderland, en op 26 mei in Koninklijke Houtvesterij het Loo bij Vaassen, Gelderland. Een **Iberische Tjiftjaf** *P. brehmii* die van eind mei tot ten minste 23 juni zong op de grens (letterlijk) met Duitsland bij Belfeld, Limburg,

268-269 Huisgierzwaluw / Little Swift *Apus affinis*, Lies, Terschelling, Friesland, 17 mei 2001 (*Arie Ouwerkerk*)
270 Roodstuitzwaluw / Red-rumped Swallow *Hirundo daurica*, Amstelveen, Noord-Holland, 21 mei 2001 (*Jaap van 't Hof*) **271** Westelijke Blonde Tapuit / Western Black-eared Wheatear *Oenanthe hispanica*, adult mannetje, Lies, Terschelling, Friesland, 11 mei 2001 (*Mark Zekhuis*)

trok veel bekijks. Er waren **Kleine Vliegenvangers** *Ficedula parva* op 25 mei bij Grubbenvorst, Limburg, van 8 tot 12 juni bij Arnhem, Gelderland, en op 9 juni bij Doldersum, Drenthe. Altijd goed voor hartkloppingen is een voorjaarsvondst van een **Withalsvliegenvanger** *F. albicollis*. Een eerste-zomer mannetje verbleef op 1 mei enkele uren op Schiermonnikoog en een even oud mannetje trok van 5 tot 7 mei veel bekijks bij Lies op Terschelling. Daarnaast was er een melding op 13 mei in de AW-duinen. Ook in het noorden van het land zijn **Buidelmezen** *Remiz pendulinus* beduidend minder algemeen dan in het recente verleden maar op enkele plekken worden ze nog steeds regelmatig gezien, zoals bij de Hoornse Plas bij Groningen, Groningen, het oostelijke Eemshaventerrein, en in de Kollumerwaard, Friesland. Uit de rest van het land kwamen slechts enkele meldingen binnen. Een **Roodkopklauwier** *Lanius senator* was kort ter plaatse op de Westplaat bij

de Maasvlakte op 11 mei en een andere verbleef van 31 mei tot 5 juni op het Rammegors. **Raven** *Corvus corax* werden gezien op 21 mei op de Hamert, Limburg, en in de stad Groningen (twee), en op 23 juni bij Lelystad, Flevoland. De influx van **Roze Spreeuwen** *Sturnus roseus* in Zuidoost-Europa bracht ook een adult naar ons land en wel van 30 mei tot 17 juni op Hellegatsplaten. Met **Roodmussen** *Carpodacus erythrinus* was het wederom karig: op 2 en 26 mei zingend bij Huisduinen, op 12 mei bij Kijkduin, op 22 mei langs Breskens, op 23 en 24 mei zingend bij Wijster, Drenthe, van 28 mei tot eind juni zingend langs het Kennemermeer, IJmuiden, Noord-Holland, op 29 mei zingend in de Kennemerduinen, Noord-Holland, op 8 juni zingend bij Willemstad, Noord-Brabant, op 11 juni bij Groote Keeten en op 21 juni zingend in polder Maltha in de Biesbosch. Tenminste 21 doortrekkende **Ortolanen** *Emberiza hortulana* werden nog gezien tot

272 Withalsvliegenvanger / Collared Flycatcher, eerste-zomer mannetje, Lies, Terschelling, Friesland, 6 mei 2001
(Arie Ouwerkerk)

13 mei. Hiervan kwamen er 14 langs Breskens. Begin juni zongen er twee net over de grens in Duitsland bij Westerwolde in Groningen. Vermeldenswaard is ook

de zingende **Grauwe Gors** *Miliaria calandra* op 19 en 20 mei bij Chaam.

Ruud M van Dongen, Taalstraat 162, 5261 BJ Vught, Nederland

Klaas Haas, Turkooisstraat 8, 9743 KZ Groningen, Nederland (dwergarend@home.nl)

Peter W W de Rouw, Schoolstraat 3-bis, 3581 PM Utrecht, Nederland (prouw@maggmagroup.nl)

België

EENDEN TOT REIGERS Er werden in mei nog op vier plaatsen **Krooneenden** *Netta rufina* waargenomen, waaronder twee broedgevallen te Harchies-Hensies, Hainaut. Op 6 mei was alweer een nieuwe **Ringsnavel-eend** *Aythya collaris* aanwezig bij Donstiennes, Hainaut. Vanaf 5 juni pleisterde een mannetje **Rosse Stekelstaart** *Oxyura jamaicensis* op Blokkersdijk, Antwerpen; op 16 juni verbleef er één bij Mechelen, Antwerpen, en op 23 juni één bij Gent, Oost-Vlaanderen. De twee mannetjes **Amerikaanse Wintertaling** *Anas carolinensis* werden op 1 mei voor het laatst gezien in de Achterhaven van Zeebrugge, West-Vlaanderen. Op 13 mei zwom er alweer een ontsnapte **Kaneeltaling** *A cyanoptera* in het Mechels Broek. Van begin mei tot 17 mei zwom een mannetje **Blauw-vleugeltaling** *A discors* te Bredene, West-Vlaanderen. Op de Spaarbekkens van Kluizen, Oost-Vlaanderen, pleisterde van 14 tot 19 mei een eerste-zomer **Parel-**

duiker *Gavia arctica*. De adult-zomer **Roodhalsfuut** *Podiceps griseigena* bleef de hele periode aanwezig te Harelbeke, West-Vlaanderen. De enige **Kuifduiker** *P auritus* was op 6 mei te Duffel-Rumst, Antwerpen. De juveniele gekleurde **Kuifaalscholver** *Stictocarbo aristotelis* van Denderleeuw, Oost-Vlaanderen, werd daar op 5 juni voor het laatst waargenomen. Op 11 mei vloog over de Zoutekreek te Zandvoorde, West-Vlaanderen, een **Dwergaalscholver** *Microcarbo pygmeus* in oostelijke richting. Naast de klassieke 'Knokke-Kwakken' *Nycticorax nycticorax*, waren er waarnemingen te De Panne, West-Vlaanderen, op 10 mei; te Vorselaar, Antwerpen, op 11 mei; te Mechelen op 20 mei; en te Gent op 13 en 14 juni. Tot 1 mei verbleef de **Koereiger** *Bubulcus ibis* te Kieldrecht, Oost-Vlaanderen, op 2 mei werd er één gezien te Ieper, West-Vlaanderen, en op 6 mei vloog er één over Blokkersdijk. Van de West-Vlaamse Zwin-populatie werden er nog maximaal drie gezien te Blankenberge, Dudzele en Knokke. Op 25 plaatsen werden **Kleine**

273 Dwergarend / Booted Eagle *Hieraaetus pennatus*, eerste-zomer lichte vorm, met Kokmeeuw / Black-headed Gull *Larus ridibundus*, Verrebroek, Oost-Vlaanderen, 25 juni 2001 (Wim Deloddere)

Zilverreigers *Egretta garzetta* opgemerkt, waaronder negen te Verrebroek, Oost-Vlaanderen, op 25 juni als grootste concentratie. Er werden nog **Grote Zilverreigers** *Casmerodius albus* waargenomen te Zonhoven, Limburg, van 1 tot 6 mei; te De Panne, Oostduinkerke, West-Vlaanderen, en Bredene (telkens dezelfde) op 10 mei; te Genappe, Brabant-Wallon, op 10 mei; te Schulte, Limburg, op 20 mei; te Kieldrecht op 24 mei; in Hoboken, Antwerpen, op 25 mei; bij Kruibeke, Oost-Vlaanderen, op 7 juni; en te Kluizen op 9 juni. Tot 24 mei werden 46 **Purperreigers** *Ardea purpurea* getotaliseerd. **Zwarte Ooievaars** *Ciconia nigra* trokken over Longchamps, Namur, op 10 mei; over Vichte, West-Vlaanderen, op 12 mei; over Mechelen (drie) op 13 mei; over Roosbeek, Vlaams-Brabant, op 14 mei; over Schulte op 22 mei; en over Brecht, Antwerpen (twee) op 9 juni. Op 19 en 20 mei was er één bij Webbekom, Vlaams-Brabant, en van 27 tot 30 juni pleisterde een eerste-zomer te Rijmenam, Antwerpen. In Wallonië werden dit jaar 14 bezette nesten geteld. Mei en juni waren nog goed voor 53 **Ooievaars** *C. ciconia*.

WOUWEN TOT FRANJEPOTEN Wat roofvogels betreft werden in totaal 58 **Zwarte Wouwen** *Milvus migrans*, 19 **Rode Wouwen** *M. milvus*, 37 **Grauwe Kiekendieven** *Circus pygargus* en 43 **Visarenden** *Pandion haliaetus* getotaliseerd. Op 2 mei vloog een **Vale Gier** *Gyps fulvus* over Ransart, Hainaut, en op 4 juni werd er één gefotografeerd te Roly-Fagnolle, Namur, en mogelijk

dezelfde vloog op 5 juni over Villers-en-Fagne, Namur. Een **Slangenarend** *Circaetus gallicus* trok op 6 juni over Dudzele, West-Vlaanderen. Op 19 mei vloog een vrouwtje **Steppekiekendief** *C. macrourus* langs Lier, Antwerpen, en op 24 mei werd waarschijnlijk een mannetje waargenomen te Bois-et-Borsu, Liège. Op 27 juni vloog een ongedetermineerde kleine arend *Aquila* over Harelbeke. Op 13 mei vloog een grote ongedetermineerde arend over Uitkerke, West-Vlaanderen, en Knokke. Een lichte vorm **Dwergarend** *Hieraaetus pennatus* werd op 8 mei waargenomen boven Bazel, Oost-Vlaanderen, en boven Hemiksem en Aartselaar, Antwerpen. Op 12 mei was er een melding te Destelbergen, Oost-Vlaanderen, en vanaf 24 juni vertoefde een plaatstrouwe eerste-zomer lichte vorm te Verrebroek. Er waren waarnemingen van **Roodpootvalken** *Falco tinnunculus* te Brecht (twee), De Haan, West-Vlaanderen, en Heist (twee) op 10 mei; te Kontich, Antwerpen, op 11 mei; te Tienen, Vlaams-Brabant, op 12 mei; te Zandvoorde op 13 mei; te Péronnes, Hainaut, op 14 mei; en te Meerbeek, Vlaams-Brabant, op 25 mei. Op 5 mei vlogen twee **Kraanvogels** *Grus grus* over Laakdal, Antwerpen. De twee die op 9 mei over Dudzele trokken, vlogen iets later over Breskens, Zeeland, Nederland. **Steltkluten** *Himantopus himantopus* werden opgemerkt te Brecht (twee); Bredene (twee); Gent (twee); Haaltert, Oost-Vlaanderen; Knokke; Pottes, Hainaut (twee); Verrebroek (zes); Webbekom (twee); Wintam (Bornem), Antwerpen; en

Zeebrugge (vijf). Op 3 mei vlogen twee **Morinelplevieren** *Charadrius morinellus* over De Panne en op 11 mei drie over Bredene. De ontsnapte **Smidsplevier** *Vanellus armatus* was op 3 juni nog steeds aanwezig te Dilsen-Stokkem, Limburg. Er werden in totaal 65 **Temmincks Strandlopers** *Calidris temminckii* gemeld waaronder 13 te Zeebrugge op 9 mei. Op 4 mei waren nog 15 **IJslandse Grutto's** *Limosa limosa islandica* aanwezig te Uitkerke en op 9 mei nog twee. Te Oudenburg, West-Vlaanderen, werd op 9 mei een **Poelruiter** *Tringa stagnatilis* gezien. Ook dook er die dag één op te Zeebrugge die tot 16 mei aanwezig bleef. Op 4 en 23 juni zwom er telkens één adult-zomer **Gauwe Franjepoot** *Phalaropus lobatus* in de Achterhaven van Zeebrugge.

JAGERS TOT GORZEN De enige **Grote Jager** *Stercorarius skua* vloog op 14 juni langs Nieuwpoort, West-Vlaanderen. **Pontische Meeuwen** *Larus cachinnans cachinnans* werden nog gezien op 1 mei te Beerse, Antwerpen, en op 14 juni te Nieuwpoort. Op 19 mei vloog een **Lachstern** *Gelochelidon nilotica* over Hansur-Lesse, Namur. **Reuzensterms** *Sterna caspia* werden waargenomen te Wintam (Bornem) op 29 juni en (vermoedelijk dezelfde) te Duffel op 30 juni. Vanaf 19 juni verbleven maximaal drie adult-zomer **Dougalls Sterns** *S. dougallii* in de Voorhaven van Zeebrugge; twee hiervan droegen een ring. Er werden **Witwangsterms** *Chlidonias hybridus* gezien te Etalle, Luxemburg, op 10 mei; te Lokeren, Oost-Vlaanderen (vier) op 10 mei; te Moerbeke, Oost-Vlaanderen (zeven) op 10 mei; en te Zeebrugge op 11 en 25 mei. De enige **Witvleugels** *C. leucopterus* joeg op 2 mei te Harelbeke. Op 2 mei vlogen twee **Bijeneters** *Merops apiaster* over Moen, West-Vlaanderen; op 12 mei één over Knokke; op 22 mei drie over Adinkerke (De Panne) en twee over Marke, West-Vlaanderen; en op 23 mei één over Zandvoorde. Een **Hop** *Upupa epops* verbleef op 12 mei te Berlaar, Antwerpen, en van 6 tot 8 juni pleisterde er één te Bevel, Antwerpen. Er werden in mei slechts negen **Draaihalzen** *lynx torquilla* waargenomen. **Grote Piepers** *Anthus richardi* vlogen op 11 mei over De Panne en op 12 mei over Knokke. De enige

Duinpieper *A. campestris* was op 13 mei te Oostmalle, Antwerpen. Op 10 mei vloog een **Roodkeelpieper** *A. cervinus* over De Panne. Er werden nog 17 **Beflijsters** *Turdus torquatus* gemeld. Naast ten minste acht zangposten (zeven in het havengebied van Zeebrugge en één bij Doel, Oost-Vlaanderen) van **Graszanger** *Cisticola juncidis*, werden trekkende exemplaren opgemerkt te Bredene op 13 mei en te Oostende op 23 juni. Er werden slechts drie zangposten van **Snorren** *Locustella luscinioides* en zes van **Grote Karekieten** *Acrocephalus arundinaceus* doorgegeven. **Orpheus-spotvogels** *Hippolais polyglotta* zongen te Heist op 12 en 13 mei en bij De Panne van 29 mei tot 19 juni; in Hainaut werden zes zangposten ontdekt. Een **Moltoni's Baardgrasmus** *Sylvia cantillans moltonii* zong op 20 en 21 mei te Heist en liet zich vrij aardig bekijken; indien aanvaard gaat het om het eerste geval voor België en voor West-Europa ten noorden van de Camargue, Frankrijk, en Noordwest-Italië. Vanaf 8 juni liet een zingende **Iberische Tijftjaf** *Phylloscopus brehmii* zich goed bestuderen te Willerzie, Namur. Een vrouwtje (of jong mannetje) **Kleine Vliegenvanger** *Ficedula parva* verbleef op 25 mei te Heist. Op 1 mei zong een **Taigaboombkruiper** *Certhia familiaris* in het Molendaalwoud te Haasrode, Vlaams-Brabant. De enige **Buidelmezen** *Remiz pendulinus* werden gezien op 9 mei te Lokeren en op 15 juni te De Panne. Er werden in Vlaanderen zes mannetjes **Gauwe Klauwier** *Lanius collurio* opgemerkt. Mannetjes **Roodkopklauwier** *L. senator* verbleven van 7 tot 9 juni te Klemsterke, West-Vlaanderen, en op 11 juni te Kallo-Melsele, Oost-Vlaanderen. Een langstrekkende adult-zomer **Roze Spreeuw** *Sturnus roseus* te Bredene op 10 mei was slechts voor enkelen weggelegd. Er werden in mei zes **Ortolanen** *Emberiza hortulana* gezien.

Deze waarnemingsrubriek kwam tot stand met medewerking van Luk Bekaert (Oost-Vlaanderen), Peter Collaerts en Kelle Morreau (Vlaams-Brabant), Frank De Scheemaeker (Mergus), Hugues Dufourny (Hainaut), Koen Leysen (Limburg) en Willy Verschueren (Groenlink). Ook de hulp van al diegenen die (hun) waarnemingen inspraken op de Wielewaal-vogellijst (03-4880194) was hier onontbeerlijk.

Gerald Driessens, Pastoriestraat 16, 2500 Lier, België

DB Actueel

Aasgier bij Epen: nieuw voor Nederland Donderdagavond 24 mei 2001 liep ik samen met Michiel Visser terug van een restaurantje aan de Geul, naar Epen, Zuid-Limburg, toen er om 21:45 uur een raar beest vanaf het Vijlenerbos kwam aanzeilen in westelijke richting. Het was een grote lichte roofvogel met

brede vleugels en in eerste instantie schoot 'Visarend' *Pandion haliaetus* door mijn hoofd. In paniek pakte ik mijn verrekijker uit de rugzak en toen ik de vogel in beeld kreeg stond mijn hart even stil: de volledig witte vogel had alleen zwarte slagpennen en een duidelijke wigvormige staart. Een volwassen Aasgier *Neophron*

274 Aasgier / Egyptian Vulture *Neophron percnopterus*, adult, Epen, Limburg, 25 mei 2001 (Han Zevenhuizen)

percnopterus vloog recht boven onze hoofden! MV kon deze determinatie bevestigen. Na de eerste schrik realiseerde ik me dat dit de eerste Aasgier van Nederland was en toen sloeg de paniek volledig toe. Na veel bellen met plaatselijke vogelaars en de beheerder van de Dutch Birding-vogellijn, werd de waarneming wereldkundig gemaakt. Ik had geen idee of de vogel hard was doorgevlogen of ergens in het dal ten westen van Epen naar beneden was gekomen om de nacht door te brengen. Gezien het late tijdstip van de waarneming leek de kans zeker aanwezig dat de vogel in de buurt zou overnachten. Haastig rondrijden door de omgeving leverde niets op.

De volgende morgen verzamelden zich vanaf zonsopkomst ruim 30 vogelaars op een hoog punt van het Geuldal. Het weer werkte niet erg mee; het was koud en erg mistig, niet bepaald goed weer voor roofvogels. Na vier uur ongeduldig wachten werd het geduld echter beloond. Jan Bisschop ontdekte de Aasgier toen deze rond 10:10 rustig kwam aanzeilen vanachter een bosrand. Nadat de vogel zich hier enkele minuten al cirkelend liet zien en voor de nodige commotie zorgde, verdween hij uit het zicht. Door met de auto achter de vogel aan te rijden kon de Aasgier een kilometer noordelijker weer opgepikt worden. Hier toonde de vogel zich van dichtbij (bij enkelen zelfs op 50 m hoogte boven de auto hangend) en kon zodoende goed gefotografeerd worden. Er werd vastgesteld dat de vogel geen onnatuurlijke beschadigingen aan de veren vertoonde en dat de gele snavel een grote donkere

punt had, op basis waarvan de vogel behoorde tot de nominaat (onder meer broedend in Zuid-Europa) en niet tot de Indische ondersoort *N c ginginianus* die een geheel gele snavel heeft en hier mogelijk als ontsnapte kooivogel zou kunnen opduiken. Na enkele minuten gleed de vogel in noordelijke richting af en kon niet meer worden terug gevonden. Enkele vogelaars die dicht in de buurt waren ten tijde van de waarneming arriveerden op ongelukkige wijze net te laat. Zoekacties op diverse locaties in Limburg leverden niks op. Het was voor het eerst in lange tijd dat een nieuwe soort voor Nederland weliswaar twitchbaar was maar toch maar door een beperkte groep fanatiekelingen gezien werd; voor 10-tallen anderen pakte de gok om af te wachten verkeerd uit. Indien aanvaard door de CDNA betreft deze waarneming de eerste Aasgier voor Nederland, hoewel er in het verleden wel meldingen zijn geweest die nooit aan de CDNA zijn voorgelegd of de toets der kritiek niet konden doorstaan. Opmerkelijk is dat rond 14:00 op dezelfde dag door Leen en Bert van Ree een adulte Aasgier overvliegend werd gezien in de Krimpenerwaard, Zuid-Holland. Als de Limburgse vogel in een strakke lijn en een straf tempo is doorgevlogen dan kan deze waarneming op dezelfde vogel betrekking hebben.

Het was erg leuk om te zien hoeveel emoties een vogel teweeg kan brengen. Heel de bevolking van Epen was op de hoogte van de hysterie in het dal, en de daaropvolgende dagen heb ik (als ik mijn verrekijker weer om mijn nek had) regelmatig moeten vertellen

dat ik die gier ook had gezien, en ja, dat ik ook zo had lopen gillen als een klein kind toen hij eindelijk tevorschijn kwam.... De Limburgers vonden het maar raar, die vogelaars. HANS VAN OOSTERHOUT

EGYPTIAN VULTURE On 24 May 2001, an adult Egyptian Vulture *Neophron percnopterus* was seen late in the evening flying low over Epen, Limburg, the Netherlands. The next day, it was seen from 10:10 for c 15 min by 30-40 birders. Later that day, an Egyptian Vulture was reported over Krimpenerwaard., Zuid-Holland, the Netherlands. If accepted, this is the first record for the Netherlands.

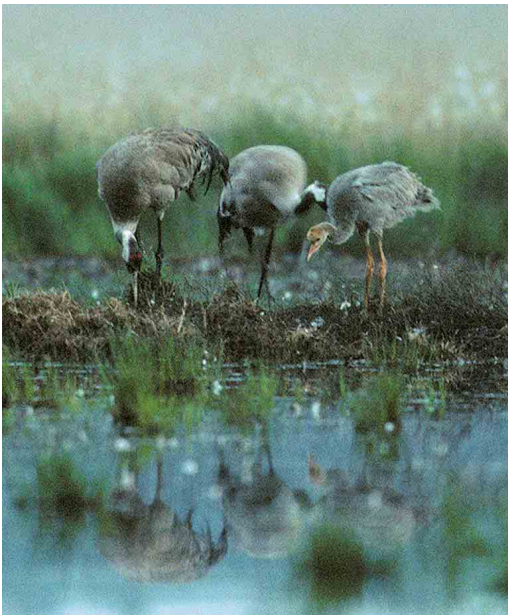
Succesvol broedgeval van Kraanvogels in Fochteloöerveen Dit voorjaar heeft met succes een paar Kraanvogels *Grus grus* gebroed in het Fochteloöerveen nabij Ravenswoud, Friesland; één jong vloog uit. Al in 1999 verbleven er in voorjaar en zomer Kraanvogels in dit ruim 2600 ha grote gebied en op enige nabije Drentse heidevelden zoals het Wapserveld, het Doldersummerveld en het Dwingelderveld (Drentse Vogels 12: 9-16; 17-35, 1999; Bijlsma et al 2001, Avifauna van Nederland 2). In 1999 handelde het daarbij om vijf exemplaren, te weten twee paren en een subadulte vogel. Eén paar, aanwezig vanaf begin mei in het Fochteloöerveen, vertoonde vanaf de laatste week van mei tot eind juni 1999 heimelijk en territoriaal gedrag in het centrale ontoegankelijke deel van het veen; mogelijk betrof het hier een eerste broedpoging. Een ander

paar dat tot medio juni verbleef op het Wapserveld en daar baltsgedrag vertoonde sloot zich later aan bij het paar van het Fochteloöerveen. Gezamenlijk foerageerden deze paren vanaf medio juli 1999 op naburig akkerland en gebruikten het Fochteloöerveen als slaappleaats. Midden-september voegden zich nog drie exemplaren bij dit groepje.

In 2000 verbleven opnieuw in de broedtijd twee gepaarde Kraanvogels op het Fochteloöerveen; vanaf eind april waren er zelfs twee paren. Begin juli werd in Midden-Drenthe ten zuiden van Boswachterij Hooghalen door een boer een paar met een niet-vliegvlug jong van c 80 cm gemeld. Het jong was vermoedelijk c 1.5 maand oud wat terugrekenend een legbegin van medio april veronderstelt. Het kon evenwel niet worden teruggevonden terwijl het paar tot in augustus op hetzelfde grasland bleef foerageren. Op 20 augustus waren hier vier exemplaren bijeen. Na een eerste territorium en broedpoging in 1999 was er dus in 2000 een eerste mogelijk broedgeval in Drenthe (Drentse Vogels 13: 8-9, 2000). Een essentiële voorwaarde voor het verblijf van territoriale paren is voldoende rust (de soort is snel verstoord zoals bleek in voorgaande jaren en nog recent bij verstoring door een ballonvaarder op 24 juni 2001). Een tweede voorwaarde is een voldoende nat broedterrein. In het Fochteloöerveen zijn vorig jaar dammen aangelegd ter verhoging van de waterstand waardoor dit gebied aantrekkelijker is geworden voor Kraanvogel. De soort broedt bijvoorbeeld in oostelijk Duitsland in natte broekbossen. Hoge waterstanden verminderen voor broedende Kraanvogels de kans op predatie door onder meer Vos en Wild Zwijn (Vogelwelt 120: 253, 1999).

In 2001 waren al vroeg in het jaar drie paren Kraanvogels in het Fochteloöerveen aanwezig. Daarvan kwam in april één paar tot broeden aan de Friese kant van de provinciegrens met Drenthe die dwars door het Fochteloöerveen loopt. In de eerste decade van april werd één ei gelegd dat later kon worden gefotografeerd. Gewoonlijk leggen Kraanvogels 1-3 eieren (gemiddeld 1.95) maar hebben ze na uitkomen daarvan een hoog jongenverlies (gemiddeld vliegt minder dan één (0.86) jong per broedpaar uit; Vogelwelt 120: 251-259, 1999). Omstreeks 8 mei moet het jong zijn uitgekomen want in de loop van de tweede week van mei leek het erop dat er een jong werd gevoerd. Medio juni werd het broedgeval wereldkundig gemaakt; prompt ontdekten de eerste nieuwsgierige vogelaars op 17 juni ook nog een Slangenarend *Circaetus gallicus* in het gebied die tot in juli aanwezig bleef en vanaf midden-juli werd vergezeld door een tweede. Na de bekendmaking werd het Fochteloöerveen door 1000-en belangstellenden bezocht die vanuit de spectaculaire hoge observatiehut een goed zicht op het gebied en de Kraanvogels hadden. In die periode foerageerden het paar en hun jong in hoge vegetatie rond een ondiepe veenplas, niet ver van de vermoedelijke nestplaats. Op 14 juli bleek het jong in staat te zijn om te vliegen. Herman Feenstra en Janco Mulder, de waarnemers ter plaatse, zullen in de toekomst in een uitvoeriger artikel verslag doen van het verloop van dit bijzondere broedgeval.

275 Kraanvogels / Common Cranes *Grus grus*, paar met jong, Fochteloöerveen, Friesland, juni 2001
(Flip de Nooyer)

Het gaat om een nieuwe Nederlandse broedvogel; nog niet eerder was broeden met zekerheid vastgesteld. Goedbeschouwd handelt het om ten minste de 217e broedvogel op de Nederlandse avifaunistische lijst sedert 1800, en de eerste nieuwe in de nieuwe eeuw. In 16e eeuwse plakaten met betrekking tot jachtverordeningen wordt Kraanvogel opgevoerd als één in een reeks van 12 soorten 'edele vogelen' waarvan het verboden is ze te schieten en de eieren te rapen (Merula 1605, Schwartzenberg en Hohenlansberg 1773, Pelinck 1902). Hieruit hebben diverse auteurs geconcludeerd dat de soort tot in de 16e eeuw in Nederland broedvogel was. Gezien de omvang en ontoegankelijkheid van de toenmalige veengebieden (Picardt 1660), is dit zeker mogelijk, ook nog in latere eeuwen. Vanaf de 17e eeuw geldt de soort evenwel enkel als doortrekker (Heenvliet 1636 [herdruk 1948], Nozeman & Sepp 1829).

In de jaren 1980-90 hebben Kraanvogels ook elders in West-Europa gebroed, soms op plaatsen waar ze ook uit de 16e eeuw bekend waren zoals in Norfolk, Engeland. Met een uitbreiding van de Fenno-Scandinavische en Noordoost-Europese populatie blijken nu ook in Nederland in grootschalige moeras- en veengebieden de voorwaarden aanwezig voor een geleidelijke (her)vestiging van deze aansprekende vogelsoort. HERMAN FEENSTRA & RUUD J J VLEK

BREEDING COMMON CRANES Succesful breeding of Common Cranes *Grus grus* took place at Fochteloër-

veen, Drenthe/Friesland, the Netherlands, in spring and summer 2001 (one young was raised). Birds were summering in the same general area in 1999 and 2000 and breeding was suspected in 2000. This is the first confirmed breeding for the Netherlands. The species may have been a breeding bird in the 16th and 17th century but there is no conclusive evidence.

Roze Pelikaan verdwaald op Noordzee Op maandag 28 mei 2001 vond 'dekvoorman' Jan Friso een Roze Pelikaan *Pelecanus onocrotalus* op olieplatform K-18 Kotter, c 80 km uit de kust ten westen van Den Helder, Continentaal Plat. De vogel werd uitgeput ontdekt op het heliplatform maar liet zich daar niet vangen. Hij vloog vervolgens een kraan in, waar men hem uit heeft kunnen 'verjagen'. Hiervandaan vloog de pelikaan naar een ander bordes waar hij beslopen en overmeesterd kon worden. Later die dag was er een helikoptervlucht naar het vasteland om mensen heen en weer te brengen; zij werden verrast met de mededeling 'doe voorzichtig in de laadruimte, want er zit een pelikaan in'. De mensen van het olieplatform hadden vogelasiel De Paddestoel in Den Helder, Noord-Holland, gebeld met de mededeling dat ze een pelikaan hadden opgeraapt. Op zich horen ze dat wel vaker bij vogelasieis, alleen kwam er dit keer dus echt geen Jan-van-gent *Morus basanus* binnen... 's Avonds om 19:00 werd de vogel bij het asiel afgeleverd. Er waren één of meerdere luchtzakken gescheurd; deze diagnose werd gesteld vanwege

276 Roze Pelikaan / Great White Pelican *Pelecanus onocrotalus*, eerste-zomer (gevangen op booreiland De Kotter, c 80 km ten westen van Den Helder, Continentaal Plat, op 28 mei 2001), Den Helder, Noord-Holland, 2 juni 2001 (Ruud E Brouwer)

het feit dat overal in het lichaam luchtbelletjes zaten, onder andere voelbaar in de hals. De revalidatieperiode werd op dat moment geschat op twee maanden. Op 31 mei werden op TV-Noord-Holland opnames van de vogel uitgezonden.

Op 15 juni bezochten Ruud Brouwer en Rob Halff de pelikaan om foto's en video-opnames te maken en de vogel nauwgezet te bestuderen. Het bleek te gaan om een eerste-zomer (tweede-kalenderjaar) vogel. De leeftijd kon onder andere worden bepaald aan de hand van de nog aanwezige juveniele bruine slagpennen en dekveren. Met uitzondering van een gebroken top aan een van de buitenste handpennen van de rechtervleugel, waren de vleugels geheel gaaf. De staart was eveneens gaaf. De linkerpoot van de vogel was opgezet door een ontsteking en miste een nagel; de vogel was ongeringd. De eerste dagen werd de vogel gevoed met vloeibaar voedsel maar in de loop van juni werd overgeschakeld op vis; per dag werkte hij c 1 kg sprot naar binnen. Volgens Laura Twigt, beheerder van het asiel, was de vogel de eerste dagen nog schuw maar na enkele dagen werd hij erg tam en liet zich gemakkelijk door bezoekers aanhalen.

Wettelijk is het een asiel verboden om vogels aan derden te schenken; ze moeten weer worden vrijgelaten of het asiel moet ze laten inslapen. Voor deze pelikaan is echter (legaal) een uitzondering gemaakt omdat het om een zeer zeldzame vogel gaat. Op 5 juli was de vogel reeds voldoende hersteld om te worden overgebracht naar Burgers Zoo in Arnhem, Gelderland. Wat er in de toekomst met de vogel gaat gebeuren is nog niet bekend.

Indien aanvaard betekent dit ten minste de vierde Roze Pelikaan voor Nederland en de meest onverwachte wat locatie betreft. De drie eerste gevallen waren in augustus 1974-januari 1975 (Santpoort, Bloemendaal en Haarlem, Noord-Holland), november 1987-februari 1988 (Havelte, Drenthe, Arnhem, Gelderland, en Valkenburg, Limburg) en mei 1990 (Oostvaardersplassen, Flevoland). Een waarneming uit oktober 1999 bij Nieuw-Bergen, Limburg, is nog in behandeling bij de CDNA vanwege discussie over de mogelijke herkomst in relatie tot een beschadiging in de vleugel; in dezelfde periode werd een subadulte vogel gefotografeerd (ook met een beschadigde vleugel) bij Kinderdijk, Zuid-Holland, die ook nog niet is aanvaard. Vier oude gevallen uit de periode mei-december 1975 (van een of meer vogels) zijn eveneens nog in behandeling. Voor alle Roze Pelikanen in Nederland geldt dat een wilde herkomst niet bewezen maar ook zelden uitgesloten kan worden. De soort moet echter zeker in staat worden geacht op eigen kracht naar Noordwest-Europa af te dwalen. De combinatie van locatie, leeftijd en staat van het verenkleed van de vogel van mei 2001 maakt het aanlokkelijk om aan te nemen dat het hier een wilde vogel betrof. VINCENT VAN DER SPEK & ENNO B EBELS

GREAT WHITE PELICAN On 28 May 2001, a first-summer Great White Pelican *Pelecanus onocrotalus* was picked up exhausted at an oil rig in the North Sea, c 80 km

west of Den Helder, Noord-Holland, the Netherlands. The bird was taken into care and was handed over to Burgers Zoo at Arnhem, Gelderland, on 5 July. The bird showed no signs of captive origin. If accepted, this is at least the fourth record for the Netherlands.

Witstaartkievit en Woestijnplevier in Lepelaarsplassen

In de vroege ochtend van 23 juni 2001 besloten Rob van Bemmelen, Swen Rijnbeek en Marcel Scholte naar het Fochteloërveen, Friesland, te gaan voor de daar aanwezige Slangenarend *Circetus gallicus* en de Kraanvogels *Grus grus* met jong. Omdat het toch nog vroeg was werd besloten om eerst vogels te gaan kijken in de Lepelaarsplassen, Flevoland. Om 06:10 kwamen zij aan bij informatiecentrum De Trekvogel waar twee Kleine Zilverreigers *Egretta garzetta* waren geland in de plasjes aan de overkant van de weg. Deze werden snel teruggevonden en vervolgens werd de rest van het gebied afgespeurd. Slechts korte tijd nadat SR de opmerking plaatste 'Hier zit ook nooit eens wat', riep MS 'Wat!?!?! Een Witstaartkievit!!!!'. RvB en SR konden de determinatie direct bevestigen. Het nieuws werd onmiddellijk per semafoon verspreid onder andere, veelal nog wat slaperige vogelaars. Helaas vloog de Witstaartkievit *Vanellus leucurus* na een kwartier zonder een aanwijsbare reden op en verdween in zuidwestelijke richting. Omdat het leek alsof de vogel wilde gaan landen werd besloten om lopend over het fietspad langs de Oostvaardersdijk de weilanden en de kwelplasjes af te zoeken.

Al van ver zagen zij in de kwelplasjes een plevier *Charadrius* staan die duidelijk geen zwarte doorlopende borstband had. Aanvankelijk werd gedacht aan een Strandplevier *C. alexandrinus* maar toen er ook Kleine Plevieren *C. dubius* in beeld kwamen, bleek de vogel toch wel een stuk groter... Terwijl de ontdekking van de Witstaartkievit nog te voelen was (denk aan knikkende knieën en een verhoogde hartslag), bereikte het hartritme voor de tweede maal een hoogtepunt. Het bleek dat Laurens Steijn, Hans ter Haar en Ferry Ossendorp de vogel op dat moment ook al in beeld hadden. Zij waren gestopt in een van de parkeerhaventjes langs de Oostvaardersdijk om te zoeken naar de eerder gemelde Witstaartkievit. De eerste vogel die LS in beeld kreeg toen hij zijn hoofd boven de dijk uitstak was deze plevier die duidelijk óf een Woestijnplevier *C. leschenaultii* óf een Mongoolse Plevier *C. mongolus* moest zijn. Na telefonisch contact tussen RvB en FO bleek dat beide groepjes vogelaars dezelfde vogel in beeld hadden. Even later werd de vogel door LS als 'vrij zekere' Woestijnplevier doorgepiept. Ruim een kwartier later was alle onzekerheid verdwenen en werd de vogel als 'zekere' Woestijnplevier doorgegeven. De vogel bleef trouw aan de slijkjes in de kwelplasjes van de Lepelaarsplassen tot in de avond van woensdag 27 juni en werd door veel vogelaars gezien. Daarna is de vogel op zaterdag 30 juni aan het einde van de middag nog kort door twee waarnemers gezien. Op grond van de lange poten en lange en spitse snavel ging het hoogstwaarschijnlijk om een van de ondersoorten *C. l. leschenaultii* of *C. l. crassirostris*; de ondersoort *C. l. columbinus*

277 Vale Gier / Eurasian Griffon Vulture *Gyps fulvus* met Zwarte Kraai / Carrion Crow *Corvus corone*, Voorhout, Zuid-Holland, 4 juli 2001 (Marten van Dijl)

278 Vale Gieren / Eurasian Griffon Vultures *Gyps fulvus*, Voorhout, Zuid-Holland, 4 juli 2001 (Mars Muusse)

(Anatolische Woestijnplevier) is iets kleiner met een kortere snavel en kan eerder met Mongoolse Plevier worden verward. De vage kop- en borstekening duiden op een (onvolwassen) vrouwtje.

De Woestijnplevier betreft, indien aanvaard, het zevende geval voor Nederland en de eerste waarneming voor Flevoland, de eerste binnenlandwaarneming, de eerste juniwaarneming en daarmee het vroegste geval ooit. De vorige waarneming was die van een eerste-zomer vrouwtje van 31 juli tot 2 augustus 1996 bij De Cocksdorp op Texel, Noord-Holland. Ook de Witsaartkiviet betekent, indien aanvaard, het zevende geval voor Nederland en de eerste voor Flevoland. Dit is het vierde achtereenvolgende jaar waarin deze voorheen zeer zeldzame soort is vastgesteld, met waarnemingen in februari-maart en september-oktober 1998 bij Assendelft, Noord-Holland, in juni 1999 in de Ezumakeeg, Friesland, en in augustus 2000 in Polder Maltha, Noord-Brabant. ROB VAN BEMMELEN

WHITE-TAILED LAPWING AND GREATER SAND PLOVER. On 23 June 2001, a White-tailed Lapwing *Vanellus leucurus* and a Greater Sand Plover *Charadrius leschenaultii* were discovered at Lepelaarsplassen, Flevoland, the Netherlands, within less than two hours time and within 2 km distance. The White-tailed Lapwing was seen for c 15 min only, while the Greater Sand Plover was seen daily up to 27 June and was last reported on 30 June. Both records constituted the seventh record for the Netherlands of each species, if accepted.

18 Vale Gieren in Nederland Op dinsdag 3 juli 2001 zag Ria van Harten (de zus van Klaas Eigenhuis) met haar dochter Claudia en zoon Kelly om 17:45 een groep grote roofvogels cirkelen boven haar huis in Uithoorn, Noord-Holland. Zij meende dat het 19 vogels waren die naar het zuidwesten vlogen. Om c 18:30 zag Eric Breed een grote groep roofvogels hoog cirkelend boven de Poelpolder bij Lisse, Zuid-Holland, ruim 16 km ten westen van Uithoorn; hij determineerde ze met de verrekijker als Vale Gieren *Gyps fulvus*. Om 18:37 ontdekte Jan van der Laan op weg naar huis van Den Haag naar Alkmaar vanuit de trein ten noorden van Voorhout, Zuid-Holland, ruim 3 km ten westen van de Poelpolder, een groep grote laagvliegende roofvogels die hij in een flits en met het blote oog determineerde als Vale Gieren. De waarnemingstijd van 10 s stond nog net een telling toe, waarbij acht tot negen vogels geteld werden. De trein was al op topsnelheid (130 km/u) en zou pas in Heemstede-Aerdenhout stoppen. De resterende tijd in de trein werd doorgebracht met het telefonisch waarschuwen van vogelaars, met name in de regio Lisse, Leiden en Katwijk. Ongeveer 10 min later ontdekte de nietsvermoedende Ab Steenvoorden bij Noordwijk, Zuid-Holland, de groep vogels en telde maar liefst 18 exemplaren. Gewaarschuwde en niet-gewaarschuwde vogelaars zagen de vogels vervolgens boven Katwijk, Zuid-Holland, en boven Oegsteeg, Zuid-Holland, en uiteindelijk werden de vogels tussen Noordwijk en Voorhout landend gezien. Daar brachten ze de nacht door in koebosjes en populieren van Polder

Hoogeweg tussen de Rijnsburgerweg (tussen Voorhout en Rijnsburg) en de N206 (tussen Katwijk en Noordwijkerhout).

De volgende dag, woensdag 4 juli, verbleven de vogels vanaf vrijwel het eerste licht (05:20) en vervolgens de hele ochtend op bovengenoemde locatie; naarmate de ochtend vorderde kwamen steeds meer exemplaren vanaf hun slaapplaats aangevlogen en rond 10:30 waren ze weer alle 18 bij elkaar; drie vogels kwamen rond 08:00 aanvliegen van de andere zijde van de N206, waarschijnlijk vanaf landgoed Offem. Net na 12:00 steeg eerst een groep van negen vogels op, even later gevolgd door de resterende negen. Ze vervolgden hun tocht zuidwaarts waarbij ze achtereenvolgens boven Den Haag, Zuid-Holland, en Monster, Zuid-Holland, werden waargenomen. De nieuwsbulletins van de tv-zenders NOS, RTL, SBS6 en Yorin besteedden aandacht aan dit geval, evenals diverse regionale en landelijke nieuwsbladen.

Op donderdag 5 juli werden de vogels herontdekt in de duinen bij Westerschouwen op Schouwen-Duiveland, Zeeland. Verschillende pogingen om weg te komen mislukten vanwege het slechte weer en de vogels verbleven hier uiteindelijk tot maandag 9 juli. Op die dag waren de vogels – wellicht door een kleine lokale weersverbetering – in staat op te stijgen en verdwenen ze in oostelijke richting; 14 vogels werden voor het laatst gezien om 13:40 boven Leenderstrijp, Noord-Brabant.

Ten minste twee vogels waren geringd; bij één vogel werd de ring afgelezen. Aan de linker tarsus bevond zich een gele PVC-ring met code 2H1. Deze vogel bleek op 14 september 1999 in Logroño, La Rioja, Spanje, te zijn geringd en vrijgelaten door Alvaro Camiña Cardenal van het roofvogelopvangscentrum te Logroño, nadat de vogel daar een week eerder was opgevangen vanwege ondervoeding. In de groep bevonden zich nog enkele vogels die een paar jaar oud waren; de meerderheid betrof echter tweede-kalenderjaar vogels, te herkennen aan hun gave vleugels (geen rui), donkere iris en snavel en relatief donkere verenkleed.

Het is op dit moment nog niet mogelijk te zeggen om het hoeveelste geval het hier gaat voor Nederland; er rouleren bij de CDNA momenteel drie gevallen uit 2000 en één uit 2001. Tot en met 1999 zijn er acht gevallen aanvaard van in totaal 18 exemplaren. Gevallen van meer dan één vogel waren er in 1944 (zes bij Schijndel, Noord-Brabant) en 1998 (zes bij Draaibrug, Zeeland). JAN VAN DER LAAN

EURASIAN GRIFFON VULTURES On 3-9 July 2001, a group of 18 Eurasian Griffon Vultures *Gyps fulvus* was seen at several places in the western and southern part of the Netherlands. The group mainly consisted of second calendar-year birds but included a few older birds; one had been colour-ringed (yellow ring with code 2H1) at Logroño, La Rioja, Spain, on 14 September 1999. One other bird was also wearing a ring. There have been at least eight previous records concerning 18 individuals in total, including two groups of six birds, in 1944 and 1998.

PIGEONS AND DOVES

A Guide to the Pigeons and Doves of the World

David Gibbs, Eustace Barnes and John Cox

David Gibbs, Eustace Barnes and John Cox

Pigeons and Doves

Duiven komen over vrijwel de gehele wereld voor. Sommige soorten leven van fruit, terwijl andere zaadeters zijn. De meeste soorten leven in bomen en met name de tropische soorten zijn bijzonder kleurrijk. Tot de familie behoren soorten die in grote groepen trekken, maar ook schuwe, op de grond levende soorten, zoals de kroonduiven van Nieuw-Guinea.

Dit schitterende boek, geïllustreerd met 76 kleurplaten, is het eerste boek dat gewijd is aan de determinatie en verspreiding van duiven. Daarnaast wordt veel informatie verschaft over leefgewoonten, voedsel en habitat.

Gebonden; 24x17 cm; 616 pp, 76 kleurenplaten

f 135,- / €61,25

DB-prijs f 115,- / €52,20

GMBuitgeverij
Vrijheidsweg 86
2033 CE Haarlem
tel. (023) 533 97 57
fax (023) 533 94 83
e-mail germeesters@gmbuitgeverij.nl

Marc Argeloo

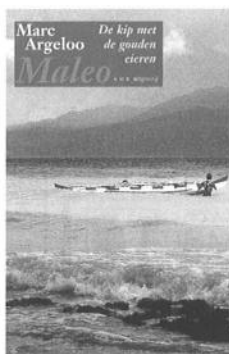
Maleo

De kip met de gouden eieren

Illegale goudzoekers, rotankappers en de vleermuisenmarkt vormen de rode draad in dit boeiende reisverhaal waarin de auteur op zoek gaat naar en onderzoek doet aan de grootpoothoenders van Sulawesi, de Molukken en Irian Jaya.

paperback, 21x12,5 cm - 224 pagina's

f32,90 / €14,95

15.000 artikelen voor een avontuurlijke vakantie

Gore-Tex jacks, berg-wandelschoenen, sokken, thermisch ondergoed en fleece, maar natuurlijk ook rugzakken, tenten en slaapzakken. Als je van avontuurlijke wandeltochten houdt, is je uitrusting van groot belang. Bij Bever ZwerfSPORT vind je de grootste collectie functionele kleding en kampeeraccessoires overzichtelijk bij elkaar. Dus welke uitdaging je ook aangaat - je moet eerst bij Bever zijn geweest.

BEVER®
ZWERFSPORT
Outdoor Innovators

WWW.BEVER.NL
0900-2352383

35 cent p/m

Alkmaar • Almere • Amersfoort • Amsterdam • Apeldoorn • Arnhem • Breda • Den Haag
Eindhoven • Enschede • Groningen • Haarlem • Hilversum • Leeuwarden • Nijmegen • Rotterdam
Steenwijk • Tilburg • Utrecht • Zoetermeer • Antwerpen/Merksem

Birdfinders

2001/2 - TOURS TO FIVE CONTINENTS

Britain - Norfolk • Isles of Scilly

Europe - Azores • Czech Rep • Ireland • Poland
Lesvos • Romania • Hungary • France • Russia
Finland • Norway

Asia - India (Bharatpur & Goa) • Israel • Kazakhstan • Nepal
Sri Lanka • Thailand

Africa - Cape Verdes • Egypt • The Gambia • Morocco
Tanzania • Zimbabwe

Australasia - New Zealand & Sub-Antarctic Islands

North America - Arizona • California • Canada & Michigan
Texas • Florida • Colorado & Wyoming

South America - Bolivia • Costa Rica • Ecuador • Galapagos
Peru • Panama • Trinidad & Tobago

Low prices and great birding.

Tours available with/without flights in DFL.

For free brochure & tour reports contact

VAUGHAN ASHBY, 18 MIDLEAZE
SHERBORNE, DORSET, ENGLAND
DT9 6DY. TEL/FAX: +44-1935-817001
E-MAIL: Birdfinders@compuserve.com
WEB: <http://www.birdfinders.co.uk>

SOUTH AFRICA

Also NAMIBIA • COMORES • SEYCHELLES

Planning a visit to Cape Town or further afield in Africa? Make the most of the scenic and endemic wealth of this region and join experienced bird guides and ornithological consultants Callan Cohen, Claire Spottiswoode and Peter Ryan, authors of a number of books including the new site guide *Essential Birding in Western South Africa*. Accompany them on a tailor-made tour or pelagic and ensure that you see your most wanted birds, while appreciating the natural history of this region to the full.

info@birding-africa.com
www.birding-africa.com
www.capetownpelagics.com

21 Newlands Rd, Claremont, Cape Town 7708, South Africa

Fax: +27 21 671 2990 - Mobile: +27 83 256 0491

RARE SPECIES
GUARANTEED

6 DAYS

(Food and lodging incl.)

£ 375 (Euro 625)

BIRDING ANDALUSIA

Come see rare European birds in Spain

- * IMPERIAL EAGLE
- * BLACK-BELLIED SANDGROUSE
- * LITTLE BUSTARD
- * DUPONT'S LARK
- * RUFOUS BUSH ROBIN
- * SPECTACLED WARBLER
- * TRUMPETER FINCH
- ... and many more

SPECTACULAR SETTINGS

- Doñana wetlands
- Sierra Nevada mountains
- Guadix badlands basin
- Cabo de Gata desert coast
- rural hotels, regional dishes

Email: info@birdingandalusia.com

www.birdingandalusia.com

Fax: 34 950221430

SRI LANKA, 26 plus endemics,
rainforests, mountains & beaches.

For a complete Birding Holiday contact

Gehan de Silva

Wijeyeratne (eco@jetwing.lk) at

Jetwing Eco Holidays.

Jetwing is a leading hotel & travel
company with hotels in wilderness areas.

www.jetwingeco.com

Dutch Birding

CHIEF EDITOR Arnoud van den Berg (tel +31-235378024, fax +31-235376749, e-mail arnoud.vandenbergh@inter.nl.net)

DEPUTY CHIEF EDITOR Enno Ebels (tel +31-302961335, fax +31-302980924, e-mail ebels@wxs.nl)

EXECUTIVE EDITOR André van Loon (tel / fax +31-206997585, e-mail laan@bio.vu.nl)

PHOTOGRAPHIC EDITOR René Pop (tel +31-223690141, fax +31-223690142, e-mail pop.en.p@wxs.nl)

EDITORIAL BOARD Gunter De Smet, Ferdy Hieselaar, Diederik Kok, Peter Meininger, Gerald Oree, George Sangster and Roland van der Vliet

EDITORIAL ADVISORY BOARD Peter Adriaens, Peter Barthel, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Lars Jonsson, Paul Lehman, Anthony McGeehan, Killian Mullarney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, Hadoram Shirihai and Lars Svensson

EDITORIAL ASSISTANTS Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Nils van Duivendijk, Klaas Haas, Hans van der Meulen, André van der Plas, Kees Roselaar and Peter de Rouw

PRODUCTION AND LAY-OUT André van Loon, René Pop and René van Rossum

ADVERTISING Leon Edelaar, c/o Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam
e-mail advertising@dutchbirding.nl

SUBSCRIPTIONS The subscription rate for 2001 is: NLG 65.00/EUR 30.00 (Netherlands), BEF 1320.00/EUR 32.00 (Belgium), NLG 72.50/EUR 33.00 (other countries inside Europe) and NLG 77.50/EUR 35.00 (countries outside Europe).

A subscription can be entered preferably by sending a Eurocheque, with the amount payable in Dutch guilders, to: Dutch Birding (subscriptions), c/o Jeannette Admiraal, Iepenlaan 11, 1901 ST Castricum, Netherlands. Payment may also be made by credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa). Please send your credit card type and account number, indicating the expiry date and appending a signature. (Note: this latter method of payment is not applicable to subscribers resident in the Netherlands and Belgium.) British and Irish subscribers are requested to pay exclusively by Sterling cheque (GBP 26.00). The subscription starts upon receipt of payment.

Dutch Birding is a bimonthly journal. It publishes original papers and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region and other regions.

The sequence of birds in Dutch Birding basically follows a classic 'Wetmore sequence'. Within this framework, the following lists are used for taxonomy and nomenclature: Rare birds of the Netherlands by A B van den Berg & C A W Bosman (2001, Haarlem) (taxonomy and scientific, Dutch and English names of birds recorded in the Netherlands); Palearctic birds by M Beaman (1994, Stonyhurst) (English names of remaining Palearctic birds); Vogels van de wereld - complete checklist by M Walters (1997, Baarn) (Dutch names of remaining birds of the world); and Birds of the world by C G Sibley (1996, Version 2.0, Cincinnati) (taxonomy and scientific and English names of remaining birds of the world). Deviations from and additions to these lists are based on CSNA decisions (cf Dutch Birding 19: 21-28, 1997; 20: 22-32, 1998).

A schedule of payment rates for authors, photographers and artists is available from the editors.

Dutch Birding Association

BOARD Theo Admiraal (treasurer), Gijsbert van der Bent (president, tel +31-714024547), Leon Edelaar, Rob Olivier, Marc Plomp (secretary, tel +31-348433730); also the editors of Dutch Birding have one seat in the board.

BOARD ASSISTANTS Jeannette Admiraal, Lucien Davids, Klaas Haas, Marcel Haas, Leo Heemskerck, Sander Lagerveld, Ger Meesters, Arnold Meijer and Leonie Olivier-van Hille.

Dutch rarities committee (CDNA)

MEMBERS Theo Bakker, Max Berlijn, Ruud van Beusekom, Bert de Bruin (secretary, tel +31-503139251), Nils van Duivendijk, Jan van der Laan (chairman, tel +31-725203091), Teus Luijendijk and Roland van der Vliet (archivist). The CDNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

Dutch committee for avian systematics (CSNA)

MEMBERS Arnoud van den Berg, Cornelis Hazevoet, Kees Roselaar, George Sangster (secretary, tel +31-715143790) and Ronald Sluys. The CSNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

© 2001 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2878.

Printed by Drukkerij Rob Stolk bv, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Netherlands

Dutch Birding

*International journal on
Palearctic birds*

EDITORS

Dutch Birding
Postbus 116
2080 AC Santpoort-Zuid
Netherlands
fax +31-235376749
e-mail editors@dutchbirding.nl

PHOTOGRAPHIC EDITOR

Dutch Birding
c/o René Pop
Postbus 1007
1780 EA Julianadorp
Netherlands
e-mail pop.en.p@wxs.nl

SUBSCRIPTION ADMINISTRATION

c/o Jeannette Admiraal
Iepenlaan 11
1901 ST Castricum
Netherlands
e-mail circulation@dutchbirding.nl

BOARD

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Netherlands
e-mail dba@dutchbirding.nl

DUTCH RARITIES COMMITTEE

CDNA
Postbus 45
2080 AA Santpoort-Zuid
Netherlands
e-mail cdna@dutchbirding.nl

DUTCH COMMITTEE FOR

AVIAN SYSTEMATICS
CSNA, c/o George Sangster
President Steinstraat 3A
2312 ZP Leiden
Netherlands
e-mail csna@dutchbirding.nl

INTERNET
www.dutchbirding.nl

Dutch Birding

Artikelen /
papers

Masters of Mystery

Total birding

Recensies / reviews

Aankondigingen & verzoeken /
announcements & requests

WP reports

Recente meldingen / recent reports

DB Actueel

Voorplaat / front cover

Abstracted & indexed in

JAARGANG 23 NUMMER 4 2001 VOLUME 23 NUMBER 4 2001

- 175 Identification of Two-barred, Greenish, Bright-green and Arctic Warblers
Roland E van der Vliet, Peter R Kennerley & Brian J Small
- 191 Two-barred Warbler on Terschelling in October 1996 Roland E van der Vliet
- 196 Hybridisatie tussen Waterhoen en Meerkoe [Hybridisation between Common
Moorhen and Eurasian Coot] Johan H van Balen, Albert C Perdeck & Harvey
van Diek
- 203 Broedgeval van Noordse Nachtegaal in Flevoland in 1995 [Breeding record
of Thrush Nightingale in Flevoland in 1995] Ruud F J van Beusekom
- 208 Grijskopspecht in Oosterbeek in 2000 en 2001 [Grey-headed Woodpecker at
Oosterbeek in 2000 and 2001] Wim B Janssen, Piet R Wiepkema, Stoffer
Westerbrink & Wim M Wiegant
- 211 Solutions of third round 2001: Willow Warblers; Fourth round 2001 Diederik
Kok & Nils van Duivendijk
- 216 Among the natives Anthony McGeehan
- 218 Threatened birds of the world by Alison J Stattersfield & David R Capper
(editors) Enno B Ebels
- 219 Kleurmerkonderzoek bij Steenlopers; Italian rarities committee; Vogeldag nu
ook in België; Ringers requested for National Park of Doñana
- 220 WP reports: May-July 2001 Arnoud B van den Berg
- 230 Nederland: mei-juni 2001 Ruud M van Dongen, Klaas Haas & Peter W W de
Rouw
- 238 België: mei-juni 2001 Gerald Driessens
- 240 Aasgier bij Epen: nieuw voor Nederland [Egyptian Vulture]; Succesvol
broedgeval van Kraanvogels in Fochteloöerveen [Breeding Common Cranes];
Roze Pelikaan verdwaald op Noordzee [Great White Pelican]; Witstaartkievit
en Woestijnplevier in Lepelaarsplassen [White-tailed Lapwing and Greater
Sand Plover]; 18 Vale Gieren in Nederland [Eurasian Griffon Vultures]

Gele Zwartkeelzanger / Black-throated Green Warbler *Dendroica virens*, Point Pelee,
Canada, 6 mei 2000 (René van Rossum)

Ecological Abstracts, GEOBASE (Geo Abstracts Database), Ornithologische
Schriftenschaue, Recent Ornithological Literature, Wildlife Review, Zoological Record